

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

The Factors Affecting Women Participation in Conservation and Development
of Community Forest Activities : a Case Study of Tambon Namkao
Amphoe Chana, Changwat Songkhla

พรรณนิภา ไสตติพันธ์

Pannipa Sothibandhu

๗

เลขหมู่	SD554 472.1 2543 ๑๐2
Order Key	28813
Bib Key	177587
	1 0 0.0. 2543

วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Master of Public Administration

Prince of Songkla University

2543

ชื่อวิทยานิพนธ์   ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
ผู้เขียน   นางพรธมิกา โสทธิพันธุ์
สาขาวิชา   รัฐประศาสนศาสตร์

คณะกรรมการที่ปรึกษา
สมพร... ๓๐๖๓๗... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมพร เพ็ญจันทร์)

.....กรรมการ
(อาจารย์สอาด สิ้นไชย)

คณะกรรมการตรวจสอบ
Kam... ๓๐๖๓๗... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมพร เพ็ญจันทร์)

.....กรรมการ
(อาจารย์สอาด สิ้นไชย)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพจน์ โกวิทยา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัญจพล บุญชู)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. นพรัตน์ บำรุงรักษ์)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

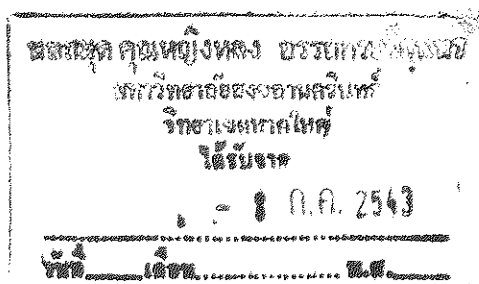
ชื่อวิทยานิพนธ์   ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนา
ป่าชุมชน กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
ผู้เขียน   นางพรณิภา โสทธิพันธุ์
สาขาวิชา   รัฐประศาสนศาสตร์
ปีการศึกษา   2543

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง"ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะจังหวัดสงขลา ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1)เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน และ 2)เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนของกลุ่มสตรี ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร คือ สมาชิกกลุ่มสตรีอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนของตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลาทั้งหมด 74 คน

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษามี 15 ตัวแปร ประกอบด้วย ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา เวลาว่าง การรับข่าวสาร ความสัมพันธ์กับผู้นำ จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เจตคติต่อผู้นำกลุ่ม และแรงจูงใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

การวิจัยปรากฏผลดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ฐานะทางเศรษฐกิจ เวลาว่าง ความสัมพันธ์กับผู้นำ การรับข่าวสารจากบุคคล การรับข่าวสารด้านสุขภาพ และการรับข่าวสารด้านเศรษฐกิจ

2. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

$$\begin{aligned} &= 0.30 \text{ (การรับข่าวสารจากบุคคล)} \\ &+ 0.39 \text{ (เจตคติต่อการอนุรักษ์)} \\ &+ 0.27 \text{ (ความสัมพันธ์กับผู้นำ)} \\ &+ 0.20 \text{ (ฐานะทางเศรษฐกิจ)} \\ &+ 0.91 \text{ (การรับข่าวสารด้านสุขภาพ)} \\ &- 0.97 \text{ (การรับข่าวสารด้านเศรษฐกิจ)} \\ &+ 0.22 \text{ (เวลาว่าง)} \end{aligned}$$

โดยมีค่า $R^2 = 0.56$; $100 \times R^2 = 56$; $F=12.0181$; $\text{Sig. } F = 0.0000$

Thesis Title   The Factors Affecting Women Participation in Conservation and Development of Community Forest Activities : a Case Study of Tambon Namkao, Amphoe Chana, Changwat Songkhla.

Author   Mrs.Pannipa Sotthibandhu

Major Program   Public Administration

Academic Year   2000

ABSTRACT

The objectives of this study were to investigate some factors affecting women participation and development of community forest activities and identify the standard equation of women participation and development of community forest activities in Tambon Namkao, Amphoe Chana , Changwat Songkhla. The relevant data were collected from 74 women there. Fifteen independent variables such as period of residence in community, age, marriage status, education, leisure, information receiving, relationship to the leader, family's social status, family size, family's occupation, family's economic status, environmental knowledge, understanding and attitude to the environmental conservation, attitude to the leader and motives to the environmental conservation were selected to study. Percentage, mean, and standard deviation were employed to analyze data. Stepwise Multiple Regression Analysis was used for analyzing the level of women participation in conservation and development of community forest activities.

The results of the study were as follows :

1. The factors affecting women participation in conservation and development of community forest were : information receiving from person, attitude to environmental conservation, relation to leader, economic status, health information receiving, economic information receiving and leisure.

2. The factors affecting which could statistically predict the variation of women participation level of 56% as indicated in the standard equation below.

$$\begin{aligned} \text{Women Participation in} & & = & 0.30 \text{ (information receiving from person)} \\ \text{conservation and development} & & + & 0.39 \text{ (attitude to environmental conservation)} \\ \text{of community forest.} & & + & 0.27 \text{ (relation to leader)} \\ & & + & 0.20 \text{ (economic status)} \\ & & + & 0.91 \text{ (health information receiving)} \\ & & - & 0.97 \text{ (economic information receiving)} \\ & & + & 0.22 \text{ (leisure)} \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.56 ; 100 \times R^2 = 56 ; F = 12.0181 ; \text{Sig. } F = 0.0000$$

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องใช้เวลาอันยาวนาน เพราะผู้วิจัยต้องการจะศึกษา และเรียนรู้ทุกขั้นตอนของการวิจัยอย่างละเอียดละออด้วยตนเอง ขอขอบคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาคือ ดร.สมพร เฟื่องจันทร์ และ อ.สะอาด สินไชย ที่ได้ให้คำแนะนำและให้กำลังใจโดยตลอด

ขอขอบคุณ คุณนารี บุญสงค์ คุณธรรมศาสตร์ ไสตติพันธ์ คุณอัศวิน นิลกรรณ์ อ.ไพฑูรย์ ศิริรักษ์ อ.ทวิช ปริศวงศ์ และ อ.ประพัทธ์ พูลภิญโญ ที่ได้สละเวลาช่วยประสานงานร่วมเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดพิมพ์เอกสาร

งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี เพราะการร่วมแรงร่วมใจของกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ที่กรุณาให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกทุกครั้งที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้

พรรณนิภา ไสตติพันธ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(5)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการตาราง.....	(10)
รายการภาพประกอบ.....	(11)
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
สมมุติฐานการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	13
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	13
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	15
แนวคิดเรื่องป่าชุมชนในประเทศไทย.....	15
ความหมาย ทฤษฎี และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	17
ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน.....	49

สารบัญ (ต่อ)

การวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์	
ถดถอยพหุคูณ	62
ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ	62
ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี.....	64
5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย	78
สรุปผลการวิจัย	79
อภิปรายผล.....	80
ข้อเสนอแนะ	86
ข้อเสนอแนะทั่วไป	86
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	87
บรรณานุกรม	88
ภาคผนวก	101
ประวัติผู้เขียน.....	125

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1. ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปร ในมาตราช่วง (Interval Scale) และมาตราอัตราส่วน (Ratio Scale)	49
2. ค่าความถี่ อัตราส่วนร้อยละของตัวแปรที่วัดตามมาตรฐานบัญญัติ (Nominal Scale) มาตรฐานจัดอันดับ (Ordinal Scale)	56
3. ช่วงอายุของสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกกลุ่มจำแนกตามเพศ.....	59
4. ช่วงอายุของสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกกลุ่มจำแนกตาม สถานภาพการทำงาน	61
5. สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม "การมีส่วนร่วม" โดยรวมกับตัวแปรอิสระต่าง ๆ	62
6. สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม "การมีส่วนร่วมคิด" กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ	65
7. สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม "การมีส่วนร่วมวางแผน" กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ	69
8. สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม "การมีส่วนร่วมดำเนินการ" กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ	72
9. สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม "การมีส่วนร่วมประเมินผล" กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ	75

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1. กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	12
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้ การมีส่วนร่วมโดยรวม ของกลุ่มสตรี เป็นตัวแปรตาม	64
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ใน การวิจัยโดยใช้ การมีส่วนร่วมคิด ของกลุ่มสตรีเป็นตัวแปรตาม	68
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ใน การวิจัยโดยใช้ การมีส่วนร่วมคิด ของกลุ่มสตรีเป็นตัวแปรตาม	71
5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ใน การวิจัยโดยใช้ การมีส่วนร่วมดำเนินการ ของกลุ่มสตรีเป็น ตัวแปรตาม	74
6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ใน การวิจัยโดยใช้ การมีส่วนร่วมประเมินผล ของกลุ่มสตรีเป็น ตัวแปรตาม	77

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

นับจากกลางทศวรรษ 2500 ถึงกลางทศวรรษ 2520 ประเทศไทยนำทฤษฎีพัฒนาเศรษฐกิจแบบดั้งเดิม (Classical Economic Theory) มาเป็นกรอบในการวางแผนพัฒนาประเทศ ในรูปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 1 ปี 2504-2509) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ถึง 4 (ปี 2510-2524) และนับจากกลางทศวรรษ 2520 จนถึงปัจจุบันได้ปรับมาใช้ทฤษฎีพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ (Neo-Classical Economic Theory) มาเป็นกรอบในการวางแผนพัฒนา (ฉบับที่ 5 เป็นต้นมา) ซึ่งทั้งสองทฤษฎีต่างก็เชื่อว่าการจะพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยได้ ก็โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก และการพัฒนาเศรษฐกิจก็โดยการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติจากภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งจะต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูงและการทุ่มเทพยายามการผลิตทั้งหมด (วิวัฒน์ชัย อัดถากร 2531:7-23)

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาดังกล่าวดูจะบรรลุผล กล่าวคือ เมื่อพิจารณาในแง่สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 25.6 ในปี พ.ศ.2513 เป็นร้อยละ 31.7 และร้อยละ 34.3 ในปี พ.ศ.2523 และ พ.ศ.2532 ตามลำดับ ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติภาคเกษตรลดลงจากร้อยละ 27 ในปี พ.ศ.2513 เป็นร้อยละ 20.6 และร้อยละ 16 ในปี พ.ศ.2523 และ 2532 ตามลำดับ (Teerana 1990:XIV) หรือเมื่อพิจารณาสัดส่วนระหว่างผลผลิตภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตร ก็พบว่าผลผลิตภาคเกษตรมีสัดส่วนลดจากร้อยละ 34 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติในปี พ.ศ.2509 มาอยู่ในระดับร้อยละ 22 ในปี พ.ศ.2529 ในขณะที่ผลผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวสูงขึ้นจากร้อยละ 14 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเป็นร้อยละ 21 ในปี พ.ศ. 2529 (วรวิทย์ วิวัฒน์กุลจรัส 2531:1) หรือจะพิจารณาจากการส่งออกของประเทศ ซึ่งเปลี่ยน

จากการส่งออกสินค้าเกษตรเป็นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมากขึ้นตามลำดับ กล่าวคือ เมื่อพิจารณาถึงอัตราส่วนร้อยละของสินค้าส่งออกทั้งหมดระหว่างสินค้าภาคเกษตรและสินค้าภาคอุตสาหกรรมจะพบว่า สินค้าเกษตรลดจากร้อยละ 82.6 ในปี พ.ศ.2503 เป็นร้อยละ 34.0 27.8 และ 26.4 ในปี พ.ศ.2529 2530 และ 2531 ตามลำดับ ในขณะที่สินค้าอุตสาหกรรมส่งออกเพิ่มจากร้อยละ 4 ในปี พ.ศ.2503 เป็นร้อยละ 55.2 62.7 และ 65.3 ในปี พ.ศ.2529 2530 และ 2531 ตามลำดับ และในปี พ.ศ.2528 เป็นต้นมาสินค้าส่งออกภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงกว่าสินค้าภาคเกษตรกรรม (บุญยืน ชัยสุโรจน์ 2533:144) ปราบฎการณดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยประสบผลสำเร็จในการพัฒนาประเทศจากประเทศที่มีฐานเศรษฐกิจในภาคเกษตร เป็นประเทศที่มีฐานเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในภาคอุตสาหกรรมตามเจตนารมณ์ของแผน

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะประสบผลสำเร็จในการพัฒนาประเทศในระดับหนึ่งก็ตาม ผลกระทบเชิงลบก็มีมากมายเช่นกัน กล่าวคือ ในปี พ.ศ.2533 ธนาคารโลก (World Bank) ได้รายงานว่ ภาคอุตสาหกรรมของไทยที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจเติบโตทางเศรษฐกิจมาตลอดนั้น แท้ที่จริงแล้วเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานราคาถูก ส่วนการลงทุนส่วนใหญ่เป็นของต่างชาติ (วรวิทย์ เจริญเลิศ 2534:34-35) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิเคราะห์ผลกระทบของกระบวนการเป็นประเทศอุตสาหกรรม ต่อโครงสร้างสังคมของกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งรวมไทยอยู่ด้วย โดย มานูเอล คาสเทลส์ ชี้ให้เห็นว่า สิ่งแวดล้อมถูกกระทบกระเทือนจากการให้ความสำคัญแก่การเติบโตของอุตสาหกรรมใหม่ โดยทำลายทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่สร้างทดแทนยากมากขึ้นทุกที (สุริชัย หวันแก้ว 2531:10-11) รวมถึงสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้รายงานถึงผลกระทบจากการเป็นประเทศอุตสาหกรรมต่อสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันทั้งในด้านอากาศ น้ำ และแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต ซึ่งมลพิษทั้งในน้ำและในอากาศต่าง ๆ ส่งผลต่ออัตราการเกิดโรคจากการประกอบอาชีพของประชาชน เช่น อัตราการเป็นโรคสารตะกั่ว แมงกานีส สารหนู ยากำจัดศัตรูพืช (ตกค้าง) ทวีขึ้นเรื่อย ๆ (กนกศักดิ์ แก้วเทพ 2535:14-19) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนถึงความรุนแรงของมลพิษที่มีต่อสุขภาพของประชาชนในสังคมที่มุ่งพัฒนาภาคอุตสาหกรรมโดยการให้ทรัพยากรธรรมชาติจนเสียดุลยภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้ซึ่ง

เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของระบบนิเวศที่ก่อให้เกิดดุลยภาพของธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะป่าไม้เป็นที่รวมของพืชพรรณนานาชนิดที่ก่อให้เกิดการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ โดยการคืนออกซิเจนให้กับดิน น้ำ และอากาศ และเป็นองค์ประกอบหลักในการให้อาหารแก่มวลชีวภาพอื่น ๆ (โรเดอริกซ์ ฟราเซน แนสท์ 2536 : บทนำ) ซึ่งในการรักษาดุลยภาพทางธรรมชาตินั้น ประเทศใดประเทศหนึ่งต้องมีพื้นที่ป่าไม้ประมาณร้อยละ 50 หรืออย่างน้อยร้อยละ 40 หรือประมาณ 128 ล้านไร่ของพื้นที่ทั้งประเทศ (กรมป่าไม้, สำนักงานสารนิเทศ ม.ป.ป. : 1) แต่สำหรับประเทศไทยนั้นป่าไม้ได้ถูกบุกรุกและทำลายอย่างรวดเร็วพร้อม ๆ กับการขยายตัวของพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตทางอุตสาหกรรม การเกษตร การเพิ่มของประชากร การขยายที่ดินทำกิน และการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างผิดกฎหมาย ตลอดจนการดำเนินการของรัฐที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจระยะสั้น ด้วยการจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน การสร้างเขื่อน เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า รองรับการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้ป่าฝนเขตร้อนถูกทำลายอย่างรวดเร็ว (เสนห์ จามริก และคณะ 2536 : 27-29) ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ป่าไม้ของไทยที่ลดลง กล่าวคือ มีจำนวนป่าไม้ ร้อยละ 53.33 เมื่อปี พ.ศ. 2504 (วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ 2533 : 176) ลดลงเหลือ 38.67 27.95 และ 26.64 ในปี พ.ศ.2519 พ.ศ.2532 และ พ.ศ.2534 ตามลำดับ (กรมป่าไม้, สำนักงานสารนิเทศ ม.ป.ป. : 6) และในการสำรวจพื้นที่ป่าไม้ ปี พ.ศ.2536 พบว่าเหลืออยู่ประมาณ 83.4 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.02 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยมีอัตราการบุกรุกทำลายป่าไม้ประมาณปีละ 1.5 ล้านไร่ (วินัย วีระวัฒนานนท์ 2540 : 72 - 73) ส่วนในกรณีของทรัพยากรชายฝั่งซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเกี่ยวพันใกล้ชิดกับทรัพยากรประมงและสภาวะแวดล้อมของระบบนิเวศในแหล่งน้ำตามธรรมชาตินั้นพบว่า ปริมาณทรัพยากรเหล่านี้มีจำนวนลดลงมากเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นสัตว์น้ำ ปะการัง ป่าชายเลนและหญ้าทะเล อันเป็นผลมาจากการมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่ระบบอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้เกิดการเร่งใช้ทรัพยากรชายฝั่งอย่างรุนแรง การประมงขนาดใหญ่ในระดับอุตสาหกรรมพัฒนาเทคโนโลยีการประมง เช่น การใช้ไฟฟ้าแรงสูงเพื่อล่อในการจับสัตว์น้ำ การใช้เรืออวนรุน อวนลาก ตลอดจนทั้งการบุกรุกป่าชายเลน การทำนาุ้ง การทำเหมืองแร่ ล้วนก่อให้เกิดปัญหาแก่ทรัพยากรชายฝั่ง ส่งผลให้สัตว์น้ำลดปริมาณลง

จนถึงขั้นวิกฤต และที่สำคัญที่สุดได้ส่งผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ดำรงชีวิตอยู่ด้วยการทำประมงชายฝั่ง ให้เครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบพื้นบ้านที่มีพัฒนาการมานับร้อย ๆ ปี ทำให้ชุมชนประมงพื้นบ้านหลายชุมชนต้องล่มสลาย ชายเรื้อย้ายที่อยู่อาศัยอพยพเข้าเมือง (โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้และสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ 2540 : 13 - 15) และแม้แต่การทำอุตสาหกรรมประมงและการทำประมงพาณิชย์ โดยเรือขนาดใหญ่ก็ประสบปัญหาจากการลดปริมาณของสัตว์น้ำและการเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่งเป็นอย่างมากด้วย

ปรากฏการณ์วิกฤตด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าว ถึงแม้ว่ารัฐได้ออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518 แต่ดูเหมือนว่าความพยายามของรัฐไม่ทันกับภาวะวิกฤตของปัญหาอันสืบเนื่องมาจาก 1) นโยบายของรัฐไม่ชัดเจนในเรื่องการควบคุมมลพิษเพราะ ตลอดเวลารัฐให้การสนับสนุนและส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นหลัก ซึ่งดูเหมือนจะขัดกันเอง 2) ปัญหางบประมาณและบุคลากร ซึ่งจะใช้ในการติดตามควบคุมดูแลและให้มีการปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ เช่น จากรายงานปี พ.ศ.2532 เฉพาะกองควบคุมโรงงานอุตสาหกรรม กรมโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีภารกิจดูแลโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีจำนวนประมาณ 50,000 โรงงาน มีเจ้าหน้าที่เพียง 143 คน และมีงบประมาณเฉลี่ย 1,900 บาทต่อโรงงาน ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่เจ้าหน้าที่เหล่านี้จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) แหล่งกำเนิดมลพิษมีขอบเขตกว้างเกินไปเช่น มลพิษจากน้ำไม่ได้มาจากโรงงานอุตสาหกรรมเพียงอย่างเดียว แต่มาจากชุมชนและการประกอบการเกษตรอีกด้วย ซึ่งจะเห็นว่าครอบคลุมหน่วยงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมอนามัย กรมวิชาการเกษตร และเทศบาล จึงยากแก่การประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหา (กนกศักดิ์ แก้วเทพ 2535:20-21) ส่วนกรณีการฟื้นฟูและพัฒนาสภาพบ้านั้น ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนหลาย ๆ พื้นที่ได้พยายามดำเนินการระดับหนึ่ง แต่ผลที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงปัญหาความเสื่อมโทรม และความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติกระจายอยู่ในหลายท้องที่ ดังนั้นตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 รัฐได้หันมาสนับสนุนให้ประชาชนและองค์กรในระดับท้องถิ่นมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ได้กำหนดนโยบายให้มีการสนับสนุนการปลูกสวนป่าเอกชน ป่าชุมชน ป่าชายเลน ซึ่งเป็นบทบาท

องค์กรท้องถิ่น และชุมชนในการอนุรักษ์ป่า ดังเช่น มีการกำหนดโครงการพัฒนาป่าชุมชน ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 เป็นกิจกรรมหนึ่งในแผนพัฒนา จังหวัดภายใต้ระบบการบริหารคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) เนื่องจากความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นจะช่วยให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปได้รวดเร็วกว่าที่รัฐ จะดำเนินการ ดังตัวอย่างการปลูกสวนป่าของรัฐในปี 2535 สามารถทำได้เพียง 2 แสนไร่ ในขณะที่ป่าไม้ถูกบุกรุกปีละประมาณ 1 ล้านไร่ ซึ่งในการสนับสนุนบทบาทของประชาชน และองค์กรในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในช่วงครึ่งแรกของแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ปรากฏว่ายังไม่เกิดผลกว้างขวางเท่าที่ควร (สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติชายเลนแห่งชาติ 2538:10) อย่างไรก็ตามรัฐ ก็พยายามที่จะแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ดังแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 - 2544) ได้กำหนดเป้าหมายใน การฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ให้ได้ร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งประเทศ และจัดทำ เครื่องหมายแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์รวมทั้งรักษาพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อรักษาความสมดุลของ สภาวะแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพไว้ไม่ต่ำกว่า 1 ล้านไร่ในปีสุดท้ายของแผน พัฒนาและสนับสนุนประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมและสามารถบริหาร จัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้การมีส่วนร่วมจากหลายฝ่ายใน กระบวนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อให้มี ผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

1. ปรับปรุงบทบาทของภาครัฐเพื่อสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชน ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดย
  - 1.1 ปรับทัศนคติและปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐให้สามารถ ร่วมมือและเกื้อหนุนชุมชนในท้องถิ่น เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ อย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
  - 1.2 รณรงค์ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชน และองค์กรชุมชน ให้ตระหนักถึงผลกระทบจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันติดตามเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและคุณภาพชีวิตที่ดี

2. พัฒนาเครือข่ายสารสนเทศทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลต่อสาธารณชน โดยถือเป็นสิทธิในการรับรู้และใช้ประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่สนใจอย่างเท่าเทียมกัน

3. สร้างโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

3.1 เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนตัดสินใจ และติดตามประเมินผลในโครงการพัฒนาของรัฐที่จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยรัฐจัดให้มีขั้นตอนประชาพิจารณ์โครงการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การริเริ่มแนวคิดโครงการ จัดเตรียมโครงการและการดำเนินโครงการ

3.2 ออกพระราชบัญญัติป่าชุมชนซึ่งเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย เพื่อให้ชุมชนมีสิทธิตามกฎหมายในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

3.3 สนับสนุนให้มีกฎหมายรองรับสิทธิของชุมชนท้องถิ่น และชาวประมงขนาดเล็ก ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเล ทั้งการอนุรักษ์ พื้นฟูและดูแลรักษาป่าชายเลน หญ้าทะเลและปะการัง เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชายฝั่งโดยเฉพาะทรัพยากรประมงได้อย่างยั่งยืน

3.4 ส่งเสริมองค์กรชุมชนและท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจของชุมชน และการจัดทำแผนและโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนแหล่งเงินหรืองบประมาณหรือกองทุนสำหรับใช้ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ม.ป.ป. : 412 - 143)

ถึงแม้ว่าโดยหลักการและนโยบายของรัฐจะมุ่งเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่เป็นอันมาก แต่แนวทางดังกล่าวก็เป็นเพียงการเริ่มต้นยังไม่สามารถส่งผลต่อการแก้ไขปัญหอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมได้มากนัก แต่ได้ก่อให้เกิดกระแสความสนใจในเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง จนเกิดการรวมตัวของกลุ่มคนเพื่อทำงานด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรงทั้งในระดับประเทศ ระดับเมือง และระดับชุมชน (อนุชาติ พวงสำลี 2542 : 247 - 248) อย่างไรก็ตามบทบาทของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่ทำงานด้านสิ่งแวดล้อมนั้น ภาพที่เห็นโดยทั่วไปจะมีแกนนำกลุ่มเป็นผู้ชายหรือไม่ก็มีแกนนำและสมาชิกกลุ่มหญิง-ชายปะปนกัน รวมทั้ง

งานศึกษาวิจัยของวลัยภรณ์ ลาวสุวรรณ (2533 : 63) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล และ วิไลพร สมบูรณ์ชัย (2534 : 112) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจังหวัดลำปาง พบว่า ผู้ชายมีส่วนร่วมมากกว่าผู้หญิง ที่เป็นดังนี้เพราะผู้ชายมักมีความกล้าแสดงออก กล้าคิด กล้าทำในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมากกว่าเพศหญิง ซึ่งโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคมได้จัดบทบาทให้เพศหญิงในสังคมไทยหัวอ่อน เชื้อพียง่าย เป็นแม่บ้านที่ต้องดูแลบ้านให้เรียบร้อย (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ 2535 : 245 - 247) ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เห็นได้ทั่วไปในสังคมไทย แต่ในกรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีลักษณะผิดแผกออกไป กล่าวคือ มีกลุ่มสตรีที่มีแกนนำและสมาชิกเป็นสตรีล้วนจัดรวมกลุ่มกันทำงานด้านอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน มีพัฒนาการทั้งในเรื่องของกิจกรรมและขนาดของกลุ่มต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ปรากฏการณ์ของกลุ่มสตรีกลุ่มนี้ เป็นที่น่าสนใจว่า โดยทางบริบทสังคมที่ไม่ได้แตกต่างกันมากนักกับส่วนอื่น ๆ ของประเทศ ทำไมปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้จึงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ หรืออีกนัยหนึ่ง มีปัจจัยใดที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาวเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนของกลุ่มสตรี ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนของกลุ่มสตรี ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

สมมุติฐานการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานการวิจัยได้ดังนี้

1. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
2. อายุของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
3. สถานภาพสมรสของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
4. ระดับการศึกษาของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
5. เวลาว่างของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
6. การรับข่าวสารของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
7. ความสัมพันธ์กับผู้นำกลุ่มของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
8. สถานภาพทางสังคมของครอบครัวของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
9. จำนวนสมาชิกของครอบครัวของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
10. จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพของครอบครัวของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
11. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
12. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

13. เจตคติต่อสิ่งแวดล้อมของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

14. เจตคติต่อกลุ่มผู้นำกลุ่มของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

15. แรงจูงใจจากภายในและภายนอกของสมาชิกกลุ่มสตรีส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

2. ประชากร (Population) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งกลุ่มประชากรคือ สมาชิกกลุ่มสตรีตำบลบ้านน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา รวม 74 คน จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 112 คน (ยกเว้นสมาชิก 38 คนที่ใช้ในการทดสอบเครื่องมือ)

ประชากร 74 คน จำแนกเป็นรายหมู่บ้าน ดังนี้

1.1.1 บ้านเกาะแต 8 คน

1.1.2 บ้านคูตั้น 7 คน

1.1.3 บ้านออกวัด 9 คน

1.1.4 บ้านท่าคู 9 คน

1.1.5 บ้านน้ำขาวนอก 9 คน

1.1.6 บ้านน้ำขาวใน 9 คน

1.1.7 บ้านคลองแงะ 3 คน

1.1.8 บ้านคูห้วนอน 6 คน

1.1.9 บ้านต้นเหรียญ 5 คน

1.1.10 บ้านนาดี 4 คน

1.1.11 บ้านหัวควน 5 คน

✓ กลุ่มที่ใช้ในการทดสอบเครื่องมือคือ สมาชิกกลุ่มสตรีตำบลบ้านน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จำนวน 38 คน โดยคัดเลือกมาจาก 11 หมู่บ้าน

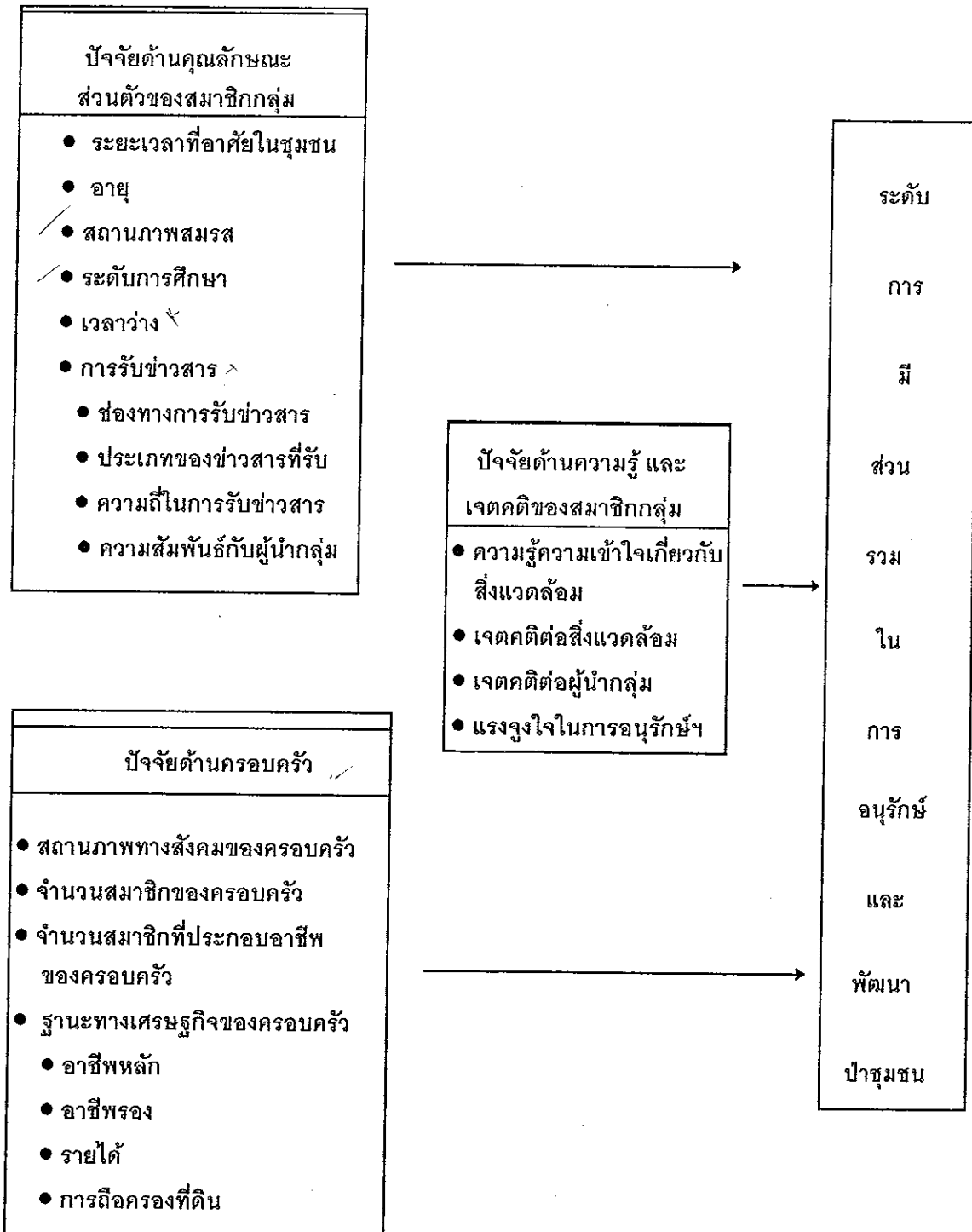
3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรอิสระหรือตัวพยากรณ์ (Independent Variables or Predictors) 15 ตัวแปร คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสมาชิกกลุ่ม ได้แก่ ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา เวลาว่าง การรับข่าวสาร (ช่องทางการรับข่าวสาร ประเภทของข่าวสาร ความถี่ในการรับข่าวสาร) ความ

สัมพันธ์กับผู้นำกลุ่ม ปัจจัยด้านคุณลักษณะของครอบครัว ได้แก่ สถานภาพทางสังคมของครอบครัว จำนวนสมาชิก จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว (อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ การถือครองที่ดิน) ปัจจัยด้านความรู้และเจตคติ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (ป่าชุมชน) เจตคติต่อสิ่งแวดล้อม (ป่าชุมชน) เจตคติต่อผู้นำกลุ่มและแรงจูงใจในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

4. ตัวแปรตามหรือตัวเกณฑ์ คือ ระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

ภาพประกอบ 1

กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Conceptual Framework)

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยของการวิจัยเชิงอรรถาธิบาย ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ตามแผนการวิจัย แบบศึกษาเฉพาะกรณีระยะสั้น (One shot case study) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบส่วนตัวของสมาชิกกลุ่มสตรี องค์ประกอบด้านครอบครัวที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรี และองค์ประกอบบางประการของชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนของกลุ่มสตรี ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

นิยามเฉพาะศัพท์

การมีส่วนร่วม ในการศึกษาครั้งนี้ให้หมายถึง การมีส่วนร่วม (ของกลุ่มเป้าหมาย) ในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน การมีส่วนร่วมดังกล่าว แบ่งออกเป็น 4 ระดับ จากน้อยไปมากดังนี้ 1) ร่วมค้นหาสาเหตุ (คิดพิจารณา) 2) ร่วมวางแผน 3) ร่วมปฏิบัติ 4) ร่วมติดตามผลงานที่ได้ปฏิบัติ (ประเมินผล) ทั้งนี้โดยใช้แบบประเมินผลระดับการมีส่วนร่วม จากผู้นำกลุ่มและตัวแทนนักโดยลำดับความสำคัญ

กิจกรรมอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ให้หมายถึง กิจกรรมส่งเสริมให้เกิดการปลูกป่าขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อเป็นแหล่งการศึกษา เพื่อการใช้สอย และเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ การปลูกป่าในโรงเรียน ในวัด ในบริเวณที่สาธารณะ และในบริเวณพื้นที่ประกอบการเกษตร

สถานภาพสมรสของสมาชิกกลุ่ม ในการศึกษาครั้งนี้ให้หมายถึง สภาพความรับผิดชอบภายในครอบครัวซึ่งจะเป็นปัจจัยที่กำหนดการใช้เวลาในการร่วมกิจกรรมของแต่ละสมาชิก ดังนั้นสถานภาพจึงแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ 1) สมรส ซึ่งรวมถึงสมาชิกที่เป็นเป้าหมายแต่มีพันธะอันเกิดจากการสมรส 2) โสด ซึ่งรวมถึง สมาชิกที่เป็นเป้าหมายแต่ไม่มีพันธะอันเกิดจากการสมรส

ระดับการศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้มีอยู่ 2 ประเภท คือ 1) การศึกษาส่วนตัวของสมาชิกกลุ่ม หมายถึง จำนวนปีที่ใช้ในการศึกษาในหรือนอกระบบโรงเรียน 2) การศึกษาของครอบครัว หมายถึง ค่าเฉลี่ยของจำนวนปีที่สมาชิกของครอบครัวใช้ในการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

การรับข่าวสาร ในการศึกษาครั้งนี้ให้หมายถึง 1) ช่องทางการรับข่าวสารทางสื่อบุคคลและสื่อมวลชน อันได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ 2) ประเภทของข่าวสาร อันได้แก่ ข่าวการศึกษา ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการเมือง ฯลฯ

ลักษณะอาชีพของครอบครัว ในการศึกษาครั้งนี้ให้หมายถึง 1) อาชีพหลัก เกษตรกรรมหรือไม่ใช่ 2) อาชีพรอง เกษตรกรรมหรือไม่ใช่

ฐานะทางเศรษฐกิจครอบครัว ในการศึกษาครั้งนี้ให้หมายถึง ผลต่างของรายได้และรายจ่ายของครอบครัว โดยประมาณการรายได้ตามฤดูกาลผลิต

สถานภาพทางสังคมของครอบครัว ในการศึกษาครั้งนี้ให้หมายถึง สภาพความเป็นผู้นำของชุมชนของครอบครัวอย่างเป็นทางการและหรือตามธรรมชาติ และเป็นสมาชิกธรรมดาของชุมชน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น หัวข้อดังต่อไปนี้คือ

1. แนวคิดเรื่องป่าชุมชนในประเทศไทย
2. ความหมาย ทฤษฎีและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน
3. ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องป่าชุมชนในประเทศไทย

แนวคิดเรื่องป่าชุมชนไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่มีมานานแล้วพร้อม ๆ กับความต้องการของชาวบ้านในชนบทที่ต้องการไม้เพื่อใช้สอยในการดำรงชีวิต ในเรื่องนี้ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในเรื่องป่าชุมชนและวนเกษตรได้ให้แนวคิดที่ว่า ป่าชุมชนถูกสร้างขึ้นโดยชาวบ้าน เป้าหมายจะไปในทิศทางของการตอบสนองต่อการดำรงชีพเป็นหลัก ร่วมไปกับการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าไม้และเกษตรในไร่นาอย่างค่อยเป็นค่อยไป (เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก 2535:030-031) นอกจากนี้ เสน่ห์ จามริก ได้ให้ความหมายของป่าที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของมนุษย์และทรัพยากรชีวภาพอันหลากหลายไว้ว่า ป่าหมายถึง ระบบความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานทางนิเวศ ซึ่งประกอบด้วยดิน น้ำ อากาศ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และ ชุมชนมนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน พื้นที่ป่าทำหน้าที่รักษาสมดุลธรรมชาติทั้งในด้านการรักษาสภาพภูมิอากาศ รักษาคุณภาพของดิน เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารและเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิต (จดหมาย กป.อพช. 2533/127) และได้ให้ความหมายเชื่อมโยงไปถึงป่าชุมชนว่า ป่าชุมชนเป็นขบวนการทางสังคม หรือการรวมตัวกันขององค์กรประชาชนในระดับชุมชน หรือระดับเครือข่ายภายในระบบนิเวศแห่งหนึ่ง เพื่อทำการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินส่วนรวมของท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม บทพื้นฐานของระบบความคิดภูมิปัญญา อุดมการณ์ และสิทธิชุมชน ซึ่งเน้นหลักการศีลธรรมและความมั่นคงในการยังชีพของชุมชนเป็นสำคัญ และนอกจากนั้น สมศักดิ์ สุขวงศ์ ได้ย้ำถึงความหมายป่าชุมชนด้วยว่า เป็นป่าที่ชุมชนได้รับอำนาจให้ควบคุม จัดการ

และใช้ประโยชน์จากป่า และมุ่งหวังให้ทุกคนมีสิทธิได้ใช้ประโยชน์จากป่าอย่างเป็นธรรม (โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ 2541 : 96-97) โดยสรุปแนวคิดหลักของป่าชุมชนประมวลจากโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาป่าชุมชนหลายหน่วยงาน เช่น กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน การพลังงานแห่งชาติ ฯลฯ ระหว่างปี พ.ศ.2517 - 2535 กล่าวถึงสาระสำคัญของป่าชุมชนได้ว่า

1. เชื่อมโยงระบบสังคมวัฒนธรรมเข้ากับเรื่องป่าไม้
2. เป็นป่าธรรมชาติหรือป่าปลูกขึ้นมาใหม่ก็ได้ แต่ต้องมีขอบเขตที่ชาวบ้านสามารถสามารถจำแนกขนาดของพื้นที่ได้
3. กรรมสิทธิ์ในที่ดินจะเป็นของรัฐหรือสาธารณประโยชน์ก็ได้ แต่ชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการอย่างอิสระโดยองค์กรตัวแทนที่แท้จริงของชุมชน
4. จุดประสงค์และเป้าหมายของการจัดการป่า สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน
5. เน้นการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับการใช้จารีตประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมในท้องถิ่นและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน
6. กฎเกณฑ์ในการบริหารจัดการป่าและทรัพยากร กำหนดและตัดสินใจโดยองค์กรชุมชน

ในส่วนของภาคประชาชนนั้น ได้มีการศึกษาเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับป่าและต้องการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า โดยการรวมกลุ่ม องค์กรชุมชน และองค์กรชาวบ้านขึ้นทั่วทุกภูมิภาค ตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.2540 โดยมีมาตรา 46 บัญญัติให้ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยได้กำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติ ดังนั้นจึงต้องมีกฎหมายส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นที่มีชีวิตสัมพันธ์กับป่าได้มีส่วนร่วมกับรัฐในการใช้ประเพณีและภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่หลากหลายเพื่อการอนุรักษ์ การจัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าอย่างสมดุลและยั่งยืน และทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรป่า อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการช่วยรักษาระบบนิเวศธรรมชาติและสภาพแวดล้อม รวมทั้งเป็นการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น นอกจากนั้นในส่วนของภาคประชาชนโดยโครงการรณรงค์เข้าชื่อเสนอกฎหมายสมัชชาคนจน กรณีร่าง พ.ร.บ.ป่าชุมชน อันประกอบด้วยเครือข่ายสมัชชาคนจน เครือข่ายองค์กรประชาชนและองค์กรพัฒนาชุมชน ประมาณ 30 องค์กร ได้เสนอ ร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชนฉบับประชาชน ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดป่าชุมชนไว้ว่า "ป่าชุมชน" หมายความว่า ป่าที่ได้รับอนุมัติให้จัดตั้งเป็นป่าชุมชนโดยมีการจัดการตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และความหลากหลายทางชีวภาพ
2. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในป่าชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน
3. ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีที่หลากหลายของชุมชนในการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การพัฒนา การควบคุมดูแลและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในป่า

4. การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐและชุมชนท้องถิ่นรวมทั้งการสร้างเครือข่ายป่าชุมชน (คณะกรรมการรณรงค์เข้าชื่อเสนอกฎหมายสมัชชาคนจน 2542 : 14-15)

จะเห็นได้ว่าแนวคิดในเรื่องป่าชุมชนในประเทศไทยมุ่งเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ทั้งป่าบกและป่าชายเลน โดยสนับสนุนองค์กรท้องถิ่นและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้และปลูกสร้างป่าชุมชน แนวคิดนี้ได้รับการเผยแพร่และขยายผลสู่การปฏิบัติจริงในชุมชนต่าง ๆ แถบฝั่งอันดามันและบางจังหวัดของฝั่งอ่าวไทย เช่น จ.ตรัง จำนวน 8 ป่าชุมชน เนื้อที่ประมาณ 6,087 ไร่ จ.พังงา 3 ป่าชุมชน ประมาณ 6,200 ไร่ และ จ.สุราษฎร์ธานี 4 ป่าชุมชน ประมาณ 2,020 ไร่ เหล่านี้เป็นต้น (โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ 2541 : 96-97)

2. ความหมาย ทฤษฎี และรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระแสความคิดเรื่องการลดอำนาจและบทบาทของรัฐลงนั้นเป็นกระแสที่กล่าวขานกันอย่างมากทั้งในอดีตและปัจจุบัน ในช่วงทศวรรษ 1970 โรเบิร์ต นิสเบท (Robert Nisbet 1975 : 230-287) ได้กล่าวไว้ว่า อำนาจรัฐกำลังย่างเข้าสู่สนธยา (The Twilight of Authority) โดยเขาได้ย้่าว่า ต้องรื้อฟื้นให้ภาคสังคม อันหมายถึง ภาคที่ไม่ใช่รัฐ ไม่ใช่ระบบราชการ ให้มีความแข็งแกร่งขึ้น และเปิดโอกาสให้ภาคสังคม มีส่วนร่วม ทำการอันเป็นสาธารณกิจต่าง ๆ ให้มากขึ้น ความคิดนี้สอดคล้องกับ ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker

1989 : 74-75) ที่กล่าวไว้ในหนังสือ The new reality ว่าโลกในยุคใหม่ที่กำลังเดินเข้าไปหา นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้รัฐลดขนาดและบทบาทหน้าที่ลง เปิดโอกาสให้กลุ่มทางสังคม เข้ามามีบทบาทแทน นอกจากนั้นจากการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองตาม ระบบประชาธิปไตยในประเทศตะวันตกนั้น การเปลี่ยนแปลงการปกครองก็คือ การเปลี่ยน ราษฎรให้เป็นพลเมือง อันหมายถึง นอกจากเป็นราษฎรที่ต้องเสียภาษีและปฏิบัติตาม กฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังต้องมีบทบาทและอำนาจทางการเมือง มีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ มีสิทธิเข้าไปร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่วนรวมด้วย (อนุชาติ พวงสำลี 2542 : 41) เหตุการณ์และความเป็นจริงต่าง ๆ ในสังคมประชาธิปไตยตะวันตก ได้ชี้ให้เห็น ว่าแนวคิดที่ย้ำแต่การเมืองแบบแย่งชิงหรือแบ่งปันผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมนั้น จะไม่นำไปสู่ดุลยภาพได้ จำเป็นต้องหันมาปลูกฝังอุดมการณ์ที่เน้นการเมืองในฐานะกิจการ เพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกันมากขึ้น รวมทั้งประเทศไทยเราซึ่งในปัจจุบันได้มีผู้เสนอ มุมมองใหม่ของการเมืองประชาชน ที่ต้องเน้นการมีส่วนร่วมและคุณธรรมมากขึ้น ในเรื่องนี้ จึงได้ศึกษาแนวคิดและความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อจะได้นำมาใช้เป็น แนวทางในงานวิจัยครั้งนี้ได้ชัดเจนยิ่ง

ความหมายของการมีส่วนร่วม

แอลวิน เบอ์นาร์ด (Alvin Bernard 1958 : 142) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในสังคมว่า การมีส่วนร่วมในสังคมหมายถึง การแสดงถึงปฏิกริยาทางสังคม (Social Interaction) ต่อการร่วมในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) สำนักงานแรงงานระหว่างชาติ (International Labour Office 1971:7) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึงการร่วมมือ (Cooperating) การมีส่วนร่วมในบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งรวมถึงการรับผิดชอบ

เดวิส ดี คีธ (Davis D.Keith 1972:136) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการเกี่ยวข้องทางจิตใจและอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องนี้เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำไปบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งให้เกิดความรู้สึก รับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

วิลเลียม ดับเบิลยู รีดเดอร์ (William W.Reeder 1974:39) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

วิลเลียม เออร์วิน (William Erwin 1976:138) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวข้องกับความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมคือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของประชาชน ให้ความสำคัญสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขปัญหาพร้อมกับวิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

แอนดรู เพียร์ส และ มาเทียร์ สไตเฟล (Pearse and Stiefel 1979 : 4-6) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการที่มีกลุ่มประชาชนหรือกระบวนการซึ่งตลอดเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้อยู่นอก ได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันตามสภาวะสังคมที่เป็นอยู่

แรม พี ยาดาฟ (Yadav 1979 : 3) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเข้าร่วมของประชาชนหรือกลุ่มตัวแทนของชุมชนในกระบวนการพัฒนา ด้วยความสมัครใจ เต็มใจ การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่ถูกบังคับ

อลาสแตร์ ที ไวท์ (White 1982 : 18) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 3 มิติ คือ มิติที่หนึ่ง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะควรทำอะไร มิติที่สอง มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาการลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจและมิติที่สาม มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงาน

ยิวัดน์ วุฒิเมธิ (2526:20) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของ

ชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะอย่างถูกต้อง

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527:6-7) ได้ให้ความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึงกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกัน

จากรายงานการประชุมเรื่อง "การมีส่วนร่วมของชุมชน : นโยบายและกลวิธี" ซึ่งจัดโดย ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน กระทรวงสาธารณสุข (2528 : 2) ได้สรุปมติและข้อเสนอแนะจากการประชุมว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเอง

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2534 : 161) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน มีหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ คือ ประการแรก ชุมชนนั้นจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร ประการที่สอง ชุมชนนั้นจะต้องให้ความร่วมมือในการดำเนินการตามแนวทางที่ได้วางไว้ และประการที่สาม ชุมชนนั้นจะต้องได้รับประโยชน์จากการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ประเวศ วะสี (2542 : XXII-XXIII) ได้อธิบายความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ในสังคมใหญ่สลับซับซ้อนและเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง ลำพังอำนาจรัฐกับปัจเจกบุคคลไม่มีพลังเพียงพอที่จะรักษาอินทรีย์ของสังคมให้ดำรงอยู่และมีดุลยภาพได้ จำเป็นต้องมีโครงสร้างทางสังคมอีกโครงสร้างหนึ่งเกิดขึ้นระหว่างกลาง เชื่อมโยงรัฐกับปัจเจกชน โครงสร้างทางสังคมนี้เรียกว่า ประชาสังคม ซึ่งเป็นโครงสร้างที่เน้นความมีศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกันในการเข้ามา ร่วมคิด ร่วมทำ และสังคมที่มีการรวมตัวกันมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เต็มสังคม เรียกว่ามีความเป็น

ประชาสังคม ซึ่งจะส่งผลให้สังคมมีศักยภาพสูงสุดในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมืองและสุขภาพพร้อมกันไปอย่างบูรณาการได้

นอกจากนั้นจากการศึกษาขบวนการประชาสังคม ซึ่งเป็นความเคลื่อนไหวภาคสังคม (Social movement) อнуชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล (2540:16-17) ได้กล่าวถึงความเป็นประชาคมว่าจะต้องสะท้อนกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง เพื่อให้มองเห็นความตื่นตัวของพลเมืองที่จะเข้ามาร่วมรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของส่วนรวมหรือของสาธารณะ (Public responsibility) ที่มีได้หวังเพียงรอคอยหรือเรียกร้องการแก้ปัญหาจากรัฐแต่ฝ่ายเดียวโดยตนเองไม่มีส่วนร่วม ประชาสังคมเป็นเรื่องของความหลากหลาย กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายย่อมเป็นเงื่อนไขให้เกิดการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือทำอย่างแข็งขันด้วยถือว่เป็นเรื่องที่ตนมีสิทธิมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับที่ เดวิด แมทธิวส์ (David Mathews 1996) ที่กล่าวถึง ระบบคิดของชุมชนจะเป็นตัวกำหนด วิธีปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้ เช่น หากชุมชนคิดว่าพวกเขาสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้โดยไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากภายนอก พวกเขาก็จะช่วยกันหาวิธีการในการแก้ไขปัญหาเอง ด้วยกระบวนการหลายขั้นตอน ตั้งแต่กำหนดปัญหา และขอบเขต การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบด้านและพินิจพิเคราะห์ (deliberation) การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติและการประเมินผล ประชาคมที่เข้มแข็งจึงหมายถึง ความสามารถในการจัดการหรือกระตุ้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมลักษณะดังกล่าวนี้ด้วย

จากความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน ร่วมรับผิดชอบหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อพัฒนาและแลกเปลี่ยนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการโดยการกระทำของกลุ่มหรือองค์กร

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของมนุษย์ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ได้มีนักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาได้ทำการศึกษาและค้นพบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้มาก ดังนี้

พาร์สัน (Parsons 1951 :278) ได้สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Theory of Social Action) เขาได้อธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ ในลักษณะที่สามารถนำไปปรับใช้ทางสังคมทั่วไป กล่าวคือ การกระทำใด ๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับ

1. บุคลิกภาพของแต่ละบุคคล (Personality)
2. ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ (Social System)
3. วัฒนธรรม (Culture) ในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่และวัฒนธรรมนั้นจะเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อถือ ความสนใจ และระบบค่านิยมของบุคคล

วิลเลียม ดับเบิลยู รีตเตอร์ (William W.Reeder 1971) กล่าวว่า การกระทำทางสังคม (Social Action) ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการที่ได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยเดียว และได้อธิบายถึงเหตุผลในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เรียกว่า ความเชื่อหรือความไม่เชื่อ (Believes or Disbelieves) และมีได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ซึ่งอาจแบ่งการกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยดังกล่าว ต่อไปนี้

1. เป้าหมาย
2. ความเชื่อที่สืบทอดกันมา
3. ค่านิยมมาตรฐาน
4. นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี
5. ความคาดหวัง
6. ความผูกพัน
7. แรงเสริม
8. โอกาส
9. ความสามารถ
10. การสนับสนุน

นอกจากนั้นเขาได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำทางสังคมไว้ดังนี้

1. ในสถานการณ์ของการกระทำทางสังคม จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งแต่ละคนก็มีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจในการกระทำ
2. บุคคลหรือองค์การจะตัดสินใจ หรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผลซึ่งตัดสินใจเองได้ว่ามันสอดคล้องหรือตรงกับปัญหาและสถานการณ์นั้น ๆ
3. เหตุผลบางประการอาจสนับสนุนการตัดสินใจ และเหตุผลบางประการอาจต่อต้านการตัดสินใจ

4. เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจให้น้ำหนักที่แตกต่างกัน การเลือกเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

5. เหตุผลในการตัดสินใจนั้นไม่ใช่มาจากเหตุผลใดเหตุผลหนึ่งหรือทั้งหมด

6. ในการตัดสินใจ กลุ่มของเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้น ๆ จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทุกโอกาส

7. กลุ่มของปัจจัย หรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้น ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลง

8. สำหรับกรณีเฉพาะอย่าง ภายใต้การกระทำทางสังคมจะมีบ่อยครั้งที่มีการเลือกสองหรือสามทางเลือก เพื่อที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์นั้น ๆ

9. ผู้กระทำหรือผู้ตัดสินใจอาจเลือกทางใดทางหนึ่ง

10. เหตุผลที่จะตัดสินใจสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกต้องแล้ว

แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber อ้างใน จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ 2523:63) ได้ศึกษาเรื่องการกระทำของมนุษย์ (Human Action) โดยให้คำจำกัดความการกระทำว่า เป็นพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและลับ ซึ่งบุคคลผู้ทำกำหนดให้มีความหมายเป็นส่วนตัว ตามความคิดของแมกซ์ เวเบอร์ ความเข้าใจในระบบความหมายเกิดขึ้นได้ 2 ประการ กล่าวคือ

1. ความหมายส่วนตัวจากการกระทำของบุคคลหนึ่งสามารถเข้าใจได้จากการสังเกตโดยตรง

2. มีการเข้าใจสิ่งเร้า คนเราสามารถแสดงความรู้สึกออกมาด้วยตนเองในการให้เหตุผล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของผู้นำหรือถ้าการกระทำของบุคคลไม่มีเหตุผลแล้วอาจจะเข้าใจส่วนประกอบแห่งอารมณ์ที่มีการกระทำเกิดขึ้น โดยอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีความเห็นอกเห็นใจต่อมนุษย์ ผู้สังเกตไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับแนวทฤษฎี หรือจุดมุ่งหมายขั้นสูงสุดหรือค่านิยมของผู้นำแต่โดยสติปัญญาแล้ว เราอาจเข้าใจสถานการณ์และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องได้ อีกนัยหนึ่งการกระทำบางอย่างเกิดขึ้นจากแรงกระตุ้น การเข้าใจในแรงกระตุ้นสามารถถือได้ว่าเป็นการอธิบายเวลาที่แท้จริงของการกระทำเพราะว่าแรงกระตุ้นจะมีอยู่ในส่วนลึกของจิตใจผู้กระทำ และสำหรับผู้สังเกตนั้นแรงกระตุ้นเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาพฤติกรรมและเขากล่าวว่า การกระทำทางสังคมมี 4 ชั้น คือ

1. การกระทำที่มีเหตุผล (Rational) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการอันเหมาะสมในชั้นที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่เลือกไว้อย่างมีเหตุผล การกระทำดังกล่าวมุ่งไปในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

2. การกระทำที่เกี่ยวกับค่านิยม (Value) เป็นการกระทำที่ใช้วิธีการที่เหมาะสมเช่นกัน เพื่อจะทำให้ค่านิยมสูงสุดในชีวิตมีความสมบูรณ์พร้อม การกระทำเช่นนี้มุ่งไปในด้านจริยธรรมและศีลธรรม เพื่อการดำรงไว้ซึ่งความเป็นระเบียบในชีวิตทางสังคม

3. การกระทำตามประเพณี (Tradition) เป็นการกระทำที่ไม่เปลี่ยนแปลง โดยลอกแบบอย่างทำกันมาในอดีตเป็นหลัก พฤติกรรมการกระทำตามประเพณีที่ไม่คำนึงถึงเหตุผล

4. การกระทำที่แฝงตัวด้วยความเสแสร้ง (Affective) การกระทำที่คำนึงถึงอารมณ์และความผูกพันทางจิตใจ ระหว่างผู้กระทำกับวัตถุที่เป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำ การกระทำเช่นนี้ก็ไม่คำนึงถึงเหตุผลอย่างอื่นใดทั้งสิ้นนอกจากเรื่องส่วนตัว

นอกจากนั้นยังมีการศึกษาและค้นพบว่าปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ก็คือ การติดต่อสื่อสาร และลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ ดังที่ อีเวอเรตต์ เอ็ม โรเจอร์ (Roger 1973 : 172-183) ระบุว่า การที่บุคคลจะมีการรับของใหม่ย่อมขึ้นอยู่กับกระบวนการติดต่อสื่อสาร อันได้แก่ ช่องการสื่อสารและปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัวคือ

1. ช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารสองลักษณะ ได้แก่ ช่องทางสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel) เป็นวิถีทางในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อสารเช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร หรือสื่อประเภทอื่น เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร

2. ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว (Personal Characteristic) ประกอบด้วยอายุของบุคคล (Age) สถานภาพทางสังคม (Social Status) สถานะทางเศรษฐกิจ (Financial Position) ซึ่งรวมถึงรายได้ ขนาดที่ดิน การถือครองที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง (Specialization) รวมถึงระดับการศึกษาด้วย

โรเจอร์ (Roger 1973 : 184) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า สื่อมวลชนมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ แพร่กระจายข่าวสาร และสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้ สำหรับสื่อบุคคลมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ

จากทฤษฎีจะเห็นได้ว่า การกระทำของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับสาเหตุหรือปัจจัยหลายประการที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนตัวปัจจัยด้านความต้องการของตนเองและปัจจัยด้านการได้รับการสื่อสาร ดังนั้น การที่บุคคลตัดสินใจเข้าไปมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมใด ๆ ในชุมชน ก็ย่อมผ่านกระบวนการตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าว

นอกจากปัจจัยที่กล่าวมาแล้ว สิ่งสำคัญที่ทำให้มนุษย์เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน คือ ความต้องการของตนเอง ความต้องการยอมรับจากบุคคลในสังคม ความต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ และความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังที่ แอริค ฟรอมม์ (Fromm อ้างถึงใน ศรีเวื่อน แก้วกังวาล 2531 : 88-90) เชื่อว่ามนุษย์ยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความอ้างว้างเดียวดาย ดังนั้นมนุษย์จำเป็นต้องสร้างสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนมนุษย์บนรากฐานความรักที่สร้างสรรค์ (Productive Love) ซึ่งได้แก่ความเอื้ออาทรต่อกันและกัน ความรับผิดชอบต่อกันและกัน ความนับถือซึ่งกันและกัน และความเข้าใจซึ่งกันและกัน ตลอดจนยอมอ่อนน้อมต่อผู้มีอิทธิพลในสังคมและทำตัวคล้อยตามสังคม

ฟรอมม์ (Fromm) กล่าวว่ามนุษย์มีความต้องการ 5 ประการคือ

1. ความต้องการมีสัมพันธ์ภาพ (Need for Relatedness) เนื่องจากมนุษย์พบกับความอ้างว้าง จึงต้องแก้ไขโดยการสร้างสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น ๆ วิธีที่ดั่งามตั้งอยู่บนรากฐานความรักสร้างสรรค์

2. ความต้องการสร้างสรรค์ (Need for Transcendence) เนื่องจากมนุษย์มีความสามารถทางสติปัญญาและอารมณ์สูง จึงมีความต้องการสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมของชีวิตแตกต่างจากสัตว์โลกชั้นต่ำ หากผู้ใดไม่มีความต้องการประเภทนี้ก็มักจะเป็นนักทำลายกลายเป็นผู้ทำภัยอันตรายแก่สังคมและคนอื่น จากความต้องการนี้มนุษย์จะรู้จักรักและรู้จักเกลียด ซึ่งจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์

3. ความต้องการมีสังกัด (Need for Rootedness) คือความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของโลก ของสังคม ของครอบครัว ของสำนักงาน ความต้องการประเภทนี้ที่หน้าพึงพอใจก็คือการมีไมตรีจิตกับเพื่อนมนุษย์โดยทั่วไป

4. ความต้องการมีอัตลักษณ์แห่งตน (Need for Identity) คือความต้องการที่จะเป็นตัวของตัวเอง ที่จะรู้ว่าตนเองคือใคร

5. ความต้องการมีหลักยึดเหนี่ยว (Need for Frame of Orientation) คือความต้องการที่จะมีหลักสำหรับอ้างอิงความถูกต้องในการกระทำของตน

จะเห็นได้ว่ามนุษย์จะต้องเผชิญกับสิ่งต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ จำเป็นต้องสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เพื่อที่จะได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงอาจกล่าวได้ว่าสาเหตุดังกล่าวเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บุคคลในชุมชนพยายามนำตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนหรือสังคม เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของตนเอง และนอกจากนั้นแรงจูงใจก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้เกิดการกระทำหรือไม่กระทำแก่มนุษย์เราด้วยในเรื่องนี้ เออเนสต์ อาร์ ฮิลการ์ด (Hilgard อ้างอิงใน สถิต วงศ์สุวรรณ 2525 : 120-123) กล่าวว่า การกระทำหรือพฤติกรรมทุกอย่างของมนุษย์ เกิดจากแรงจูงใจ 3 ประการคือ

1. แรงจูงใจทางกายหรือแรงจูงใจทางสรีระ (Physiological Motives) เป็นแรงจูงใจอันเนื่องมาจากความต้องการทางกาย เช่น อาหาร น้ำ พักผ่อน เป็นต้น ถือเป็นแรงจูงใจปฐมภูมิ

2. แรงจูงใจทางสังคม (Social Motives) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการที่ได้เรียนรู้หรือมีประสบการณ์มาก่อนและมนุษย์มีความโน้มเอียงที่จะอยู่เป็นหมู่เป็นพวกมีการปะทะสัมพันธ์กันปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม แรงจูงใจทางสังคมได้แก่ความรัก ความปลอดภัย การเป็นที่ยอมรับ ความต้องการประสบผลสำเร็จ ความต้องการมีชื่อเสียง ความต้องการตำแหน่ง และฐานะทางสังคม

3. แรงจูงใจเกี่ยวกับคุณค่าของตน (The Ego-integrative Motives) เป็นแรงจูงใจเกิดจากความต้องการความสำเร็จ (Need for Successfulness) ต้องการที่จะนับถือตนเอง (Need for Self-respect) ต้องการสร้างสรรค์ประดิษฐ์และความต้องการเกียรติยศ

มาสโลว์ (Maslow 1970 : 35-46) ได้กล่าวถึงทฤษฎีแรงจูงใจหรือทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 ระดับ กล่าวคือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการพื้นฐานขั้นแรกของมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับที่จะให้มีชีวิตอยู่รอด เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เป็นต้น
2. ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคง (Security or Safety Needs) ได้แก่ ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและความปลอดภัยทางด้านร่างกาย
3. ความต้องการด้านสังคมหรือการยอมรับเป็นพวกพ้อง (Social or Belonging Needs) ความต้องการที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การต่าง ๆ อยากรจะคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น ตลอดจนจะได้รับมิตรภาพและความเห็นใจจากกลุ่มเพื่อน
4. ความต้องการมีชื่อเสียงมีฐานะเด่นทางสังคม (Esteem or Status Needs) ต้องการเป็นบุคคลที่มั่นใจในตนเอง มีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรืออยากให้บุคคลอื่นสรรเสริญนับหน้าถือตา
5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิด (Self-actualization Needs) ลำดับขั้นสุดท้ายของมนุษย์ คือความต้องการที่อยากจะสำเร็จทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิด มีความต้องการที่จะมีความรู้สึกว่าเขามีความก้าวหน้าในการที่ได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถและทักษะที่ตนเองชอบ

เซอร์รีฟ (Sherif อ้างถึงใน สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ 2538 : 89) ได้แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. แรงจูงใจทางด้านร่างกาย (Physical motivation) เป็นความต้องการทางด้านร่างกายเกี่ยวกับอาหาร น้ำ การพักผ่อน การได้รับความคุ้มครอง ความปลอดภัย การได้รับความเพลิดเพลิน การลดความเคร่งเครียด แรงจูงใจด้านนี้จะมีสูงในวัยเด็กตอนต้น และวัยผู้ใหญ่ตอนปลาย เนื่องจากได้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านร่างกาย
2. แรงจูงใจทางด้านสังคม (Social motivation) เป็นความต้องการที่มีผลมาจากด้านชีววิทยาของมนุษย์ในความต้องการอยู่ร่วมกันกับครอบครัว เพื่อนฝูงในโรงเรียน เพื่อนร่วมงาน เป็นความต้องการส่วนบุคคลที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งในบางวัฒนธรรมหรือบางสังคมจะมีอิทธิพลที่เข้มแข็งและเหนียวแน่นมาก

เนื่องจากความต้องการของมนุษย์มีมากมายและไม่มีที่สิ้นสุดดังกล่าวข้างต้น ที่จะ เป็นพลังผลักดันให้มนุษย์เกิดพฤติกรรมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความต้องการหรือแรงจูง ใจนี้อาจเกิดมาจากความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการทาง สังคม (Social Needs) และความต้องการคุณค่าของตน (The Ego-integrative) และแรงจูง ใจภายนอก อย่างไรก็ตามในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาเหตุผลหรือแรงจูงใจที่ส่งผล ให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาจึงได้ใช้ 1) แรงจูงใจภายใน อันได้แก่ ความต้องการ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ต้องการสร้างความภูมิใจให้ตนเอง ต้องการหาความรู้หรือ ประสบการณ์ใหม่ ๆ ต้องการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ต้องการอุทิศตนให้ เป็นประโยชน์แก่ชุมชน มีความตระหนักในปัญหาความทุกข์ยากของชุมชน 2) แรงจูงใจทาง สังคม ได้แก่ ความต้องการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับบุคคลอื่น ต้องการนำ ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน ต้องการได้รับการยอมรับจาก ชุมชน ต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน ต้องการตอบสนองนโยบายของรัฐ การ ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาความหมายและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า มีรูปแบบหรือลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แตกต่างหลากหลายแต่อยู่ในกรอบของ ความหมายและทฤษฎีอยู่หลายลักษณะดังนี้

บัคค์ และพลอช (Buck and Ploch 1954:528) ให้ความสำคัญว่าองค์ ประกอบหนึ่งในรูปแบบของการมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)

เชสเตอร์ เบอ์นาร์ดและเฮอ์เบิร์ท ไชมอน (Chester Bernard and Herbert Simon, in Sindy Verba, ed'1901:102) ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยให้ ลักษณะการเข้าร่วมของบุคคลเป็นตัวกำหนดคือ

1. ในฐานะผู้บริโภค (Customers) ผู้ริเริ่มหรือผู้ประกอบการ (Entrepreneur) และในฐานะผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง (Employee) ซึ่งแตกต่างจาก ลี เจ แคร์รี่ (Lee J.Cary 1976:144) ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยใช้ลักษณะของการเป็นสมาชิก ในระดับต่าง ๆ 5 ระดับคือ เป็นสมาชิก (Membership) เป็นสมาชิกผู้เข้าประชุม (Attendance at Meeting) เป็นสมาชิกผู้บริจาคเงิน (Financial Contribution) เป็นกรรมการ (Membership on Committees) เป็นประธาน (Position of Leadership)

นอกจากนี้เขายังได้แบ่งแบบของผู้มีส่วนร่วม (Type of Participants) ออกเป็น 3 แบบ คือ ผู้กระทำ ผู้รับผลการกระทำและสาธารณชนทั่วไป

อี สจ๊วต แชพพิน (E.Steward Chapin อ้างใน อภาพันธ์ จันทร์สว่าง 2522:19) ได้ทำการศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วม และได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วม ออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ

เจมส์ คัดดี้ ปิ่นทอง (2523:272-273) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติ
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

แมกซ์ โลว์เดอร์มิลค์ และ ดับเบิลยู โรเบิร์ต โลโทส (Max Lowdermilk and W.Robert Laitos 1980:684-700) ได้เสนอขั้นตอนของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาชนบทไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจขั้นต้น
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
3. การแสวงหาทางแก้ไข

4. การกำหนดทางแก้ไขปัญหา
5. การปฏิบัติตามโครงการ
6. การประเมินผลโครงการ
7. การพิจารณาบททวนโครงการเพื่อดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์

โคเฮน และ อัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff 1980:222) ได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการประสานผลความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็ประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

กรรณิกา ชมดี (2524:13) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมและแบ่งย่อยรายละเอียดครอบคลุมทั้งลักษณะ สถานะภาพ และบทบาทในการมีส่วนร่วมถึง 10 ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมในการประชุม การมีส่วนร่วมออกเงิน การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่ม การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

องค์การสหประชาชาติ (United Nation, Department of International Economic and Social Affairs 1981 : 8) ได้รวบรวมรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ซึ่งเป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวขึ้นเอง เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยเน้นการกระทำที่มีได้รับการช่วยเหลือจากภายนอก
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วมตามความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล โดยทั่วไปจะพบในประเทศที่กำลังพัฒนา

3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ เป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้จะไม่ได้รับผลในระยะยาวและมีผลเสีย ซึ่งจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในที่สุด

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization 1981 : 41-49) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์แท้จริงประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผนการวิเคราะห์ปัญหา การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และที่สำคัญคือการร่วมตัดสินใจด้วยในทุกขั้นตอน

แมคดา (Macda 1982 : 15-33) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 รูปแบบคือ

1. การมีส่วนร่วมแบบแข่งขัน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการริเริ่มและติดตามในกระบวนการ กำหนดความต้องการ และเข้าร่วมกิจกรรมดำเนินงานสนใจในผลของการพัฒนา

2. การมีส่วนร่วมแบบไม่แข่งขัน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยไม่คำนึงถึงความสำคัญของการกำหนดแผนและนโยบาย ไม่สนใจผลของการกระทำในกิจกรรมด้วย

3. การมีส่วนร่วมแบบเฉื่อยชา หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการจ่ายอมหรือถูกบังคับ โดยสภาพแวดล้อม บุคคลหรือธรรมชาติ ซึ่งการมีส่วนร่วมลักษณะนี้จะเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปด้วย

อลีน ฟอนารอฟฟ์ (Alene Fonaroff 1981:104) ได้เสนอว่า กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะประกอบด้วยอย่างน้อย 1 ใน 4 ประเภทของการมีส่วนร่วม คือ

1. การวางแผนซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล

2. การดำเนินงาน

3. การใช้บริการจากโครงการ

4. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์

ฉอ้าน วุฒิกกรรมรักษา (2526:16) ได้แบ่งลักษณะของการเข้าร่วมออกเป็น
ร่วมประชุม ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมออกแรง ร่วมออกเงิน วัสดุอุปกรณ์
ร่วมเป็นกรรมการ

โจซี เอ อักบายานี (ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์,บรรณานุกรม 2527:6-7) ได้
กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และนโยบายการ
พัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนรวม
ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมค้นหา สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน
เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไข
และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตน
เองและของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้า
หมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษา โครงการและกิจกรรม
ที่ทำไว้ทั้งโดยเอกชน และ รัฐบาลให้ใช้ประโยชน์

ปธาน สุวรรณมงคล (ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณานุกรม 2527:83) กล่าว
ว่า ชุมชนควรมีขอบเขตของการมีส่วนร่วม 4 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผล

อคิน รพีพัฒน์ (ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ 2527:107-111) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่เป็นสมาชิกจนถึงเป็นผู้นำหรือประธานกรรมการดังนี้

1. การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
- 4 การประเมินผลกิจกรรมพัฒนา

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (ใน ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ 2527:189) ได้กล่าวว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมมีหลายระดับ ตั้งแต่เป็นสมาชิกจนถึงเป็นผู้นำหรือประธานกรรมการดังนี้ เป็นสมาชิก เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมการประชุม เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วยเหลือ เป็นกรรมการ เป็นประธานกรรมการ สมาชิกผู้นั้นทำอะไรระหว่างการประชุม สมาชิกผู้นั้นเล่นบทอะไรในที่ประชุม

จากแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่จะไม่แตกต่างกันมากนัก จะแตกต่างกันบ้างในส่วนของรายละเอียดที่แยกย่อยเท่านั้น เช่นเดียวกันกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มสตรีที่ ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะจำแนกการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายเป็น 4 ระดับคือ 1) ร่วมค้นหาสาเหตุ (พิจารณา) 2) ร่วมวางแผน (แผนงาน/โครงการ) 3) ร่วมปฏิบัติ (ตามแผนงาน/โครงการ) และ 4) ร่วมติดตามผลงานที่ได้ปฏิบัติ (ประเมินผล) ในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

สำหรับประเด็นการประเมินระดับการมีส่วนร่วมนั้น เบลโลว์ (Bellow 1961:370) ให้ทรรศนะเกี่ยวกับการ ประเมินผลการปฏิบัติงานไว้ว่า "การประเมินการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลภายในองค์การ มักจะดำเนินการโดยผู้บังคับบัญชา หรือโดยบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งที่สามารถสังเกตการปฏิบัติงานของผู้ถูกประเมิน โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง" และ แพทเทิน (Patten 1982:10) ให้ทรรศนะว่า ".....วิธีการอุปนัยสำหรับการประเมินพนักงานโดยมีฐานคติที่ว่า การปฏิบัติงานของพนักงานจะสามารถสังเกตและประเมินได้ในลักษณะที่เป็นภาวะวิสัย โดยวัดหน่วยของผลผลิตภายในช่วงเวลา ถึงแม้ว่าตามความเป็นจริง บ่อยครั้งงานดังกล่าวจะไม่สามารถสังเกตหรือประเมินได้ก็ตาม"

ส่วน ภาณูโย สาทธ (2517:425) กล่าวว่า "...การประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง การประเมินผลการ ปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร และเป็น การประเมินสมรรถภาพของบุคลากรไปด้วยในตัว การประเมินดังกล่าวเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาโดยตรง..." และอรุณ รักธรรม (2531:675) กล่าวว่า "การประเมินผลการปฏิบัติงานคือการวัดผลงาน หรือดีค่า หรือ ประเมินงานของบุคคล เพื่อจะได้ทราบความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่การงานของบุคคล นั้นเอง"

ดังนั้นในการประเมินผลการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่มสตรีจะ ประเมินได้จากการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ทั้งในเชิงปริมาณและ คุณภาพ อันจะทำให้ผู้นำกลุ่มสามารถจำแนกระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม โดยยึด บทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่กลุ่มกำหนดขึ้น เป็นกรอบการ ประเมินผลเชิงปริมาณและใช้ความเห็นร่วมของผู้นำประเมินผลต่อลำดับความสำคัญของการ เข้าร่วม ทั้ง 4 ระดับ เป็นกรอบการประเมินเชิงคุณภาพ

3. ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนจากการได้ ศึกษาค้นคว้าผลงานการวิจัยมีดังต่อไปนี้

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2519 : 86-90) ได้รายงานการวิจัย โครงการสารภี ตำบลขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสมาชิกกลุ่มที่เป็นชายเข้า มามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าสมาชิกกลุ่มที่เป็นผู้หญิง ผู้ที่มีอายุสูงมีแนวโน้มเข้ามามี ส่วนร่วมในโครงการมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย ผู้ที่มีการศึกษาสูงเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มี การศึกษาต่ำ และผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีรายได้ครอบครัวต่อปีสูง มีที่ดินถือครองทำ กินมากกว่า เข้ามามีส่วนร่วมมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าและบุคคลที่เข้ามามี ส่วนร่วมส่วนใหญ่มีระยะเวลาการอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาชานาน ส่วนปัจจัยจูงใจที่ทำให้ บุคคลเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การมีรายได้เพิ่ม เกียรติและอิทธิพลจูงใจจากเพื่อนบ้าน

รายงานการวิจัยโครงการสารภี (2519:66-90) อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชากรตัวอย่างที่มีอายุสูง มีแนวโน้มเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าประชากร ที่มีอายุน้อย ในขณะที่ บริพันธ์ ไชยวงศ์แก้ว (2527:105) ได้ศึกษาพฤติกรรมการอนุรักษ์

ทรัพยากรป่าไม้ของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน พบว่า พัฒนาการที่มีอายุสูงจะมีพฤติกรรมตาม บทบาทหน้าที่ที่ดีกว่าพัฒนาการที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านของประชาชนในเขต ชนบทพื้นที่ยากจน อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ของเก็บ ศรีสง่า (2528: 85) ที่พบว่า ประชาชนที่มีอายุมากจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน มากกว่า ประชาชนที่มีอายุน้อย

พงษ์ศักดิ์ ยวงสะอาด (2530:85) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ของกลุ่มสตรีในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่าจำนวนบุตรของสตรีในกลุ่มสตรี มีความ สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งเมื่อพิจารณาสิบลองไปแล้วจะเห็นว่าการที่สตรีซึ่งมี บุตรอันหมายถึง การสมรส แล้วย่อมมีทัศนคติการทุ่มเทแรงกายแรงใจ และอุทิศเวลาให้กับ งานพัฒนาแตกต่างจากสตรี ซึ่งอยู่ในสถานภาพโสด

ลาวัญญ์ มนต์ไทรเวทย์ (2528:21-25) ได้ศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับ สิทธิทำกินต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้" ศึกษาเฉพาะกรณีเขตป่าวังเพลิง-ม่วงค่อม ลำ นารายณ์ จังหวัดลพบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลานาน จะมีความ คิดที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่ากลุ่มที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลาไม่นาน

จ่ออ่าน วุฒิกรรมรักษา (2526:114-115) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและ สังคมที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท:ศึกษาเฉพาะ กรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบลคุ้งพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าผู้ ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า ซึ่ง สอดคล้องกันการวิจัยในโครงการสารภี (2519:66-90) ที่พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงเข้ามามี ส่วนร่วมในโครงการมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ และการศึกษาของ โสภณ เดชมา (2528:40) ที่ได้ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาวิทยาลัยครูที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ระดับการศึกษามีส่วนทำให้ทัศนคติต่อการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักศึกษาวิทยาลัยครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

ลัดดาวลย์ อนุกุล (2522:75) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่มีอิทธิพลต่อ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์สตรีอาสาสมัคร พบว่า สตรีอาสาสมัครที่มี เจตคติที่ดีต่อกิจกรรมสังคมสงเคราะห์มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์มากกว่าสตรีที่

มีเจตคติที่ไม่ดี อย่างที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในทำนองเดียวกันกับผลการศึกษาของ วัธนียวรรณ วรรณวิทยา (2525:ก) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในสหภาพแรงงานประเภทกิจกรรมสิ่งทอสิ่งถัก เครื่องแต่งกายหนังสัตว์และผลิตภัณฑ์หนังสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า แรงงานสตรีที่มีเจตคติที่ดีต่อคณะกรรมการสหภาพแรงงานมีส่วนร่วมในสหภาพแรงงานมากกว่าสตรีที่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อคณะกรรมการสหภาพแรงงาน

มาฆะ ขัตตะสังคะ (อ้างถึงใน พงษ์ศักดิ์ ยวงสะอาด 2530 : 44) ศึกษาเรื่องสตรีชนบทไทยและฟิลิปปินส์ พบว่า สตรีใช้เวลาในการทำงานบ้าน งานผลิตเศรษฐกิจ และงานบริการชุมชน สำหรับสตรีชนบทไทย ทำงานบ้านเฉลี่ยปีละ 2,061.03 ชั่วโมง งานผลิตเศรษฐกิจเฉลี่ยปีละ 2,044.93 ชั่วโมง เวลาในการบริการชุมชนเฉลี่ยปีละ 14.67 ชั่วโมง เมื่อรวมเวลาที่ใช้ในกิจการทั้งหมดและรวมเวลาพักผ่อน โดยคิดเวลาพักผ่อนวันละ 10 ชั่วโมง ก็ยังมีเวลาเหลือประมาณ 989.37 ชั่วโมง ซึ่งเวลาดังกล่าวนี้สามารถใช้ในการเข้าร่วมพัฒนาท้องถิ่นได้

ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ของประชาชนนอกระบบโรงเรียนส่วนใหญ่เกิดจากการรับข่าวสารและการสื่อสาร เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มีความจำเป็นในเรื่องการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความต้องการของคน รวมทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะข่าวสารนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจของมนุษย์ (วุฒิชัย จำรงค์ 2523:3) นอกจากนี้ ชาร์ล เค แอลคิน (Charl K.Alkin 1973:208) ก็ได้กล่าวว่าในกรณีที่มีมนุษย์เกิดความไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเท่าไร ความต้องการข่าวสารก็จะเพิ่มขึ้นเท่านั้น โดยแสวงหาข่าวสารเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน 4 ประการของมนุษย์คือ ต้องการรู้เหตุการณ์ ต้องการคำแนะนำในการปฏิบัติให้ถูกต้อง ต้องการข่าวสารเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับตัวเอง และต้องการข่าวสารเพื่อนำไปใช้ในการสนทนากับบุคคลอื่น และ โรเจอร์ และชูเมคเกอร์ (Rogers and Shoemaker 1971:81-86) ได้รวบรวมผลงานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้รับวิทยาการใหม่ ว่าประกอบด้วย 5 ขั้นตอนด้วยกันคือ 1) ขั้นการรับรู้ (Awareness Stage) หมายความว่าบุคคลได้สัมผัสกับวิทยาการสมัยใหม่หรือความคิดใหม่เป็นครั้งแรก แต่ยังขาดความรู้อย่างแจ่มแจ้งในวิทยาการใหม่นั้นเท่า

กับเป็นการรับรู้วิทยาการใหม่มีอยู่แต่ยังไม่แสวงหาเพิ่มเติม 2) **ขั้นความสนใจ (Interest Stage)** หมายความว่าบุคคลเริ่มสนใจในความรู้นี้ใหม่และพยายามเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม 3) **ขั้นการชั่งใจ (Evaluation Stage)** หมายความว่าบุคคลคิดทบทวนไตร่ตรองถึงผลดีผลเสีย ของความรู้ใหม่อยู่ในใจ ก่อนที่จะตัดสินใจว่าจะทดลองทำหรือไม่ทำต่อไป 4) **ขั้นการทดลอง (Trial Stage)** หมายความว่าบุคคลนำความรู้ใหม่ไปปฏิบัติในขนาดเล็ก ๆ เป็นการทดลองเพื่อดูผลก่อนตัดสินใจยอมรับโดยเต็มที่ต่อไป และ 5) **ขั้นยอมรับ (Adoption Stage)** หมายความว่า เป็นขั้นตอนที่บุคคลวางใจนำวิทยาการใหม่ไปปฏิบัติต่อไปอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการยอมรับผลการทดลองในขั้นก่อนว่าใช้ได้ผล นอกเหนือจากบุคลิกลักษณะของผู้รับในคุณลักษณะ 5 ประการ ของวิทยาการใหม่ดังกล่าวแล้ว Rogers ได้ให้แนวคิดต่อไปอีกว่า น่าจะมีปัจจัย อื่น ๆ อีก 4 ประการ ที่มีผลต่ออัตราการยอมรับคือ 1) **แบบของการตัดสินใจยอมรับวิทยาการใหม่ (The Type of Innovation Decision)** 2) **ช่องทางของการสื่อสารความรู้ที่ใช้เป็นการแพร่กระจายวิทยาการใหม่ซึ่งมีหน้าที่ต่าง ๆ กันในกระบวนการตัดสินใจของผู้ยอมรับวิทยาการใหม่ (The Nature of Communication Channels)** 3) **ลักษณะธรรมชาติของระบบสังคม และ 4) ความเพียรพยายามของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงในการแพร่กระจายวิทยาการใหม่ที่มีผลต่ออัตราการยอมรับ (The Extent of Agents promotion Efforts)** สำหรับช่องทางของการสื่อสารความรู้ โรเจอร์ (Rogers) อ้างอิงจาก **เพ็ญศรี รัตนะ (2536:28)** กล่าวว่า ประกอบด้วยกระบวนการของ ผู้ส่งสารหรือแหล่งกำเนิดสาร ช่องทางการสื่อสารและผู้รับสาร ช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวนำข่าวสารไปยังผู้รับสาร ซึ่งแยกออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) **ช่องทางสื่อสารมวลชน (Mass Media Channel)** เป็นวิธีการในการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนเช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และ 2) **ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Channel)** เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร ดังนั้น จึงนับได้ว่าข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอันเป็นป่อเกิดของความรู้ทั้งหมด ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ **พิสิฎฐ์ บุญไชย (2528:216)** ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรมการสภาพตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า ระดับความสนใจข่าว การได้รับทราบเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ทางสื่อมวลชน และความสนใจต่อโครงการอนุรักษ์ป่าไม้ มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือกลุ่มที่ได้รับทราบเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ทางสื่อมวลชนในระดับสูง จะมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้มากกว่ากลุ่มที่ได้รับข่าวในระดับต่ำ สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง ของ สกนธ์ จันทรักษ์ (2526:บทคัดย่อ) พบว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับฟังข่าวสารมากมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบลมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีการรับฟังข่าวสารน้อย

พรทิพย์ สีลาน (2516:3) ได้รายงานผลเกี่ยวกับการค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของครอบครัวกับทัศนคติ และความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโพธิ์ทองจินตามณี พบว่า อาชีพที่ประกอบยอมทำให้บุคคลเห็นสิ่งแวดล้อมในแง่ที่ต่าง ๆ กัน บุคคลส่วนใหญ่ยอมสนใจแต่สิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกแก่งานอาชีพของตนเท่านั้นและจากรายงานการวิจัยโครงการสารภี (2519:66-90) พบว่า บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีรายได้ครอบครัวต่อปีสูงเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรัสวดี นุ่นพยนต์ (2528:119) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชนยากจนศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านเขาดิน ต.วังน้ำลาด อ.ไพศาลี จ.นครสวรรค์ พบว่าฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชน และแทมเบียช (Tambiah อ้างในอนุภาพ กิรลาภ,2528:180) ได้ศึกษาเรื่องราววิเคราะห์เชิงสมมุติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้มีฐานะดีมีความพร้อมทางการเงินสามารถเสียสละหรือเข้าร่วมกิจกรรมได้มากกว่าผู้ที่มีฐานะทางการเงินต่ำเนื่องจากผู้ที่มีฐานะทางการเงินต่ำมีความลำบากในการทำมาหากิน ในทำนองเดียวกับการศึกษาของ ฉ.อำนาจ วุฒิกกรมรักษา (2520:114-115) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของตำบล คุ่งพวยม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า 1) ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการแตกต่างกับผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า ทั้งในลักษณะและปริมาณของการเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับดีกว่ามีลักษณะการเข้าร่วมในการกำหนดความต้องการ การวางแผน การตัดสินใจเลือก

โครงการ การดำเนินงาน การติดตามผล ไม่แตกต่างจากผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับ ด้อยกว่า แต่มีปริมาณการเข้ามามีส่วนร่วมแตกต่างกัน 2) ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมที่ดีกว่า เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการแตกต่างกันกับผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมที่ด้อยกว่า ทั้งใน ลักษณะ และปริมาณของการเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นำท้องถิ่นที่มีลักษณะและ ปริมาณการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการ การวางแผน การตัดสินใจเลือก โครงการ การดำเนินการ และการติดตามผลมากกว่าประชาชนธรรมดา

โดยที่ประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทจะประกอบอาชีพทางการเกษตร ซึ่งปัจจัยหลัก ของการเกษตรคือ ที่ดิน ดังนั้นประชาชนที่มีที่ดินที่ใช้ประโยชน์ในการเกษตรที่แตกต่างกัน ย่อมมีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันด้วย ทั้งนี้ยืนยันจากรายงานการวิจัยโครงการสารภี (2519:66-90) พบว่า บุคคลที่มีที่ดินถือครองทำกินมากเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมาก กว่าผู้ที่ไม่มีที่ดินถือครองน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลของการวิจัยของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2519) ที่ได้ทำวิจัยในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ชนบท พบว่า บุคคลที่มีที่ดินครองมากเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการมากกว่าบุคคลที่มีที่ดิน ถือครองน้อย และจากการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือของ ประสบสุข คีอินทร์ (2531:156) พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มี ที่ดินถือครองมาก เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีที่ดินถือครองน้อย

สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุข (2526:15-16) กล่าวไว้ในหนังสือ "ชุมชนหัวใจของการพัฒนา" ว่า หมู่บ้านหรือชุมชนใดก็ตามมีผู้นำที่ดี มีความสามารถนำ ชาวบ้านได้ และชาวบ้านมีความตื่นตัวและสามัคคีกันแล้ว การมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา ของประชาชนมีโอกาสอยู่ในระดับสูง ผู้นำองค์กรชุมชนในที่นี้อาจจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส กรรมการหมู่บ้าน ครู หรือชาวบ้านที่มีลักษณะผู้นำที่ดี ส่วนในชุมชนใดที่มีผู้นำ องค์กรที่มีคุณภาพต่ำและประชาชนด้อยคุณภาพขาดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ละเลยต่อภาวะแวดล้อมหรือมีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้นแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจะ อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งคุณภาพในที่นี้หมายถึง สภาพฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาและคุณธรรม และเหนือสิ่งอื่นใดนั่นก็คือ คุณภาพของผู้นำขององค์กรและประชาชนในชุมชนนั้น ๆ คำ กล่าวนี้ยืนยันได้จากการศึกษาของหลาย ๆ คนเช่น ณรงค์ สุวรรณเปี่ยม (2518:64) ซึ่ง

ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาหมู่บ้านทับช้างเกี่ยวกับบทบาทของพัฒนากร พบว่า การปฏิบัติงานพัฒนาหมู่บ้านจะได้รับความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นถ้าได้รับความสนใจและสนับสนุนจากผู้มีตำแหน่ง (ผู้นำ) ในชุมชน ส่วน รุ่งโรจน์ ตรงสกุล (2530:111-112) ศึกษาพบว่า พฤติกรรมผู้นำในหมู่บ้านทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งกรรมการหมู่บ้าน มีผลต่อการปฏิบัติงานของครู โดยเหตุที่การปฏิบัติงานหรือการจัดกิจกรรมของครูส่วนใหญ่ได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากผู้นำของหมู่บ้าน ในหลาย ๆ กิจกรรมหากผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้ชักนำและเข้าร่วมกิจกรรมเป็นตัวอย่างก็จะได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านอย่างพร้อมเพรียงกัน อันหมายถึงความสำเร็จในการปฏิบัติงานในขั้นหนึ่งแล้ว ในขณะที่ สุเทพ สุนทรภาสัช (2510:88) ทำการศึกษาหมู่บ้านอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ที่เข้าไปทำงานพัฒนาหมู่บ้านซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้นำในหมู่บ้าน โดยการให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการปฏิบัติงาน จะทำงานได้ประสบผล และ ประไพ อุดมทัศนีย์ (2530:89-90) ศึกษาพบว่า การสนับสนุนและให้ความร่วมมือของผู้นำในหมู่บ้าน เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน โดยที่หากการสนับสนุนหรือร่วมมือมีสูง (มาก) ความสำเร็จในการปฏิบัติงานก็มีอยู่มาก (กรณีบ้านแมริดน้อย) ในทางกลับกันการสนับสนุนหรือร่วมมือที่น้อยของผู้นำชุมชนจะส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่ประสบผลเท่าที่ควรจะเป็น (กรณีบ้านแมริดป่าแก่)

ปรัชญา เวสารัชช (2528 : 164-172) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท พบว่า สาเหตุที่ประชาชนเข้ามาร่วมในกิจกรรมมาจาก

1. ปัจเจกภายในตัวบุคคล คือ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวมที่หมู่บ้านจะได้รับ ประชาชนมีแนวโน้มในทางที่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม (public regardedness) มากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว (private regardedness) และความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าขัดขืนเมื่อตนถูกชักชวน

2. กิจกรรมพัฒนาภายในหมู่บ้านแต่ละกิจกรรม ประชาชนมีส่วนร่วมริเริ่มน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ถูกกำหนดโดยหน่วยงาน ซึ่งเป็นลักษณะการขึ้นมาจากเบื้องบน (top down)

3. กิจกรรมการพัฒนา ส่วนหนึ่งเกิดจากการริเริ่มของผู้นำภายในหมู่บ้านเอง ซึ่งผู้นำนี้ก็ได้รับการชี้แนะจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกของหมู่บ้าน

4. ประชาชนส่วนหนึ่งที่เข้ามาเพื่อหวังผลตอบแทนส่วนบุคคลเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น เงินปันผลจากธนาคารข้าว

จากรายงานผลการวิจัยของศูนย์สังคมพัฒนาเชียงใหม่ (2533 : 266-267) ได้ศึกษาการดำรงอยู่ของชุมชนกระบวนการต่อสู้และการพัฒนากรณีศึกษากลุ่มพัฒนาเขตจอมทอง พบว่า แรงจูงใจเริ่มแรกในการเข้ามาร่วมกลุ่มของชาวนาประกอบด้วย

1. เพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตัว หวังว่ากลุ่มจะอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้
2. ติดตามผู้นำ เพราะความศรัทธาเชื่อถือในตัวผู้นำ
3. ตามระบบเครือข่าย เพื่อนฝูง เพราะความเชื่อถือในญาติมิตร
4. หวังผลประโยชน์ร่วมกัน มีความตระหนักว่า ต้องรวมกลุ่มกันจึงจะได้ผล

ประโยชน์

5. ต้องการที่จะทำตนให้เป็นประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่น ได้แก่ กรณีคนที่ไม่มีความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ แต่มีน้ำใจดี อาศัยกลุ่มเป็นทางผ่านความช่วยเหลือไปสู่ผู้อื่น

สำหรับสภาพเงื่อนไขทางสังคม-เศรษฐกิจ ที่มีความสัมพันธ์กับความล้มเหลวของนักพัฒนานั้น ประไพ อุดมทัศนีย์ (2530:91-92) อธิบายว่า ปัจจัยหนึ่งซึ่งทำให้การปฏิบัติงานครูผู้สอนประสบผลสำเร็จคือสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยที่ฐานะของคนในชุมชนดี จะทำให้การปฏิบัติงานของครูได้ผล ในทางกลับกัน สภาพทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีทำให้การปฏิบัติงานของครูไม่บรรลุผลตามกำหนด เนื่องจากหากชาวบ้านมีปัญหาเรื่องปากท้องแล้ว จะพัฒนาอะไรก็เป็นเรื่องยาก ในทางกลับกัน สภาพเศรษฐกิจที่ดีของคนในชุมชนย่อมเป็นฐานะที่จะพัฒนาอะไรก็ได้ เมื่อพิจารณาให้ลึกลงไปอีกระดับ ในเมื่อภาวะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน มีผลต่อพฤติกรรมการพัฒนา ชุมชน และภาวะทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน การทุ่มเทเวลา ความสนใจความพยายามยอมมุ่งไปสู่กิจกรรม ซึ่งมีผลต่อภาวะทางเศรษฐกิจ อันหมายถึง อาชีพหลักที่แต่ละประเภทของอาชีพ จะมีความแตกต่างในเรื่องของการใช้เวลา แรงกายและความพยายาม ดังนั้นแต่ละประเภทของอาชีพหลักจึงน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งของสภาพเศรษฐกิจของคนในชุมชน พัทยา สายหู (2510:85) กล่าวว่า ระดับความรู้และการศึกษาของคนในหมู่บ้านเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมการพัฒนา (หมู่บ้าน) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ รุ่งโรจน์ ตรงสกุล (2530:48) ที่

ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของนักพัฒนาส่วนหนึ่งคือ ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน โดยอธิบายว่าในหมู่บ้านที่ชาวบ้านยากจน ชาวบ้านไม่มีความกระตือรือร้นในงานพัฒนาที่ไม่เห็นผลเป็นรายได้ทันที มีความสนใจแต่เพียงหากินให้พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง และระดับความรู้หรือการศึกษาของชุมชน ซึ่งหมายถึง ความรู้ และการศึกษาทุกประเภททำให้ชาวบ้านกระตือรือร้นต่อการพัฒนาชุมชน

จากผลการศึกษาเอกสารทั้งทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมและการวิจัยดังกล่าว พบว่า อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน เจตคติ การรับข่าวสาร เวลาว่าง การเป็นสมาชิกกลุ่ม สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จำนวนสมาชิกของครอบครัว อาชีพของครอบครัว แรงจูงใจของตนเอง และแรงจูงใจทางสังคม เป็นต้น เป็นปัจจัยหรือสาเหตุให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ดังนั้นจึงได้เลือกตัวแปรที่คาดว่าจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชากรที่ทำการวิจัยครั้งนี้ 15 ตัวแปร คือ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม สถานภาพในครอบครัว เวลาว่าง การรับข่าวสารข้อมูล ความสัมพันธ์กับผู้นำ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน เจตคติต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน เจตคติต่อผู้นำ และแรงจูงใจในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยของการวิจัยเชิงอธิบาย (Explanatory Research) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Interrelationship Studies) ตามแผนการวิจัย (Research Design) แบบศึกษาเฉพาะกรณีระยะสั้น (One shot case study) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนตัวของสมาชิกกลุ่มสตรี และปัจจัยด้านครอบครัวที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรี และปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งกลุ่มประชากรคือ สมาชิกกลุ่มสตรีตำบลบ้านน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา รวม 74 คน จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 112 คน (ยกเว้นสมาชิก 38 คนที่ใช้ในการทดสอบเครื่องมือ)

ประชากร 74 คน จำแนกเป็นรายหมู่บ้าน ดังนี้

บ้านเกาะเต	8	คน
บ้านคูตื้น	7	คน
บ้านออกวัด	9	คน
บ้านท่าคู	9	คน
บ้านน้ำขาวนอก	9	คน
บ้านน้ำขาวใน	9	คน
บ้านคลองแงะ	3	คน
บ้านคูห้วนอน	6	คน

บ้านต้นเหรียง	5	คน
บ้านนาดี	4	คน
บ้านหัวควน	5	คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามและสัมภาษณ์ โดยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูล เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 สำหรับสมาชิกกลุ่มสตรี เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตัวสมาชิก อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ฐานะทางเศรษฐกิจ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน เวลาว่าง จำนวนสมาชิกในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ในวัยพึ่งพิง อาชีพของครอบครัว รายได้ของครอบครัว ข้อมูลที่ได้เป็นข้อเท็จจริง (Facts) และมีแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน เป็นแบบเลือกตอบ โดยตอบถูกได้ 1 ตอบผิดได้ 0 นอกจากนั้นเป็นแบบวัดเจตคติของสมาชิกกลุ่มสตรีที่มีต่องานอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน แรงจูงใจต่อการมีส่วนร่วม และเจตคติต่อผู้นำกลุ่มโดยอาศัยรูปแบบของ Likert Scale โดยมีทั้งประพจน์ในเชิงบวก (Positive statement) และประพจน์เชิงลบ (Negative statement) ปริมาณใกล้เคียงกัน มีมาตราวัด 5 ระดับคือ เห็นด้วย มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1) โดยแปลงระดับคะแนนความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

ชุดที่ 2 สำหรับผู้นำกลุ่ม ใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์จากผู้นำกลุ่ม แล้วนำมาสร้างตัวแปรเกณฑ์ (Criteria Variable) หรือตัวแปรตาม (Dependent Variable) โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ แบบประเมินผลการมีส่วนร่วมจำแนกเป็น 4 ด้านคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดและพิจารณา ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สำหรับการสำรวจสภาพทั่วไปของชุมชน ประวัติความเป็นมาของกลุ่มและ กิจกรรมกลุ่ม ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้ลงไปในพื้นที่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์และสังเกตจากแหล่งข้อมูล เพื่อนำไปใช้ในการอภิปรายผล ซึ่งแสดงไว้ในภาคผนวก

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน จากแนวคิด ทฤษฎี และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถาม มีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดของการวิจัย แล้วนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 ท่าน เพื่อพิจารณา ตรวจความสมบูรณ์ของแบบสอบถามด้านเนื้อหา แล้วได้ทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของท่าน

3. นำไปทดลองสอบถามกับกลุ่มสมาชิก 38 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ตลอดจนหาความบกพร่องด้านภาษาในข้อความต่างๆ ของแบบสอบถาม เพื่อปรับปรุง ก่อนที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงต่อไป

✓ 4. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ

4.1 ในการทดลองแบบสอบถามและสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงทั้งสิ้น ผลปรากฏว่า ข้อความและความชัดเจนด้านภาษาของแบบสอบถาม ทำให้ผู้ทดสอบเครื่องมือทั้ง 38 คนมีความเข้าใจและตอบคำถามได้ทุกข้อ

4.2 สำหรับการทดสอบความรู้ความเข้าใจ และการวัดเจตคติ และแรงจูงใจ ต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน และเจตคติที่มีต่อผู้นำ ผู้วิจัยได้นำไปทดสอบและประเมินค่ากับกลุ่มทดสอบ 38 คน จำนวน 1 ครั้ง โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอบถามและสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง แล้วนำมาตรวจให้ค่าคะแนน และวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ Cronbach's Alpha Coefficient (α Coefficient) ผลการวิเคราะห์ คือ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ เท่ากับ .77 แบบวัดเจตคติของสมาชิกที่มีต่อการอนุรักษ์ เท่ากับ .86 แบบวัดเจตคติต่อผู้นำ เท่ากับ .76 และแบบวัดแรงจูงใจ เท่ากับ .77 (รายละเอียดแสดงใน

ภาคผนวก)

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1/ การเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย ดำเนินการโดยผู้วิจัยและเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาอาชีพจังหวัดสงขลา "ศรีเกียรติพัฒนา" ครูอาสาสมัครศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอจะนะ โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ในการใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างชัดเจน และตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 20-25 ธันวาคม 2541 และ 13-15 มีนาคม 2542 ผู้วิจัยได้ลงไปในพื้นที่เพื่อร่วมดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลชุดที่ 1 และชุดที่ 2 ส่วนสภาพทั่วไป ประวัติความเป็นมาและกิจกรรมกลุ่ม ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย (ครูอาสาสมัคร) ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 1-5 ธันวาคม 2541 และครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 2-5 เมษายน 2542

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ดังนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปที่เป็นปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังของประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ระยะเวลาอาศัยในชุมชน อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม สถานภาพในครอบครัว เวลาว่าง การรับข่าวสาร ความสัมพันธ์กับผู้นำ จำนวนสมาชิกในครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ เจตคติต่อการอนุรักษ์ เจตคติต่อผู้นำ และแรงจูงใจต่อการอนุรักษ์ นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน กล่าวคือ ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อวัดค่าของตัวแปรในมาตราช่วง (Interval Scale) และมาตราส่วน (Ratio Scale) และใช้ค่าความถี่ อัตราส่วนร้อยละ เมื่อวัดค่าตัวแปรในมาตรานามบัญญัติ (Nominal Scale) มาตราจัดอันดับ (Ordinal Scale)

2.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่สามารถพยากรณ์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (stepwise Multiple Regression) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ "การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" จากตัวพยากรณ์ที่กำหนด โดยกรอบความคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.3 การวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติดังกล่าว วิเคราะห์โดยใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมสำเร็จรูป (Prepared Programme) SPSS/PC+ ของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคใต้ กรมการศึกษานอกโรงเรียน

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงอรรถาธิบาย (Explanatory Research) ซึ่งมุ่งอธิบายความแปรปรวนของ การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากอิทธิพลจากปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสมาชิกกลุ่มซึ่งมี 9 ตัวแปร อันได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม สถานภาพในครอบครัว เวลาว่าง การรับข่าวสารและความสัมพันธ์กับผู้นำ ปัจจัยด้านครอบครัวของสมาชิกกลุ่มซึ่งมี 2 ตัวแปรอันได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัวและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ปัจจัยด้านความรู้และเจตคติของสมาชิกกลุ่มซึ่งมี 4 ตัวแปร อันได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน เจตคติต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน เจตคติต่อผู้นำกลุ่มและแรงจูงใจในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ที่ได้มาจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่ผ่านมาซึ่งปรากฏเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Conceptual Framework) ในแผนภาพที่ 1 ทั้งนี้โดยอาศัยการศึกษาแบบตัดขวาง (Cross - Sectional Study) ซึ่งมีรายละเอียดในส่วนของกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ค่าสถิติทั่วไปของตัวแปรที่ทำการศึกษา โดยใช้สถิติพื้นฐาน อันได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ ค่าอัตราส่วนร้อยละ ซึ่งจะใช้ตามความเหมาะสมของมาตร (Scale) ที่ใช้วัด กล่าวคือ

1.1 ใช้ ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อวัดค่าของตัวแปรในมาตรช่วง (Interval Scale) และมาตรอัตราส่วน (Ratio Scale)

1.2 ใช้ค่าความถี่ อัตราส่วนร้อยละ เมื่อ วัดค่าตัวแปรในมาตรนามบัญญัติ (Norminal Scale) มาตรจัดอันดับ (Ordinal Scale)

2. การวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ "การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" จากตัวพยากรณ์ที่กำหนดโดยกรอบแนวคิด

✓ การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ใช้ประชากรที่ศึกษา 74 คน ขอรายงานข้อมูลพื้นฐานทั่วไปในตาราง 1 - ตาราง 4 ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ข้อมูลพื้นฐานด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านครอบครัว และด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และแรงจูงใจของประชากรที่ศึกษา แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์ความผันแปร

ลำดับ ที่	ชื่อตัวแปร	จำนวน (N)	ค่า เฉลี่ย (X)	ค่าความเบี่ยง เบนมาตรฐาน (SD.)	*สัมประสิทธิ์ ความผันแปร (CV.)
1	ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัว				
1	ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน(ปี)	74	32.72	12.66	38.69
2	อายุ (ปี)	74	43.49	08.48	19.49
3	ระดับการศึกษา (ปี)	74	06.92	03.39	48.98
4	ระดับการศึกษาของสมาชิกใน ครอบครัว(ปี)	74	08.39	02.65	31.58
5	การรับข่าวสาร				
	- การรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม	74	10.28	03.13	24.13
	- การรับข่าวสารด้านอาชีพ	74	05.81	02.48	42.69
	- การรับข่าวสารด้านการ ศึกษา	74	05.93	02.64	44.52
	- การรับข่าวสารด้าน สุขภาพและอนามัย	74	05.88	02.84	48.29
	- การรับข่าวสารด้านการเมือง	74	05.28	02.83	53.59

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อตัวแปร	จำนวน	ค่า เฉลี่ย	ค่าความเบี่ยง เบนมาตรฐาน	*สัมประสิทธิ์ ความผันแปร
	- การรับข่าวสารสังคม	74	05.22	02.63	50.38
	- การรับข่าวสารด้าน วัฒนธรรม	74	04.59	02.83	61.66
	- การรับข่าวสารด้านกีฬา	74	04.55	02.81	61.76
	- การรับข่าวสารด้านบันเทิง	74	04.92	02.76	56.09
	- การรับข่าวสารด้านวิทยา ศาสตร์เทคโนโลยี	74	04.00	02.88	72.00
	ปัจจัยด้านครอบครัว				
6	การทำงานของครอบครัว (คน)	74		01.18	64.13
7	การถือครองที่ดินของครอบครัว (ไร่)	74	01.84 16.73	19.29	115.30
8	เวลาว่างต่อวัน (ชั่วโมง)	74		01.51	50.17
9	รายได้ต่อเดือนของครอบครัว (บาท)	74	03.01		
	ปัจจัยด้านความรู้และเจตคติ				
10	แรงจูงใจภายใน (เต็ม 35 คะแนน)	74	27.18	03.69	13.58
11	แรงจูงใจภายนอก(เต็ม35 คะแนน	74	23.76	04.60	19.36
12	ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่า ชุมชน (เต็ม 18 คะแนน)	74	14.42	02.19	15.18
13	เจตคติต่อการอนุรักษ์/พัฒนาป่า ชุมชน (เต็ม 100 คะแนน)	74	38.88	09.89	25.44
14	เจตคติต่อผู้นำกลุ่ม (เต็ม 60 คะแนน)		39.82	03.57	08.96

ตาราง 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อตัวแปร	จำนวน	ค่า เฉลี่ย	ค่าความเบี่ยง เบนมาตรฐาน	*สัมประสิทธิ์ ความผันแปร
15	การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์/ พัฒนาป่าชุมชน(เต็ม 141)	74	78.10	14.02	17.95
	- การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด	74	4.80	1.60	33.33
	- การมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผน	74	10.54	4.27	40.51
	- การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	74	35.27	6.41	18.17
	- การมีส่วนร่วมในการประเมิน	74	28.05	5.48	19.54

(*ค่าสัมประสิทธิ์ความผันแปร คำนวณจาก $SD. X 100 / MEAN$ ซึ่งค่าที่ได้ถ้าเกินร้อยละ 30 ถือว่ากระจายกว้าง หรือ มีความแตกต่างกันมาก)

จากตาราง 1 จำนวนสมาชิกที่เป็นแหล่งข้อมูล 74 คน คิดเป็นร้อยละ 73 ของสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 112 คน มีคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัว

- สมาชิกกลุ่มสตรี โดยเฉลี่ยอาศัยในชุมชนแห่งนี้ 33 ปีโดยประมาณ แต่มีความแตกต่างของช่วงเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชนมากเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับ 39 โดยประมาณ

- สมาชิกกลุ่มสตรีโดยเฉลี่ยมีอายุ 44 ปีโดยประมาณไม่มีความแตกต่างกันมากหรือกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้อยู่ในรุ่นราวคราวเดียวกันเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับ 20 โดยประมาณ

- สมาชิกกลุ่มสตรีมีระดับการศึกษาโดยเฉลี่ย 7 ปี หรืออยู่ในระดับประถมศึกษา แต่มีความแตกต่างกันมาก เช่นเดียวกับระดับการศึกษาของครอบครัวที่มีค่าเฉลี่ย 8 ปี โดยประมาณและมีความแตกต่างกันมากเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับ 48 และ 32 ตามลำดับโดยประมาณ

- สมาชิกกลุ่มสตรีมีเวลาว่างเฉลี่ยวันละ 3 ชั่วโมงโดยประมาณและแตกต่างกันมากเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับ 50 โดยประมาณ

- สมาชิกกลุ่มสตรีได้รับข่าวสารด้านต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าอยู่ในระดับต่ำ กล่าวคือ จากคะแนนเต็ม 15 ส่วนใหญ่ค่าเฉลี่ยจะมีค่าไม่ถึง 7 และมีความแตกต่างในการรับข่าวสารด้านต่าง ๆ สูงยิ่งเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การผันแปร กล่าวคือ ด้านอาชีพเท่ากับร้อยละ 43 โดยประมาณ ด้านการศึกษาเท่ากับร้อยละ 45 โดยประมาณ ด้านสุขภาพและอนามัยเท่ากับร้อยละ 48 โดยประมาณ ด้านการเมืองเท่ากับร้อยละ 54 โดยประมาณ ด้านสังคมเท่ากับร้อยละ 50 โดยประมาณ ด้านวัฒนธรรมและด้านกีฬาเท่ากับร้อยละ 62 โดยประมาณ ด้านบันเทิงเท่ากับร้อยละ 56 โดยประมาณ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเท่ากับร้อยละ 72 โดยประมาณ ยกเว้นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีระดับคะแนนเฉลี่ย 10 โดยประมาณ และไม่มี ความแตกต่างกันหรือกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้สนใจรับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเหมือน ๆ กัน เมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 24 โดยประมาณ

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เมื่อพิจารณาในมิติทางเศรษฐกิจจะพบว่า

- ในแต่ละครอบครัวมีสมาชิกทำงาน 2 คนโดยประมาณแต่แตกต่างกันมากเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 64 โดยประมาณ

- การถือครองที่ดินซึ่งโดยเฉลี่ยจะครอบครองครอบครัวละ 17 ไร่โดยประมาณ แต่แตกต่างกันมากเมื่อพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 113 โดยประมาณ

3. ปัจจัยด้านความรู้และเจตคติ เมื่อพิจารณาปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจและเจตคติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการณ์มีส่วนร่วม จะพบว่า

- ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนซึ่งวัดด้วยแบบทดสอบ ที่มีคะแนนเต็ม 18 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 14 คะแนนโดยประมาณ หรือคิดเป็นร้อยละ 78 โดยประมาณและมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 15 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างสูงไม่แตกต่างกันมาก

- แรงจูงใจภายในต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนซึ่งวัดด้วยแบบประเมินค่า ที่มีคะแนนเต็ม 35 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 27 คะแนนโดยประมาณ ซึ่งจะอยู่ในระดับ 4 ของมาตรประมาณค่าของ Likert Scale หรือคิดเป็นร้อยละ 77 ของคะแนนเต็ม โดยประมาณ และมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 14 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีแรงจูงใจภายในต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างสูงไม่แตกต่างกันมาก

- แรงจูงใจภายนอกต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนซึ่งวัดด้วยแบบประเมินค่าที่มีคะแนนเต็ม 35 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 23 คะแนนโดยประมาณ ซึ่งจะอยู่ในระดับ 3 ของมาตรประมาณค่าของ Likert Scale หรือคิดเป็นร้อยละ 66 โดยประมาณ และมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 19 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีแรงจูงใจภายนอกต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลางไม่แตกต่างกันมาก

- เจตคติต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนซึ่งวัดด้วยแบบประเมินค่าที่มีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 81 คะแนนโดยประมาณ ซึ่งจะอยู่ในระดับ 4 ของมาตรประมาณค่าของ Likert Scale หรือคิดเป็นร้อยละ 81 โดยประมาณ และมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 19 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีเจตคติต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับค่อนข้างสูงไม่แตกต่างกันมาก

- เจตคติต่อผู้นำกลุ่ม (เต็ม 60 คะแนน) ซึ่งวัดด้วยแบบประเมินค่าที่มีคะแนนเต็ม 60 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 39 คะแนนโดยประมาณ ซึ่งจะอยู่ในระดับ 3 ของมาตรประมาณค่าของ Likert Scale หรือคิดเป็นร้อยละ 66 โดยประมาณ และมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 19 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีเจตคติต่อผู้นำกลุ่ม

อยู่ในระดับปานกลางไม่แตกต่างกันมาก

- การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ซึ่งวัดด้วยแบบประเมินค่า 17 ข้อความแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับประโยชน์ โดยการถ่วงน้ำหนัก คือ ร่วมคิดถ่วงน้ำหนัก(คุณด้วย 1) ร่วมวางแผนถ่วงน้ำหนัก(คุณด้วย 2) ร่วมดำเนินการถ่วงน้ำหนัก(คุณด้วย 3) ร่วมประเมินผลถ่วงน้ำหนัก(คุณด้วย 4) ซึ่งปรากฏดังนี้

- การมีส่วนร่วมในการร่วมคิด มี 3 ข้อความ คะแนนเต็ม 9 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 4 คะแนนโดยประมาณ ซึ่งจะอยู่ในระดับ 2 ของมาตรฐานประมาณค่า หรือคิดเป็นร้อยละ 44 โดยประมาณของคะแนนเต็ม และมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 33 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีส่วนร่วมในการร่วมคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (คือมีส่วนร่วมในบางครั้ง) และค่อนข้างจะแตกต่างกันทั้งนี้จากการประเมินของกลุ่มแกนนำ
- การมีส่วนร่วมในวางแผน มี 3 ข้อความ คะแนนเต็ม 18 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 11 คะแนนโดยประมาณ ซึ่งจะอยู่ในระดับ 2 ของมาตรฐานประมาณค่า หรือคิดเป็นร้อยละ 65 โดยประมาณของคะแนนเต็ม และมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 41 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีส่วนร่วมในการร่วมดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (คือมีส่วนร่วมในบางครั้ง) และค่อนข้างจะแตกต่างกันทั้งนี้จากการประเมินของกลุ่มแกนนำ
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มี 6 ข้อความ คะแนนเต็ม 54 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 35 คะแนนโดยประมาณ ซึ่งจะอยู่ในระดับ 2 ของมาตรฐานประมาณค่า หรือคิดเป็นร้อยละ 65 โดยประมาณของคะแนนเต็ม และมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 18 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีส่วนร่วมในการดำเนินการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (คือมีส่วนร่วมเกือบทุกครั้ง) และไม่มีความแตกต่างกันทั้งนี้จากการประเมินของกลุ่มแกนนำ

- การมีส่วนร่วมในการประเมินผล มี 5 ข้อความ คะแนนเต็ม 60 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 28 คะแนนโดยประมาณ ซึ่งจะอยู่ในระดับ 2 ของมาตรฐานประมาณค่า หรือคิดเป็นร้อยละ 47 โดยประมาณของคะแนนเต็ม และมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 20 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีส่วนร่วมในการประเมินผล เกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (คือมีส่วนร่วมเกือบทุกครั้ง) และไม่มีความแตกต่างกันทั้งนี้จากการประเมินของกลุ่มแกนนำ
- การมีส่วนร่วมในภาพรวม มี 17 ข้อความ คะแนนเต็ม 141 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ยที่ 78 คะแนนโดยประมาณ ซึ่งจะอยู่ในระดับ 2 ของมาตรฐานประมาณค่า หรือคิดเป็นร้อยละ 56 โดยประมาณของคะแนนเต็ม และมีค่าสัมประสิทธิ์การผันแปรที่เท่ากับร้อยละ 18 โดยประมาณ จึงอาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (คือมีส่วนร่วมเกือบทุกครั้ง) และไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้จากการประเมินของกลุ่มแกนนำ

ตาราง 2 ข้อมูลพื้นฐานด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านครอบครัวของประชากรที่ศึกษา
แสดงค่าความถี่ ค่าร้อยละ

ลำดับที่	ชื่อตัวแปร	จำนวน	ความถี่	ร้อยละ
1	- สถานภาพสมรส	74	-	100
	- โสด		3	4.1
	- สมรส		68	91.8
	- หม้าย (รวมหย่าร้าง)		3	4.1
2	- สถานภาพทางสังคม	74	-	-
	- ข้าราชการ		2	2.7
	- กำนัน		-	-
	- กรรมการหมู่บ้าน /อบต.		2	2.7
	- ผู้ใหญ่บ้าน		-	-
	- สมาชิกทั่วไป		70	94.6
3	- อาชีพหลักของครอบครัว	74	-	-
	- ค้าขาย		11	14.9
	- ทำนา		33	44.6
	- ทำสวนยางพารา		65	87.8
	- ทำสวนผลไม้		17	23.0
	- ลูกจ้างองค์กรเอกชน		2	2.7
	- ลูกจ้างองค์กรของรัฐ		20	27.0
	- รับจ้างภาคเกษตร		-	-
	- รับจ้างภาคอุตสาหกรรม		-	-

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อตัวแปร	จำนวน	ความถี่	ร้อยละ
4	ลักษณะบ้านเรือน	74	-	100
	4.1 ของตนเอง	46	-	62.2
	- เรือนไม้ชั้นเดียว		18	24.4
	- เรือนไม้ 2 ชั้น		7	9.4
	- ครึ่งตึกครึ่งไม้		20	27.0
	- ตึก		1	1.4
	4.2 เช่า	28	-	37.8
	- เรือนไม้ชั้นเดียว		4	5.4
	- เรือนไม้ 2 ชั้น		20	27.0
	- ครึ่งตึกครึ่งไม้		4	5.4
	- ตึก		-	-
	5	ความสัมพันธ์กับแกนนำกลุ่ม	74	-
- เป็นญาติ			36	48.6
- ไม่เป็นญาติ			38	51.4
6	การเป็นสมาชิกกลุ่ม	74	-	100
	- เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นด้วย		55	74.3
	- ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น		19	25.7
7	รูปแบบและลำดับความสำคัญของการรับข่าวสาร			
	- รับข่าวสารโดยตรงจากสื่อ	74	-	100
	- ลำดับที่ 1		50	67.6
	- ลำดับที่ 2		11	14.9
	- ลำดับที่ 3		13	17.5

ตาราง 2 (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อตัวแปร	จำนวน	ความถี่	ร้อยละ
	- รับข่าวสารทางอ้อมอย่างไม่เป็นทางการ	74	-	100
	- ลำดับที่ 1		13	17.5
	- ลำดับที่ 2		48	64.9
	- ลำดับที่ 3		13	17.6
	รับข่าวสารจากการประชุม	74	-	100
	- ลำดับที่ 1		3	4.1
	- ลำดับที่ 2		7	9.5
	- ลำดับที่ 3		64	86.4

จากตาราง 2 จากคุณลักษณะที่วัดมาด้วยมาตรนามบัญญัติ และ มาตรฐานจัดอันดับ จากจำนวนสมาชิกที่เป็นแหล่งข้อมูล 74 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 73 ของสมาชิกทั้งหมด 112 คน พบว่า

1. ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัว

- สถานภาพสมรส ของสมาชิกกลุ่ม เป็นโสด 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4 โดยประมาณ สมรสแล้ว 68 คนคิดเป็นร้อยละ 92 โดยประมาณ หม้าย 3 คนคิดเป็นร้อยละ 4 โดยประมาณ (รวมหย่าร้าง) กล่าวได้ว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในชีวิตสมรส
- สถานภาพทางสังคม ของสมาชิกกลุ่มเป็นสมาชิกธรรมดา 70 คน คิดเป็นร้อยละ 94 โดยประมาณ เป็นกรรมการ อบต. และข้าราชการ ประเภทละ 2 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 3 โดยประมาณ กล่าวได้ว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นสมาชิกธรรมดา
- ความสัมพันธ์กับผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์กับผู้นำกลุ่ม 36 คน คิดเป็นร้อยละ 49 โดยประมาณ ไม่มีความสัมพันธ์กับผู้นำกลุ่ม 38 คน คิดเป็นร้อยละ 51 โดยประมาณ กล่าวได้ว่าสมาชิกกลุ่มมีความสัมพันธ์และไม่มีความสัมพันธ์กับผู้นำกลุ่มมีจำนวนใกล้เคียงกัน

- การเป็นสมาชิกกลุ่ม สมาชิกกลุ่มนี้เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆในชุมชน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 74 โดยประมาณ และที่เป็นสมาชิกกลุ่มนี้กลุ่มเดียว 19 คน คิดเป็นร้อยละ 26 โดยประมาณ กล่าวได้ว่าสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ ด้วย
- ลักษณะช่องทางการรับข่าวสาร สมาชิกกลุ่มนี้ให้ความสำคัญในการรับข่าวสารจากสื่อโดยตรงเป็นลำดับแรกจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 68 รองลงมาคือการรับข่าวสารทางอ้อม (หมายถึงการพูดคุย) จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 65 และลำดับถัดมาคือการรับข่าวสารจากการประชุมจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 84

ตาราง 3 ช่วงอายุของสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกกลุ่มจำแนกตามเพศ

ลำดับที่	เพศ	ชาย	หญิง	รวม
		(จำนวนคน) (row percent)	(จำนวนคน) (row percent)	(จำนวนคน) (column percent)
1	1 - 14 ปี	12 (34.29)	23 (65.71)	25 (10.74)
2	15 - 25 ปี	40 (49.38)	41 (50.62)	81 (24.85)
3	26 - 37 ปี	29 (45.31)	35 (54.69)	64 (19.63)
4	38 - 50 ปี	32 (30.19)	74 (69.81)	106 (32.52)
5	51 - 60 ปี	14 (46.67)	16 (53.33)	30 (09.20)
6	61 ปีขึ้นไป	5 (50.00)	5 (50.71)	10 (03.07)
รวม		132 (40.49)	194 (59.51)	326 (100.00)

2. ปัจจัยด้านครอบครัว (จากตาราง 2)

- สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ครอบครัวมีบ้านเป็นของตนเอง จำนวน 46 ราย คิดเป็นร้อยละ 62 โดยประมาณ และในจำนวนนี้มีฐานะดีคือบ้านเป็นครึ่งตึกถึง 20 ราย อีก 28 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 38 เข้าบ้านอยู่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบ้านครึ่งตึก กล่าวได้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีฐานะดี
- อาชีพหลักของครอบครัวที่มีจำนวนมาก 3 ลำดับแรกคือการทำสวนยางพารามี 65 ราย คิดเป็นร้อยละ 88 โดยประมาณ รองลงมาคือทำนามี 33 ราย คิดเป็นร้อยละ 45 โดยประมาณ และลูกจ้างของภาครัฐมี 20 ราย คิดเป็นร้อยละ 27 โดยประมาณ หมายถึงว่าในแต่ละครอบครัวอาจมีได้หลายอาชีพ

(จากตาราง 3)

- สมาชิกของครอบครัวสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 38-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 32 รองลงมาคือช่วงอายุ 15-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 25 และ ช่วงอายุ 26-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 โดยประมาณ

ตาราง 4 ช่วงอายุของสมาชิกในครอบครัวของสมาชิกกลุ่มจำแนกตามสถานภาพการทำงาน

ลำดับที่	เพศ	ชาย (จำนวนคน) (row percent)	หญิง (จำนวนคน) (row percent)	รวม (จำนวนคน) (column percent)
1	1 - 14 ปี	2 (05.71)	33 (94.29)	35 (10.74)
2	15 - 25 ปี	35 (43.21)	46 (56.79)	81 (24.85)
3	26 - 37 ปี	33 (51.56)	31 (48.44)	64 (19.93)
4	38 - 50 ปี	46 (42.45)	60 (57.55)	106 (32.52)
5	1 - 60 ปี	16 (53.33)	14 (46.67)	30 (09.20)
6	61 ปีขึ้นไป	1 (10.00)	9 (90.00)	10 (03.07)
รวม		133 (40.49)	193 (59.51)	326 (100.00)

จากตาราง 4 ช่วงอายุของสมาชิกที่จำแนกตามสถานภาพการทำงาน อธิบายได้ดังนี้

- การทำงานของสมาชิกของครอบครัวสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 26-37 ปี (ร้อยละ 51.56 คิดเป็นร้อยละ 52 ของกลุ่มในช่วงอายุ รองลงมา มีช่วงอายุ 15-25 ปี (ร้อยละ 43.21) คิดเป็นร้อยละ 52 ของกลุ่มในช่วงอายุ และ ช่วงอายุ 38-50 ปี (ร้อยละ 42.45 โดยประมาณ) คิดเป็น ร้อยละ 42 ของกลุ่มในช่วงอายุ

การวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์

เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ "การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" จากตัวพยากรณ์ที่กำหนดโดยกรอบแนวคิด โดยใช้สถิติวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ

ตาราง 5 สรุปผลการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม "การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ

ลำดับที่	ตัวแปร	B	SE B	β	Sig. t
1	การรับข่าวสารจากบุคคล	0.73	0.24	0.30	0.0032
2	เจตคติต่อการอนุรักษ์	0.54	0.13	0.39	0.0001
3	ความสัมพันธ์กับผู้นำ	7.34	2.42	0.27	0.0034
4	ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ)	2.30	1.02	0.20	0.0275
5	การรับข่าวสารด้านสุขภาพ	4.36	0.97	0.91	0.0000
6	การรับข่าวสารด้านเศรษฐกิจ	5.30	1.05	- 0.97	0.0000
7	เวลาว่าง	1.99	0.80	0.22	0.0151
	ค่าคงที่	40.95	6.78		0.0000
$R^2 = 0.56$; $100 \times R^2 = 56 \%$		$F=12.0181$	$Sig.F = 0.0000$		

จากตาราง 5 ผลการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณสร้างเป็นสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

1. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ในรูปแบบคะแนนดิบ

การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน = 40.95

+ 0.73 (การรับข่าวสารจากบุคคล)

+ 0.54 (เจตคติต่อการอนุรักษ์)

+ 7.34 (ความสัมพันธ์กับผู้นำ)

+ 2.30 (ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ))

$$\begin{aligned}
 &+ 4.36 \text{ (การรับข่าวสารด้านสุขภาพ)} \\
 &- 5.30 \text{ (การรับข่าวสารด้านเศรษฐกิจ)} \\
 &+ 1.99 \text{ (เวลาว่าง)}
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.56 \quad ; \quad 100 \times R^2 = 56 \quad ; \quad F=12.0181 \quad ; \quad \text{Sig. } F = 0.0000$$

2. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ในรูปคะแนนมาตรฐาน

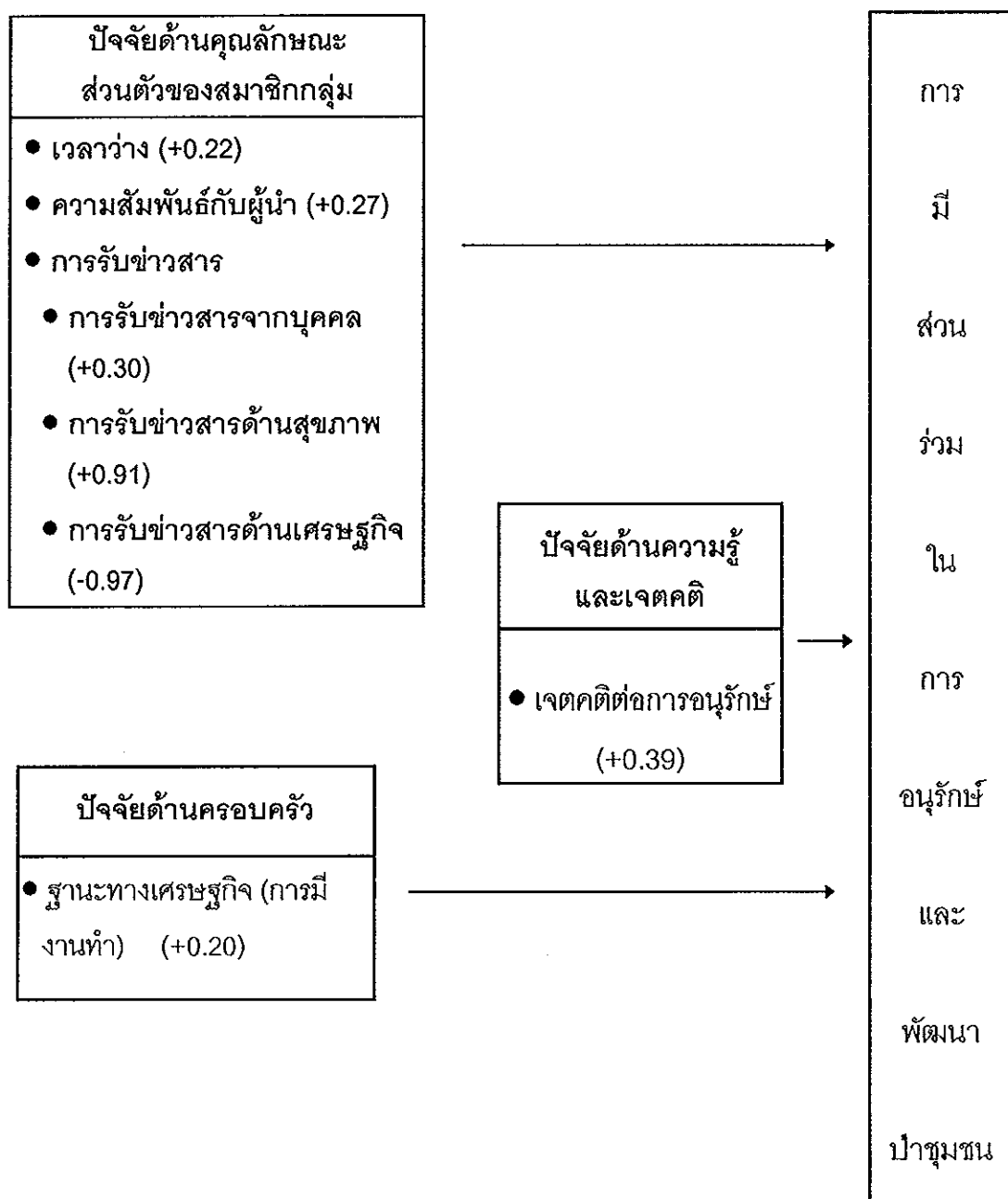
$$\begin{aligned}
 \text{การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชุมชน} &= 0.30 \text{ (การรับข่าวสารจากบุคคล)} \\
 &+ 0.39 \text{ (เจตคติต่อการอนุรักษ์)} \\
 &+ 0.27 \text{ (ความสัมพันธ์กับผู้นำ)} \\
 &+ 0.20 \text{ (ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ))} \\
 &+ 0.91 \text{ (การรับข่าวสารด้านสุขภาพ)} \\
 &- 0.97 \text{ (การรับข่าวสารด้านเศรษฐกิจ)} \\
 &+ 0.22 \text{ (เวลาว่าง)}
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.56 \quad ; \quad 100 \times R^2 = 56 \quad ; \quad F=12.0181 \quad ; \quad \text{Sig. } F = 0.0000$$

จากสมการพยากรณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การรับข่าวสารจากบุคคลเจตคติต่อการอนุรักษ์ ความสัมพันธ์กับผู้นำ ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ) การรับข่าวสารด้านสุขภาพ การรับข่าวสารด้านเศรษฐกิจ และเวลาว่าง ร่วมกันอธิบาย "การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" ได้ร้อยละ 56 โดยมีลำดับในรูปคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ การรับข่าวสารด้านเศรษฐกิจ = -0.97 การรับข่าวสารด้านสุขภาพ = 0.91 เจตคติต่อการอนุรักษ์ = 0.39 การรับข่าวสารจากบุคคล = 0.30 ความสัมพันธ์กับผู้นำ = 0.27 เวลาว่าง = 0.22 และ ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ) = 0.20 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นที่นำเข้าสู่สมการไม่ส่งผลต่อ "การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" แต่อย่างใด

ภาพประกอบ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
โดยใช้การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
โดยรวมของกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาวเป็นตัวแปรตาม

จากการวิเคราะห์ "การมีส่วนร่วม" โดยใช้วิธีการสร้างสมการพยากรณ์ แม้ว่าจะพยากรณ์ได้ในระดับดี แต่ผลจากสังเกตการทำกิจกรรมกลุ่มของกลุ่มสตรีดังกล่าวมีหลายขั้นตอนที่ขาดรายละเอียดไป เช่น "การมีส่วนร่วม" ในระดับต่าง ๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการวางแผนในบางกิจกรรมเป็นการส่งตัวแทน ซึ่งค่าการวิเคราะห์รวมไม่สามารถให้รายละเอียดสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงขอวิเคราะห์การมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล เพื่อใช้ในการให้เสนอแนะเชิงนโยบาย โดยดำเนินการต่อดังนี้

- 2.2.1 สร้างสมการพยากรณ์ "การมีส่วนร่วมคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" จากตัวพยากรณ์ที่กำหนดโดยกรอบแนวคิด
- 2.2.2 สร้างสมการพยากรณ์ "การมีส่วนร่วมวางแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" จากตัวพยากรณ์ที่กำหนดโดยกรอบแนวคิด
- 2.2.3 สร้างสมการพยากรณ์ "การมีส่วนร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" จากตัวพยากรณ์ที่กำหนดโดยกรอบแนวคิด
- 2.2.4 สร้างสมการพยากรณ์ "การมีส่วนร่วมประเมินผลในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" จากตัวพยากรณ์ที่กำหนดโดยกรอบแนวคิด

ตาราง 6 สรุปผลการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม "การมีส่วนร่วมคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" กับ ตัวแปรอิสระต่าง ๆ

ลำดับที่	ตัวแปร	B	SE B	β	Sig. T
1	เจตคติต่อการอนุรักษ์	0.87	0.01	0.23	0.0000
2	ความถี่ในการรับข่าวสาร	- 0.22	0.05	- 0.42	0.0000
3	ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ)	0.72	0.12	0.52	0.0000
4	การรับข่าวสารด้านกีฬา	0.41	0.08	0.69	0.0000
5	การรับข่าวสารด้านการเมือง	- 0.30	0.09	- 0.52	0.0014
6	การรับข่าวสารด้านสุขภาพ	0.80	0.19	1.39	0.0001
7	การรับข่าวสารจาก นสพ.	- 0.09	0.04	- 0.34	0.0192
8	เวลาว่าง	0.34	0.09	0.32	0.0009

ตาราง 6 (ต่อ)

ลำดับที่	ตัวแปร	B	SE B	β	Sig. T
9	การรับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม	- 0.56	0.18	- 1.04	0.0028
10	ค่าคงที่	0.39	0.84		0.6494
$R^2 = 0.65 ; 100 \times R^2 = 65 \%$		$F=13.6437 \quad \text{Sig.F} = 0.0000$			

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ สร้างสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

1. สมการพยากรณ์ "การมีส่วนร่วมคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
ในรูปคะแนนดิบ

การมีส่วนร่วมคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน = 0.39

+ 0.87 (เจตคติต่อการอนุรักษ์)

- 0.22 (ความถี่ในการรับข่าวสาร)

+ 0.72 (ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงาน))

+ 0.41 (การรับข่าวสารด้านกีฬา)

- 0.30 (การรับข่าวสารด้านการเมือง)

+ 0.80 (การรับข่าวสารด้านสุขภาพ)

- 0.09 (การรับข่าวสารจาก นสพ.)

+ 0.34 (เวลาว่าง)

- 0.56 (การรับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม)

$R^2 = 0.66 ; 100 \times R^2 = 66 \%$; $F=13.6437$; $\text{Sig. F} = 0.0000$

2. สมการพยากรณ์ "การมีส่วนร่วมคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน"

ในรูปคะแนนมาตรฐาน

การมีส่วนร่วมคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

= + 0.23 (เจตคติต่อการอนุรักษ์)

- 0.42 (ความถี่ในการรับข่าวสาร)

+ 0.52 (ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ))

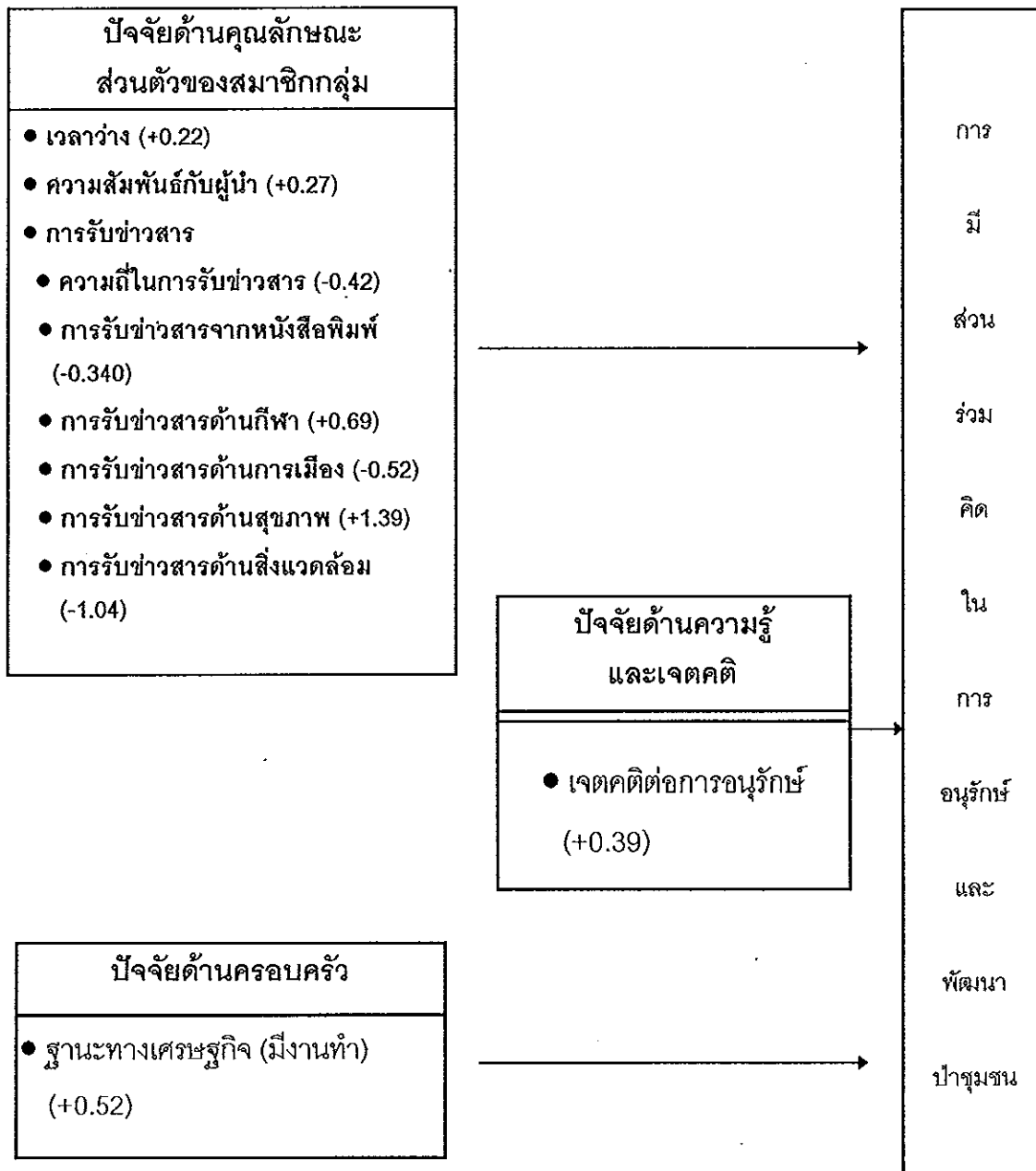
$$\begin{aligned}
 &+ 0.52 \text{ (ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ))} \\
 &+ 0.69 \text{ (การรับข่าวสารด้านกีฬา)} \\
 &- 0.52 \text{ (การรับข่าวสารด้านการเมือง)} \\
 &+ 1.39 \text{ (การรับข่าวสารด้านสุขภาพ)} \\
 &- 0.34 \text{ (การรับข่าวสารจาก นสพ.)} \\
 &+ 0.32 \text{ (เวลาว่าง)} \\
 &- 1.04 \text{ (การรับข่าวสารด้าน สวล.)}
 \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.66 \quad ; \quad 100 \times R^2 = 66 \quad \% \quad ; \quad F=13.6437 \quad ; \quad \text{Sig. } F = 0.0000$$

สมการพยากรณ์จากคะแนนมาตรฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่า เจตคติต่อการอนุรักษ์ ความถี่ในการรับข่าวสาร ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ) การรับข่าวสารด้านกีฬา การรับข่าวสารด้านการเมือง การรับข่าวสารด้านสุขภาพ การรับข่าวสารจาก นสพ. เวลาว่าง และ การรับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ร่วมกันอธิบาย การมีส่วนร่วมคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ได้ร้อยละ 66 โดยมีลำดับค่าอิทธิพลตามคะแนนมาตรฐานดังนี้ การรับข่าวสารด้านสุขภาพ = 1.39 การรับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม = -1.04 การรับข่าวสารด้านกีฬา = 0.69 ว่า เจตคติต่อการอนุรักษ์ = +0.23 ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ) = 0.52 การรับข่าวสารด้านการเมือง = -0.52 ความถี่ในการรับข่าวสาร = -0.42 การรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ = -0.34 เวลาว่าง = 0.32 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นที่นำเข้าสู่สมการไม่ส่งผลต่อ การมีส่วนร่วมคิดในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน แต่อย่างใด

ภาพประกอบ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
โดยใช้การมีส่วนร่วมคิดในการอนุรักษ์ป่าชุมชนของกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาว
เป็นตัวแปรตาม

ตาราง 7 สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม"การมีส่วนร่วมวางแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ

ลำดับที่	ตัวแปร	B	SE B	β	Sig. t
1	การรับข่าวสารด้านสังคม	1.31	0.27	0.81	0.0000
2	การรับข่าวสารด้านการเมือง	- 0.73	0.29	- 0.49	0.0132
3	การรับข่าวสารด้านสุขภาพ	1.98	0.25	1.32	0.0000
4	การรับข่าวสารด้านอาชีพ	- 2.38	0.38	- 1.38	0.0000
5	แรงจูงใจภายใน	0.76	0.13	0.66	0.0000
6	แรงจูงใจภายนอก	- 0.81	0.11	- 0.87	0.0000
7	เจตคติต่อการอนุรักษ์	0.19	0.04	0.46	0.0000
8	การรับข่าวสารด้านการศึกษา	- 0.89	0.24	- 0.55	0.0004
9	ความถี่ในการรับข่าวสาร	0.29	0.11	0.22	0.0077
10	ค่าคงที่	2.88	2.61		0.2744
R ² = 0.72; 100 X R ² = 72 %		F=18.0616 Sig. F = 0.0000			

จากตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ สร้างสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

1. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมวางแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

ในรูปคะแนนดิบ

การมีส่วนร่วมวางแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน = 2.88

+1.31 (การรับข่าวสารด้านสังคม)

- 0.73 (การรับข่าวสารด้านการเมือง)

+ 1.98 (การรับข่าวสารด้านสุขภาพ)

- 2.38 (การรับข่าวสารด้านอาชีพ)

+ 0.76 (แรงจูงใจภายใน)

- 0.81 (แรงจูงใจภายนอก)

+ 0.19 (เจตคติต่อการอนุรักษ์)

- 0.89 (การรับข่าวสารด้านการศึกษา)

+ 0.29 (ความถี่ในการรับข่าวสาร)

$$R^2 = 0.72 \quad ; \quad 100 \times R^2 = 72 \quad \% \quad ; \quad F=18.0616 \quad ; \quad \text{Sig. } F = 0.0000$$

2. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมวางแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
ในรูปคะแนนมาตรฐาน

การมีส่วนร่วมวางแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

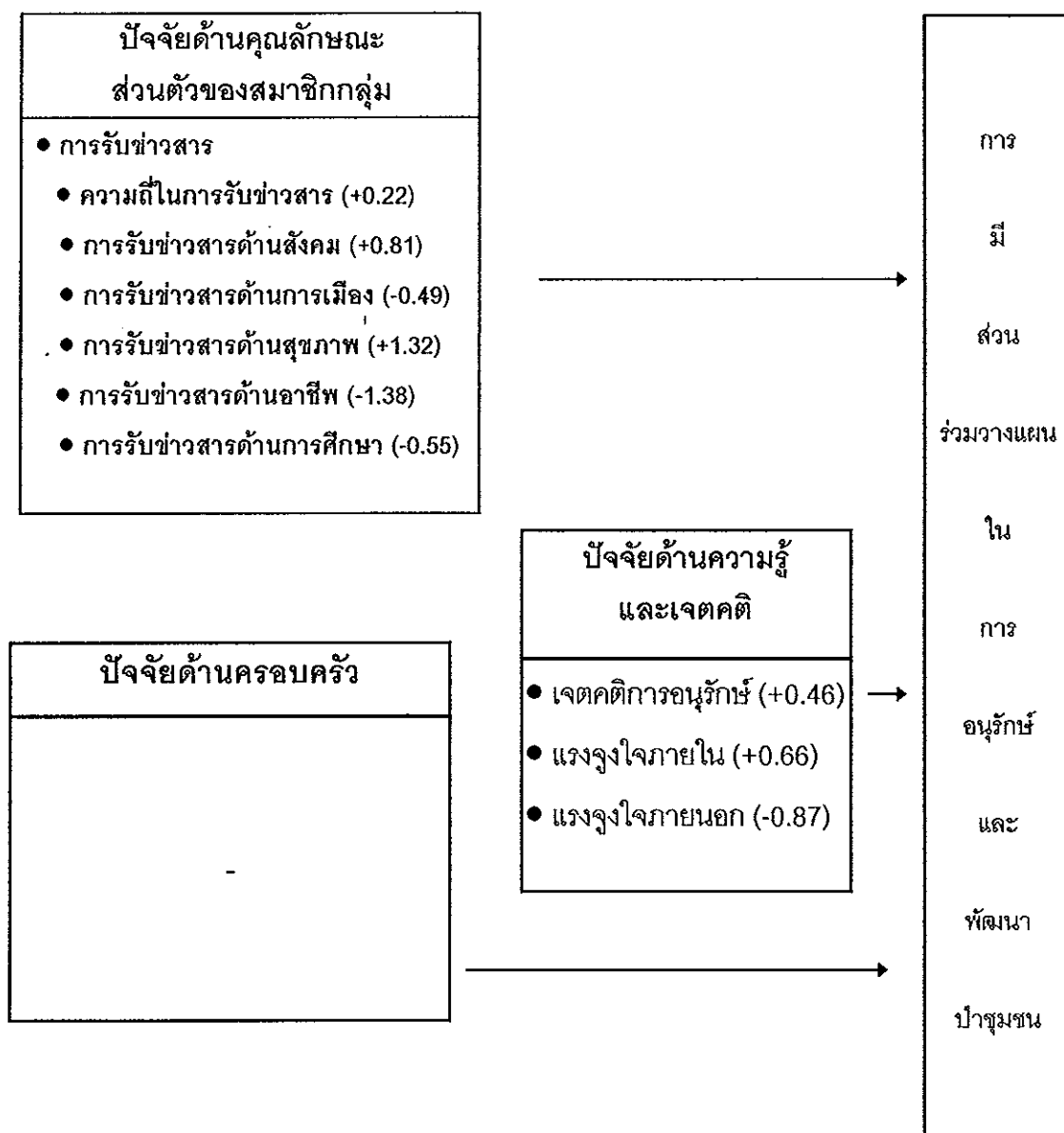
$$\begin{aligned} &= 0.81 \text{ (การรับข่าวสารด้านสังคม)} \\ &- 0.49 \text{ (การรับข่าวสารด้านการเมือง)} \\ &+ 1.32 \text{ (การรับข่าวสารด้านสุขภาพ)} \\ &- 1.38 \text{ (การรับข่าวสารด้านอาชีพ)} \\ &+ 0.66 \text{ (แรงจูงใจภายใน)} \\ &- 0.87 \text{ (แรงจูงใจภายนอก)} \\ &+ 0.46 \text{ (เจตคติต่อการอนุรักษ์)} \\ &- 0.55 \text{ (การรับข่าวสารด้านการศึกษา)} \\ &+ 0.22 \text{ (ความถี่ในการรับข่าวสาร)} \end{aligned}$$

$$R^2 = 0.72 \quad ; \quad 100 \times R^2 = 72 \quad \% \quad ; \quad F=18.0616 \quad ; \quad \text{Sig. } F = 0.0000$$

สมการพยากรณ์จากคะแนนมาตรฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การรับข่าวสารด้านสังคม การรับข่าวสารด้านการเมือง การรับข่าวสารด้านสุขภาพ การรับข่าวสารด้านอาชีพ แรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายนอก เจตคติต่อการอนุรักษ์ การรับข่าวสารด้านการศึกษา ความถี่ในการรับข่าว ร่วมกันอธิบาย การมีส่วนร่วมวางแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ได้ร้อยละ 72 โดยมีลำดับค่าอิทธิพลตามคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ การรับข่าวสารด้านอาชีพ = -1.38 การรับข่าวสารด้านสุขภาพ = 1.32 แรงจูงใจภายนอก = - 0.87 การรับข่าวสารด้านสังคม = 0.81 แรงจูงใจภายใน = 0.66 การรับข่าวสารด้านการศึกษา = - 0.55 การรับข่าวสารด้านการเมือง = - 0.49 เจตคติต่อการอนุรักษ์ = 0.46 และ ความถี่ในการรับข่าว = 0.22 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นที่นำเข้าสู่สมการไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมวางแผนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน แต่อย่างใด

ภาพประกอบ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
โดยใช้การมีส่วนร่วมวางแผนในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
ของกลุ่มสตรีบ้านน้ำขาวเป็นตัวแปรตาม

ตาราง 8 สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม"การมีส่วนร่วมด้านการร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ

ลำดับที่	ตัวแปร	B	SE B	β	Sig. t
1	ความสัมพันธ์กับผู้นำ ฯ	5.01	0.24	0.30	0.0032
2	การรับข่าวสารด้าน สวล.	0.71	0.13	0.39	0.0001
3	เจตคติต่อการอนุรักษ์	0.25	2.42	0.27	0.0034
4	ความถี่ในการรับข่าวสาร	- 0.71	1.02	0.20	0.0275
5	ฐานะทางเศรษฐกิจ (มีงานทำ)	1.59	0.97	0.91	0.0000
6	ค่าคงที่	24.59	1.05	- 0.97	0.0000
		$R^2 = 0.41$; $100 \times R^2 = 41 \%$	$F = 9.3611$	$\text{Sig. } F =$	0.0000

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ สร้างสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

1. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
ของกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาวในรูปคะแนนดิบ

การมีส่วนร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน = 24.59

+ 5.01 (ความสัมพันธ์กับผู้นำ)

+ 0.71 (การรับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม)

+ 0.25 (เจตคติต่อการอนุรักษ์)

- 0.71 (ความถี่ในการรับข่าวสาร)

+ 1.59 (ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ))

$R^2 = 0.41$; $100 \times R^2 = 41 \%$; $F = 9.0611$; $\text{Sig. } F = 0.0000$

2. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
ของกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาว ในรูปคะแนนมาตรฐาน

การมีส่วนร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

= 0.30 (ความสัมพันธ์กับผู้นำ)

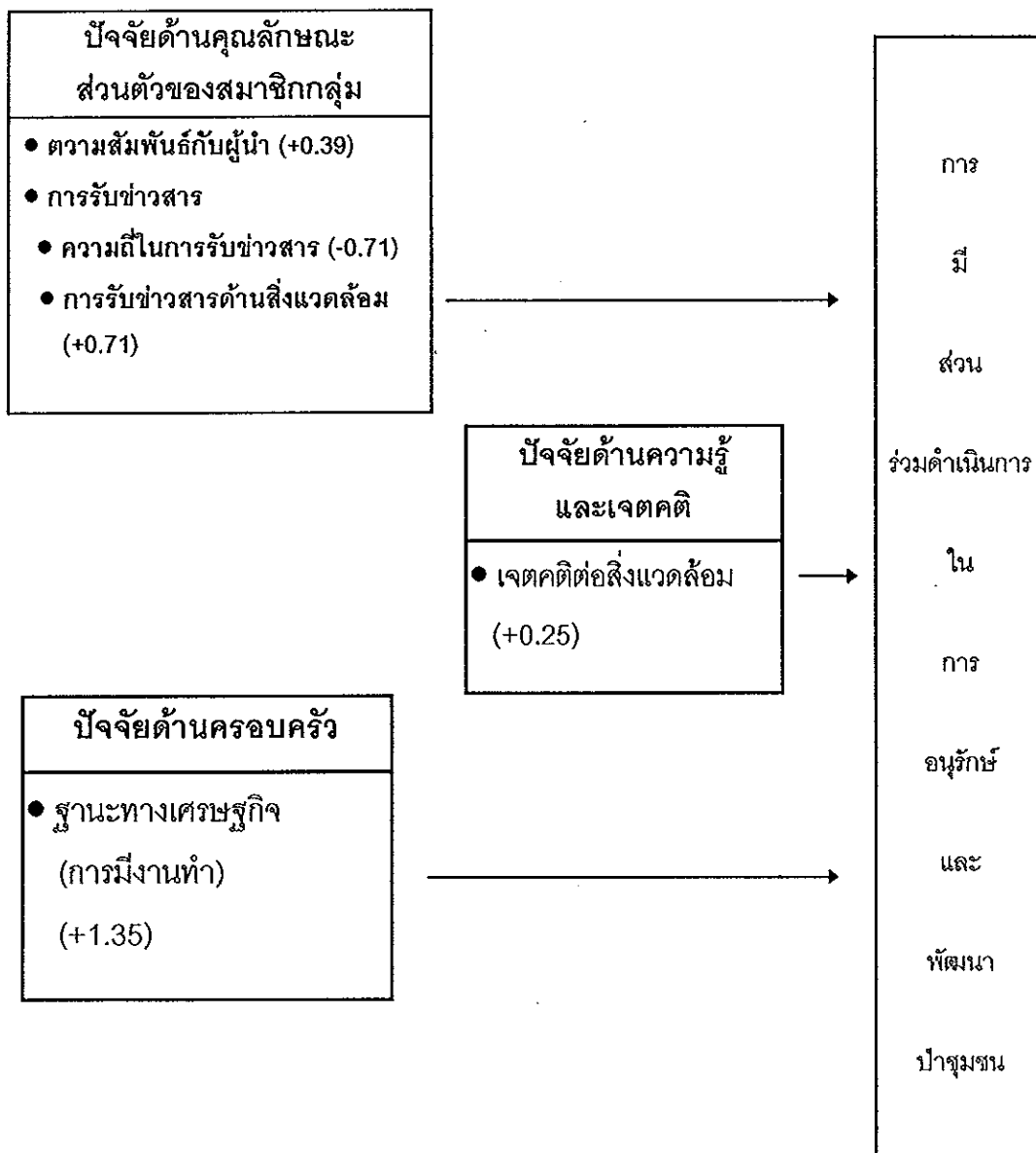
- + 0.39 (การรับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม)
- + 0.27 (เจตคติต่อการอนุรักษ์)
- + 0.20 (ความถี่ในการรับข่าวสาร)
- + 0.91 (ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ))

$$R^2 = 0.41 \quad ; \quad 100 \times R^2 = 41 \quad \% \quad ; \quad F = 9.0611 \quad ; \quad \text{Sig. } F = 0.0000$$

สมการพยากรณ์จากคะแนนมาตรฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์กับผู้นำ การรับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม เจตคติต่อการอนุรักษ์ ความถี่ในการรับข่าวสาร ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ) ร่วมกันอธิบาย " การมีส่วนร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน " ได้ร้อยละ 41 โดยมีลำดับจากคะแนนมาตรฐานดังนี้ ความสัมพันธ์กับผู้นำ = 0.39 เจตคติต่อการอนุรักษ์ = 0.38 และ ความถี่ในการรับข่าว = - 0.35 การรับข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม = 0.30 และฐานะทางเศรษฐกิจ (มีงานทำ) = 0.25 ส่วนตัวแปรอิสระอื่นที่นำเข้าสู่สมการไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน แต่อย่างใด

ภาพประกอบ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
โดยใช้การมีส่วนร่วมดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
ของกลุ่มสตรีบ้านน้ำขาวเป็นตัวแปรตาม

ตาราง 9 สรุปผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระหว่างตัวแปรตาม"การมีส่วนร่วมด้านการร่วมประเมินผลการดำเนินการในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน" กับ ตัวแปรอิสระต่าง ๆ

ลำดับที่	ตัวแปร	B	SE B	β	Sig. t
1	ความสัมพันธ์กับผู้นำ	2.99	0.91	0.27	0.0017
2	เจตคติต่อการอนุรักษ์	0.14	0.04	0.24	0.0032
3	ความถี่ในการรับข่าวสาร	1.00	0.15	0.57	0.0000
4	การรับข่าวสารจากบุคคล	0.47	0.11	0.47	0.0000
5	การรับข่าวสารด้านสังคม	- 0.80	0.22	- 0.39	0.0006
6	ค่าคงที่	10.49	2.29		0.0000
		$R^2 = 0.57$; $100 \times R^2 = 57 \%$	$F=18.48291$	$\text{Sig. } F = 0.0000$	

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ สร้างสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

1. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมประเมินผลในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนของกลุ่มสตรี ตำบลน้ำขาวในรูปคะแนนดิบ

การมีส่วนร่วมประเมินผลในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน = 10.49

+ 2.99 (ความสัมพันธ์กับผู้นำ)

+ 0.14 (เจตคติต่อการอนุรักษ์)

+ 1.00 (ความถี่ในการรับข่าวสาร)

+ 0.47 (การรับข่าวสารจากบุคคล)

- 0.80 (การรับข่าวสารด้านสังคม)

$R^2 = 0.58$; $100 \times R^2 = 58 \%$; $F = 18.4829$; $\text{Sig. } F = 0.0000$

2. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมประเมิณผลในการอนุรักษ์และพัฒนาป่า
ชุมชนของกลุ่มสตรี ตำบลน้ำขาว ในรูปคะแนนมาตรฐาน

การมีส่วนร่วมประเมิณผลในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

+ 0.27 (ความสัมพันธ์กับผู้นำ)

+ 0.24 (เจตคติต่อการอนุรักษ์)

+ 0.57 (ความถี่ในการรับข่าวสาร)

+ 0.47 (การรับข่าวสารจากบุคคล)

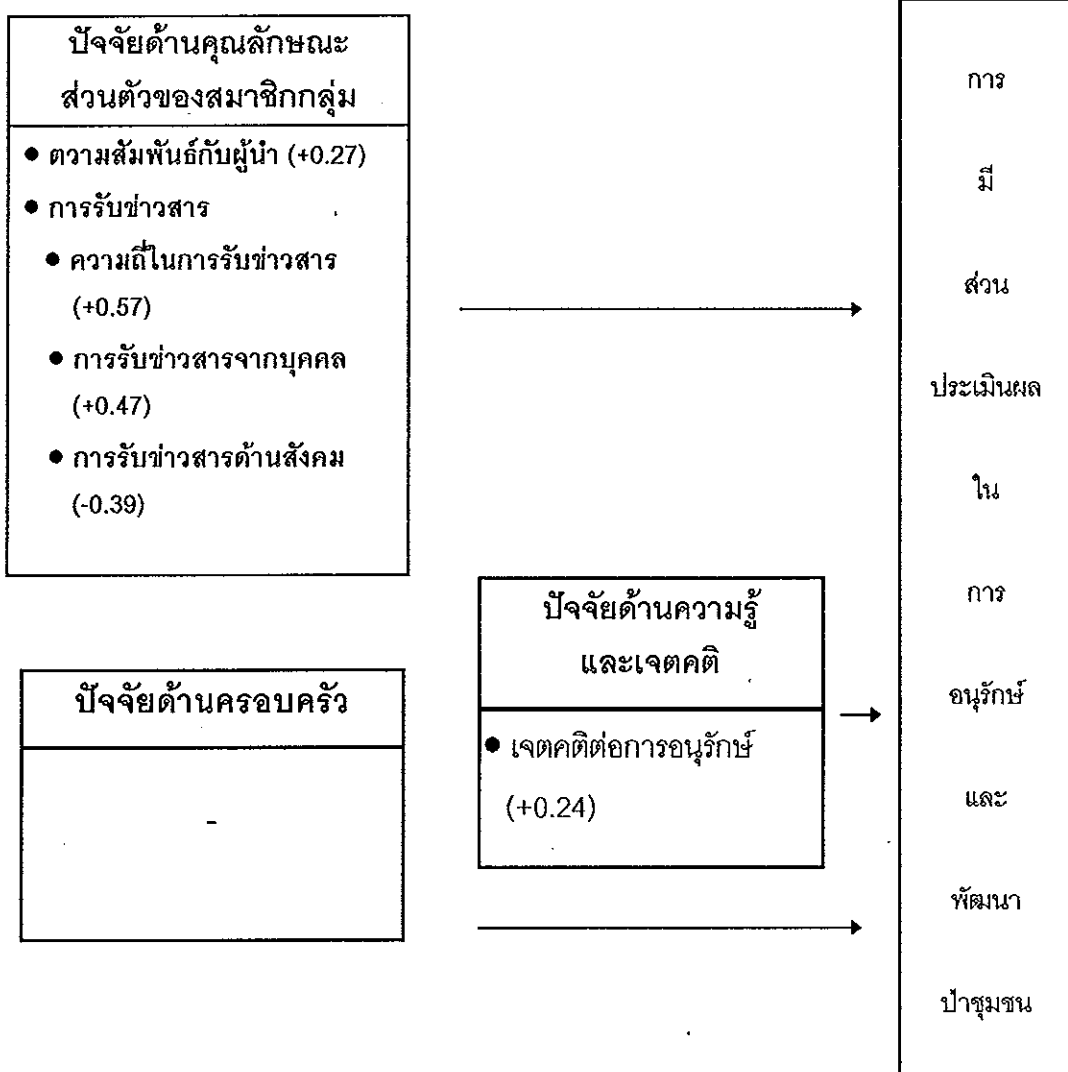
- 0.39 (การรับข่าวสารด้านสังคม)

$$R^2 = 0.58 \quad ; \quad 100 \times R^2 = 58 \quad \% \quad ; \quad F = 18.4829 \quad ; \quad \text{Sig. } F = 0.0000$$

สมการพยากรณ์จากคะแนนมาตรฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์กับ
ผู้นำ เจตคติต่อการอนุรักษ์ ความถี่ในการรับข่าวสาร การรับข่าวสารจากบุคคล
การรับข่าวสารด้านสังคมร่วมกันอธิบาย การมีส่วนร่วมประเมิณผลในการอนุรักษ์และ
พัฒนาป่าชุมชน ได้ร้อยละ 58 โดยมีลำดับคะแนนมาตรฐาน ดังนี้ ความถี่ในการรับ
ข่าว = 0.57 การรับข่าวสารจากบุคคล = 0.47 การรับข่าวสารด้านสังคม = - 0.39
ความสัมพันธ์กับผู้นำ = 0.27 และเจตคติต่อการอนุรักษ์ = 0.24 ส่วนตัวแปรอิสระ
อื่นที่นำเข้าสู่สมการไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมประเมิณผลในการอนุรักษ์ป่าชุมชน
แต่อย่างใด

ภาพประกอบ 6

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
โดยใช้การมีส่วนร่วมประเมินผลในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
ของกลุ่มสตรีบ้านน้ำขาวเป็นตัวแปรตาม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยมีปัจจัยที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสมาชิกกลุ่ม อันได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม สถานภาพในครอบครัว เวลาว่าง การรับข่าวสารและความสัมพันธ์กับผู้นำ ปัจจัยด้านครอบครัวของสมาชิกกลุ่มอันได้แก่ จำนวนสมาชิกในครอบครัวและฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และ ปัจจัยด้านความรู้และเจตคติของสมาชิกกลุ่ม อันได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เจตคติต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เจตคติต่อผู้นำกลุ่มและแรงจูงใจ

การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนประกอบด้วย 4 ลักษณะการมีส่วนร่วมคือ การมีส่วนร่วมคิด การมีส่วนร่วมวางแผน การมีส่วนร่วมดำเนินการ และการมีส่วนร่วมประเมินผล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ทั้งกลุ่มประชากรคือสมาชิกกลุ่มสตรีอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนบ้านน้ำขาว 112 คน เป็นประชากรสำหรับการศึกษา 74 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดสอบเครื่องมือ 38 คน โดยเก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2541 ถึงเดือนเมษายน 2542 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและสัมภาษณ์ จำนวน 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับสมาชิกกลุ่มสตรี สอบถามข้อมูลทั่วไป แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน แบบวัดเจตคติและแรงจูงใจที่มีต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน และเจตคติที่มีต่อผู้นำ ชุดที่ 2 สำหรับผู้นำกลุ่มสตรี เป็นแบบสอบถามผู้นำสตรีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบตามข้อคำถามการวิจัย มีดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านความรู้ความเข้าใจ เจตคติ แรงจูงใจ และการมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ความผันแปร

2. การวิเคราะห์ตัวพยากรณ์ โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ ของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรี ในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน กรณีศึกษาตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า การรับข่าวสารข้อมูลจากบุคคล เจตคติต่อการอนุรักษ์ ความสัมพันธ์กับผู้นำ ฐานะทางเศรษฐกิจ การรับข่าวสารด้านสุขภาพ การรับข่าวสารด้านเศรษฐกิจ และเวลาว่าง เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.30 0.39 0.27 0.20 0.91 -0.97 0.22 ตามลำดับ

2. สมการพยากรณ์การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ในรูปคะแนนมาตรฐานคือ
การมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

$$\begin{aligned}
 &= 0.30 \text{ (การรับข่าวสารจากบุคคล)} \\
 &+ 0.39 \text{ (เจตคติต่อการอนุรักษ์)} \\
 &+ 0.27 \text{ (ความสัมพันธ์กับผู้นำ)} \\
 &+ 0.20 \text{ (ฐานะทางเศรษฐกิจ(มีงานทำ))} \\
 &+ 0.91 \text{ (การรับข่าวสารด้านสุขภาพ)} \\
 &- 0.97 \text{ (การรับข่าวสารด้านเศรษฐกิจ)} \\
 &+ 0.22 \text{ (เวลาว่าง)}
 \end{aligned}$$

โดยมีค่า $R^2 = 0.56$; $100 \times R^2 = 56$; $F=12.0181$; $\text{Sig. } F = 0.0000$

อภิปรายผล

ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัว

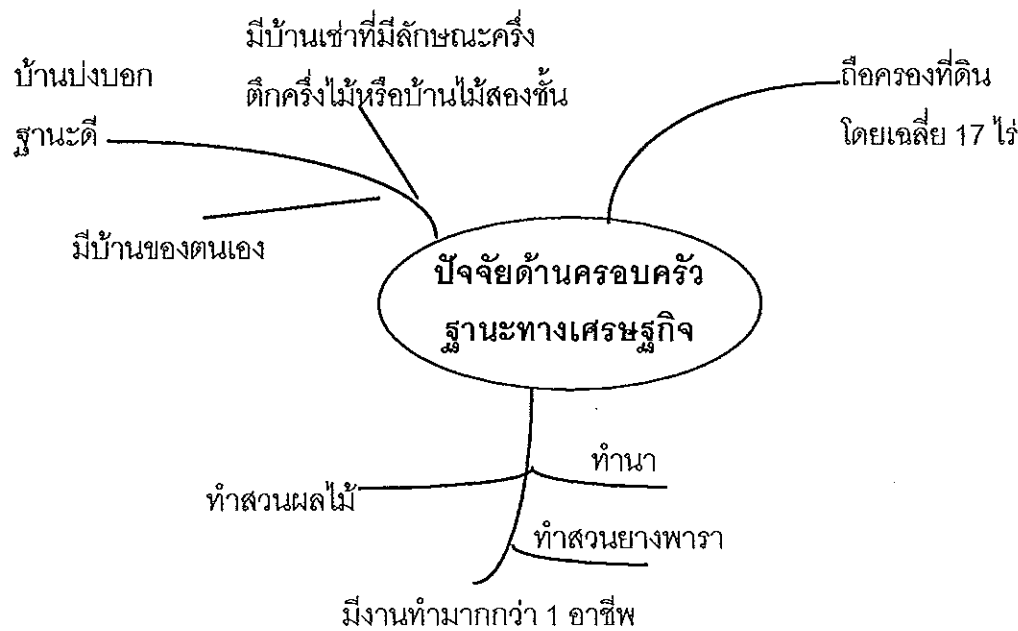

มีงานวิจัยสนับสนุนว่า บทบาทของผู้หญิงในชนบท จะเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ธรรมชาติได้ดีกว่าผู้ชาย ยิ่งอยู่ในอายุรุ่นราวคราวเดียวกันและประกอบอาชีพด้านการเกษตรจะยิ่งให้สนใจในด้านสิ่งแวดล้อมมาก

ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนตัวของสมาชิกกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนคือ ความสัมพันธ์กับผู้นำ เวลาว่าง การรับข่าวสารทั้งในด้านช่องทางการรับข่าวสารจากบุคคล และการรับข่าวสารด้านสุขภาพและด้านเศรษฐกิจ โดยข้อเท็จจริงที่ได้ศึกษาในพื้นที่จริงพบว่า สมาชิกกลุ่มสตรีนี้ได้รับแรงบันดาลใจจาก กลุ่มแรงงานชาย ซึ่งอยู่ในตำบลน้ำขาวรวมกลุ่มกันช่วยเหลือเกื้อกูลกันทำงานเช่น ถางหญ้า ถางป่า ขุดหลุมยาง ฯลฯ และทำงานกันอย่างสนุกสนานและได้รับผลดีจากการลงแรงนี้ ดังนั้นเมื่อแกนนำกลุ่มสตรีซึ่งมีความสัมพันธ์กับผู้นำ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน ชักชวนให้สตรีรวมตัวกันเพื่อทำงานในลักษณะเดียวกันบ้าง สมาชิกของกลุ่มจึงเห็นพ้องต้องกันและเกิดการรวมกลุ่มขึ้นในปี พ.ศ.2534 ดำเนินกิจกรรม "ทำพรรค" (ลงแขก) เป็นกิจกรรมร่วมลงแรงของสมาชิกในการช่วยเหลือกันปรับปรุงตกแต่งพื้นที่ ปราบวัชพืช และปลูกพืชต่าง ๆ หมุนเวียนไปตามสวนของสมาชิกสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ซึ่งในตอนแรกนี้มีสมาชิกเพียง 22 คน เกิดเป็นกลุ่มแรงงานสตรีวันเสาร์ ซึ่งมีสตรีจากหลาย ๆ หมู่บ้านมารวมกันทำงานเกษตรและงานอื่น ๆ และต่อมาเมื่อตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ ได้ถูกคัดเลือกเป็นตำบลนำร่องในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมป่าเขาจากสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ทำให้กลุ่มนี้รวมตัวกันเข้มแข็งมากขึ้น และมีเงื่อนไขกันว่า การจะเป็นสมาชิกกลุ่มได้ สมาชิกต้องปลูกต้นไม้ให้ได้ไม่ต่ำกว่า 20 ต้น และสมาชิกกลุ่มจะปลูกต้นไม้ผลแซมภายในสวนยางเป็นกิจกรรมหลัก และร่วมกันปลูกต้นไม้ตามที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน ข้างถนน ซึ่งเป็นทางเข้าชุมชน ฯลฯ จนทำให้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นจากเริ่มแรก ปี พ.ศ.2534 มี 22 คน ปี พ.ศ. 2535 เพิ่มขึ้นเป็น 63 คน (ปัจจุบัน ปี พ.ศ.2542 มีสมาชิก 112 คน) ประกอบกับช่วงเวลาดังกล่าวนี้ สังคมไทยมีกระแสของการตื่นตัวในเรื่องสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก อีกทั้งสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่มีอาชีพด้านการเกษตรคือ ทำนา ทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ (ตารางที่ 2) ซึ่งสอดคล้องกับ ปรีชา ติงภักดี (อ้างจากวิชาญ มณีโชติ 2527 :144) ได้อธิบายว่า อาชีพยอมทำให้บุคคลมองเห็นสิ่งแวดล้อมในแง่แตกต่างกัน ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ยอมสนใจสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกงานอาชีพของตน นอกจากนั้น กาญจนา แก้วเทพ (อ้างจากปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ 2537:235-252) ได้กล่าวว่าบทบาทของผู้หญิงโดยเฉพาะผู้หญิงในชนบทจะเป็นผู้นำของการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมากกว่า ในขณะที่ผู้ชายเป็นผู้ทำลายทรัพยากร

ธรรมชาติมากกว่าผู้หญิง นอกจากนั้นในกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาว สมาชิกจะมีอายุ 44 ปี โดยประมาณไม่มีความแตกต่างกันมาก (ตารางที่ 1) หรือกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มสตรีรุ่นราวคราวเดียวกัน จึงมีความสนใจเรื่องข่าวสารคล้ายคลึงกัน และจะให้ความสนใจในการรับข่าวสารจากบุคคล ซึ่งเป็นผู้นำอยู่ในชุมชนและเป็นสมาชิกกลุ่มอยู่ด้วยกัน ทั้งนี้ได้ศึกษาข้อเท็จจริงในพื้นที่และสังเกตการณ์จากการประชุมกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาวพบว่า การนัดพบเพื่อประชุมสมาชิกกลุ่มสม่ำเสมอและต่อเนื่อง และวาระการประชุมจะให้ความสำคัญในการจัดเวลาเพื่อการนำเสนอข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เช่น เรื่องการทำมาหากิน เศรษฐกิจชุมชน การปลูกพืชสมุนไพร ฯลฯ ประกอบกับสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในวัยที่มีหลักมีฐาน มีงานอาชีพที่มั่นคง และบุตรธิดาอยู่ในวัยที่ช่วยเหลือตัวเองได้ จึงทำให้มี เวลาว่าง เพียงพอในการเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

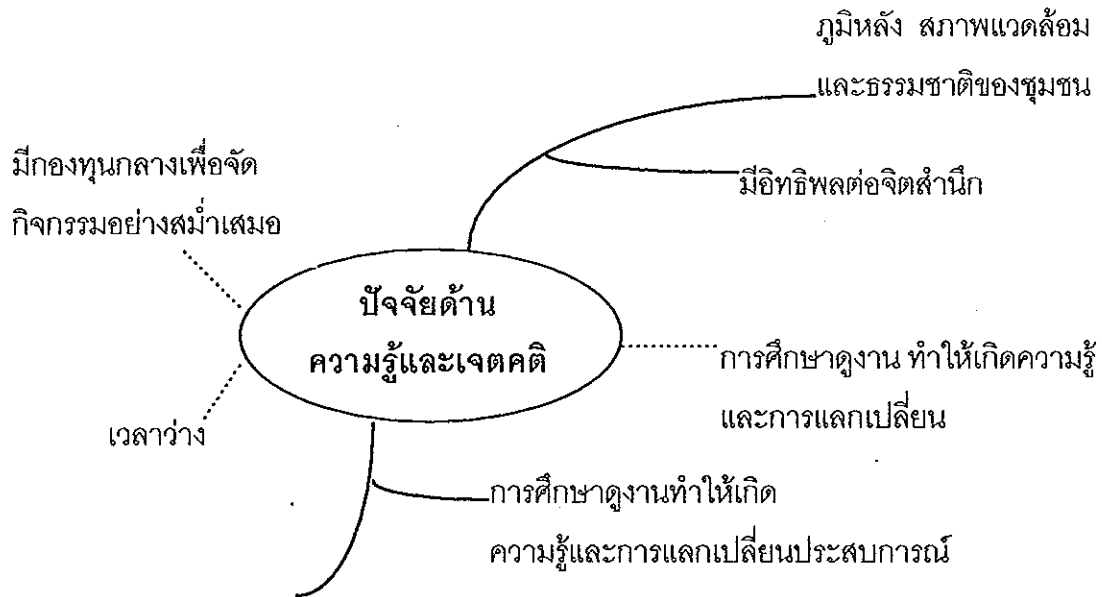
ปัจจัยด้านคุณลักษณะของครอบครัว

มีงานวิจัยที่สนับสนุนว่า การทำอาชีพด้านการเกษตร ซึ่งต้องพึ่งพาธรรมชาติจะทำให้มีส่วนร่วมได้มากและครอบครัวที่มีที่ดิน มีงานทำ มีบ้านซึ่งแสดงว่าฐานะดีจะเสียสละเข้าร่วมในกิจกรรมได้มาก

ปัจจัยด้านครอบครัวของสมาชิกกลุ่มสตรีบ้านน้ำขาว ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เห็นได้จาก (ตารางที่ 1) ในแต่ละครอบครัวจะถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 17 ไร่ และสมาชิกในครอบครัวทำงานมากกว่า 1 อาชีพ (ตารางที่ 2) ได้แก่ ทำสวนยางพารา ทำนา และ ทำสวนผลไม้ ซึ่งกิจกรรมพัฒนาป่าชุมชนเป็นกิจกรรมที่สอดคล้อง หรือโยงใยสัมพันธ์กับอาชีพหลักของสมาชิกส่วนใหญ่ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (2533) (อ้างจากราตรี ภาวรา 2538:16) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อมนุษย์และสัตว์และเป็นระบบสนับสนุนการดำรงชีวิต เป็นการปรับปรุงป้องกันพื้นที่เพาะปลูก การหมุนเวียนแร่ธาตุ อาหารพืช ตลอดจนทำให้น้ำสะอาด นอกจากนี้บ้านเรือนส่วนใหญ่ของสมาชิกกลุ่ม (ตารางที่ 2) จะเป็นบ้านของตนเอง ลักษณะครึ่งตึกครึ่งไม้และเรือนไม้ชั้นเดียว ตลอดทั้งบ้านเช่าลักษณะเรือนไม้ 2 ชั้น ซึ่งบ่งบอกฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่แร้นแค้น ประกอบกับแต่ละครอบครัวของสมาชิกถือครองที่ดินโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 17 ไร่ ซึ่งบ่งบอกถึงฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี คุณลักษณะดังกล่าวนี้ส่งผลให้สมาชิกสตรีกลุ่มนี้สามารถเสียสละเวลาเข้าร่วมกิจกรรมได้มาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2519) ที่รายงานไว้ว่า บุคคลที่มีที่ดินครองมาก เข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนาชนบทมากกว่าบุคคลที่มีที่ดินถือครองน้อยกว่า และ อนุภาพ ธีรลาภ (2528:180) ได้ศึกษาและรายงานว่า ผู้มีฐานะดีมีความพร้อมทางการเงินสามารถเสียสละหรือเข้าร่วมกิจกรรมได้มากกว่าผู้ที่มีฐานะทางการเงินต่ำ เนื่องจากผู้ที่มีฐานะทางการเงินต่ำมีความลำบากในการทำมาหากิน จากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ในพื้นที่และความเห็นเชิงวิชาการนี้เอง ได้แสดงผลสอดคล้องกับผลการศึกษาที่ว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ค่อนข้างดีของสมาชิกกลุ่มสตรีบ้านน้ำขาวเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

ปัจจัยด้านความรู้และเจตคติ

↑ ↑ ↑ ↑

มีงานวิจัยที่สนับสนุนว่า ธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่จูงใจให้คนรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และสิ่งที่จูงใจให้มีเจตคติที่ดี สิ่งนั้นต้องเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อตัวเอง

ปัจจัยด้านความรู้และเจตคติที่เห็นชัดเจนว่ามีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ได้แก่ เจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งเจตคติดังกล่าวเกิดจากหลายสาเหตุที่มีน้ำหนักมากน่าจะมาจากภูมิหลังคือ สภาพแวดล้อมและที่ตั้งของชุมชนตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ ซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตชนบท สภาพธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างมาก จากการลงไปศึกษาพื้นที่จริงพบว่า เป็นชุมชนที่มีป่าชุมชน สวนผลไม้ ป่ายางพารา และต้นไม้ใหญ่อายุเก่าแก่จำนวนมาก มีป่าบาดาลสาธารณะ 4 ป่า ป่าบาดาลส่วนตัว 81 ป่า ป่าน้ำตื้นสาธารณะ 14 ป่า ป่าน้ำตื้นส่วนตัว 432 ป่า และจะมีสายน้ำเล็กๆ ลักษณะเป็นคลองอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ยกเว้นหมู่ที่ 1 แสดงให้เห็นว่าเป็น

ชุมชนที่สภาพธรรมชาติค่อนข้างดี และมีอิทธิพลต่อการมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าชุมชน และสภาพแวดล้อมของคนในชุมชนด้วย ซึ่งจากการศึกษาของ กิลฟอร์ดและเกรย์ (Guilford and Gray:1970 อ้างจากอำนาจ ประสิทธิ์พรหม 2540:32) กล่าวว่า การได้รับผลประโยชน์จะโดยทางตรง หรือโดยทางอ้อมไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงจูงใจให้คนเกิดความรัก ความหวงแหน และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับที่ ศักดิ์สุนทรเสนีย์ (2531:10) ได้พูดถึงทฤษฎีเครื่องล่อใจ (Incentive Theory) ว่า สิ่งจูงใจที่ทำให้คนเรามีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นก็ต่อเมื่อ สิ่งนั้นให้ประโยชน์ต่อตัวเอง นอกจากนั้นจากการศึกษาภูมิหลังของกลุ่มสตรีตำบลน้ำขาวพบว่า ได้มีการจัดตั้งกลุ่มในปี 2534 ซึ่งได้แรงจูงใจจากการเห็นกลุ่มแรงงานชายในหมู่บ้านมักรวมกลุ่มกันทำงานเช่น ถางหญ้า ถางป่า ขุดหลุมยาง ปลูกต้นไม้ และทำงานกันอย่างสนุกสนานและได้ผลดี ทำให้เกิดการชักชวนรวมกลุ่มกันในหมู่สตรี เพื่อร่วมกันทำงานด้านการเกษตรและการปลูกป่าชุมชน จนได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ให้ดำเนินงานโครงการนำร่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในปีเดียวกัน จากจุดเริ่มต้นนี้เองทำให้สมาชิกกลุ่มมีกิจกรรมร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น จัดกิจกรรมศึกษาดูงานวนเกษตรของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม ศึกษาสวนสมุนไพรของพระสมณีก นาโถ ที่จังหวัดนครปฐม รมณรงค์การร่วมกันปลูกต้นไม้ตามที่สาธารณะในหมู่บ้าน ปลูกไม้ผลแซมในสวนยาง ปรับปรุงตกแต่งพื้นที่ ปราน วัชพืช และปลูกพืชหมุนเวียนไปตามสวนของสมาชิกสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง ทำให้กลุ่มได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ประกอบกับเมื่อกลุ่มเป็นที่รู้จักของชุมชนอื่น ๆ ก็มีผู้คนเข้ามาศึกษาดูงานที่กลุ่มสตรีตำบลน้ำขาวมากขึ้นด้วย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน จิตสำนึกและเจตคติที่ดีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของสมาชิกกลุ่มนี้จึงเพิ่มพูนขึ้น และสภาพการรวมกลุ่มก็เหนียวแน่นขึ้น เพราะจากการเริ่มต้นกิจกรรมสิ่งแวดล้อมทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดความคิดริเริ่ม และตกลงจัดเป็น กลุ่มออมทรัพย์สตรีตำบลน้ำขาวขึ้น และมีการจัดตั้งกองทุนกลางของกลุ่มสตรี เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม ทั้งทางด้านกิจกรรมพัฒนาอาชีพและพัฒนาป่าชุมชน ดังนั้นเจตคติของสมาชิกกลุ่มสตรีจึงมีแนวโน้มเป็นบวกต่อการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน และเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมในที่สุด ซึ่งสอดคล้อง

กับ ประเวศ วะสี (2529:145) กล่าวว่า ในหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาได้พูดถึง สุตมัยปัญญาคือปัญญาที่เกิดจากการฟัง ผู้ที่ฟังมากย่อมฉลาด ท่านเรียกว่า พหูสูต ถ้าพิจารณาโดยหลักการแล้วปัญญาประเภทนี้ก็คือปัญญาจากความรู้จากข้อมูลข่าวสารนั่นเอง ซึ่ง ทองปลิว ชมชื่นและยิ่ง กิริติบุรณะ (อ้างจากอำนาจประสิทธิพร 2540:34) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อความเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เป็นคนทันสมัย ทันโลก ทันคน ทันเหตุการณ์ อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดในที่สุด

อย่างไรก็ตาม เจตคติต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชุมชนของสมาชิกสตรีกลุ่มนี้ แม้จะมีแนวโน้มไปในทางบวกก็จริงอยู่ แต่ก็ต้องมีปัจจัยอื่น ๆหนุนเสริม เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจ เวลาว่างในการประชุมและร่วมกิจกรรม ตลอดจนช่องทางในการรับข่าวสารระหว่างบุคคลและทางสื่อสารมวลชนอย่างสม่ำเสมอด้วย ทั้งในด้านข่าวสารสุขภาพและเศรษฐกิจจึงจะส่งผลให้มีพฤติกรรมอย่างที่ปรากฏ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในโลกยุคปัจจุบัน สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ประชาชนจะมีความตื่นตัวสูงในเรื่องของราชการและบ้านเมือง ประกอบกับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลายด้าน และกระแสของการรวมตัวในลักษณะประชาสังคม และพลังชุมชนเข้มแข็งก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมาก มีแผนงานและโครงการของภาครัฐได้กล่าวถึงความต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนหลายโครงการ แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนยังขาดช่องทางการมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ ตามที่กรอบแนวคิดทฤษฎีที่เสนอโดย โคเฮนและอ็พฮอฟ (1980) และ เดวิท แมทธิวส์ (1996) และนักวิชาการอีกหลายท่านที่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีระดับการมีส่วนร่วม 4 ระดับคือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล จึงขอเสนอแนะในเชิงนโยบายโดยอาศัยผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. รัฐและองค์กรของรัฐทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับชุมชน ควรให้ความสำคัญในการเปิดช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในระดับร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผล

2. รัฐและองค์กรของรัฐจากข้อ 1. ต้องถือเป็นภารกิจหลักในการส่งเสริมปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร โดยทางสื่อบุคคล สื่อท้องถิ่น และสื่อกระแสหลัก ที่จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมประเมินผลของประชาชน ทั้งแนวลึกและแนวกว้าง

3. จากปัจจัยด้านเจตคติต่อการอนุรักษ์ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมประเมินผล รัฐหรือองค์กรของรัฐและ/หรือองค์กรชุมชนทุกระดับโดยเฉพาะที่อยู่ในพื้นที่จะต้องถือเป็นภารกิจหลักที่ต้องส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน ทั้งเชิงวิชาการ และเชิงปฏิบัติการ รวมถึงการเผยแพร่ผลงาน ยกย่องชมเชย อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับผู้นำที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ได้ศึกษาปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมภายใต้เงื่อนไขของโครงสร้างเชิงอำนาจเดิมนั้น ควรจะมีการศึกษาถึงกรณี "การมีส่วนร่วม" ในเรื่องต่าง ๆ ว่าการเริ่มเกิดขึ้น การคงอยู่ "ของการมีส่วนร่วม" นั้น ๆ ว่าหนุนเนื่องด้วยปัจจัยใด

2. ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเห็นว่าขาดการศึกษาอิทธิพลจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมอย่างเห็นได้ชัด การวิจัยต่อไปควรศึกษาในเรื่องนี้และระเบียบวิธีที่นำมาใช้ควรจะประสานกันทั้ง 2 มิติคือ ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ ผสานเข้ากับระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. 2535. "การพัฒนาประเทศ ภาวะมลพิษและการมีส่วนร่วมของประชาชน", วารสารวิจัยสังคม. สถาบันวิจัยสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีที่ 15 ฉบับที่ 1.
- ✓ กรรณิกา ชมดี. 2524. "การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี", วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สำเนา)
- ✓ เก็บ ศรีสง่า. 2528. "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านในเขตชนบทพื้นที่ยากจนอำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์". วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เกษม จันทรแก้ว. 2530. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : อักษรสยาม การพิมพ์.
- ✓ เกษม จันทรแก้ว และประพันธ์ โกยสมบุรณ. 2525. หลักการสิ่งแวดล้อมศึกษา. กรุงเทพฯ ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. 2532. ป่าไม้กับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2530-2534). กรุงเทพมหานคร.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2529. "ทรัพยากรป่าไม้: ข้อเสนอแนะสำหรับแผนฯ 6". วารสารเศรษฐกิจและสังคม. (23 มีนาคม - 1 เมษายน 2529).

คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. 2529. กองสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยดาวเทียม. "เนื้อที่ป่าไม้ของประเทศไทย พ.ศ. 2522 จากภาพถ่ายดาวเทียมแลนด์เซ็ท." วารสารดาวเทียม. (9 มกราคม 2529).

คณะกรรมการรณรงค์เข้าชื่อเสนอกฎหมายสมัชชาคนจน. 2542. "ร่าง พ.ร.บ.ป่าชุมชน ร่าง พ.ร.บ.ชุมชนแออัด 50,000 ชื่อ ฉบับประชาชน" เอกสารประกอบโครงการรณรงค์เข้าชื่อเสนอกฎหมาย.

เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก. 2535. วนเกษตร : เพื่อคนและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก.

โครงการการจัดการทรัพยากรชายฝั่งและพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้ และสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้. 2541. ป่าชายเลนภาคใต้ สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพฯ : เฟื่องฟ้าพรินต์ติ้ง.

ฉอ้าน วุฒิภักดิ์รักษา. 2526. "ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้าร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษากรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่น ตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี". วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (สำเนา)

ชวาล แพร์ตกุล. 2526. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

✓ ณรงค์ สุวรรณเปี่ยม. 2518. "การศึกษาหมู่บ้านทับช้างเกี่ยวกับบทบาทของพัฒนากร." รายงานวิจัยกรมพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมพัฒนาชุมชน.

✓ ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณารักษ์) 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบาย สาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ✓ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. "กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน." ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, หน้า 17-194 ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, บรรณาธิการ, กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ✓ บริพันธ์ ไชยวงศ์แก้ว. 2523. "ศึกษาพฤติกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน". วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล. (สำเนา)
- บุญชนะ กลั่นคำสอน และธงชัย จารุพัฒน์. ม.ป.พ. การใช้ภาพถ่ายดาวเทียมสำรวจการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้.
- บุญยิ่ง โหมดเทศน์, 2530. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลเมืองชุมพร". วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- บุญเย็น ชัยสุโรจน์. 2533. ระบบเศรษฐกิจไทย กรุงเทพฯ : บริษัทต้นอ่อน.
- บุญเลิศ โรจนาลักษณ์, 2523. แผนสร้างหมู่บ้านใหม่ของเกาหลี(ใต้). พัฒนาชุมชน. (25 สิงหาคม 2529).
- ✓ ประคอง อินทร์จันทร์. 2529. การจัดการทรัพยากรป่าไม้. ภาควิชาการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523. (สำเนา)
- ประไพ อุดมทัศนีย์. 2530 . "เงื่อนไขทางสังคมและคุณสมบัติส่วนตัวกับการปฏิบัติงานของครูผู้สอนโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) กรณีบ้านแม่ริดน้อยและแม่ริดป่าแก้งหวัดแม่ฮ่องสอน", วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประกาศเพ็ญ สุวรรณ. 2520. การจัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย.

กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ประเวศ วสี. 2537. วิกฤติหมู่บ้านไทยทางออกและอนาคตอยู่ที่ไหน. กรุงเทพฯ : สำนัก

พิมพ์หมู่บ้าน.

✓ ประสบสุข คีรินทร์. 2528. "การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกรมการสภา
ตำบล" วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา.

มหาวิทยาลัยมหิดล.

✓ ปรัชญา เวสารัชช. 2528. รายงานการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อ
พัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรีชา เปี่ยมพงสานต์และคณะ. 2527. วิธีศึกษาสังคมไทยวิถีใหม่แห่งการพัฒนา.

กรุงเทพฯ : เติสสันเพรสโปรดักส์.

✓ ป่าไม้, กรม. กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ. ม.ป.พ. ป่าชุมชนในประเทศไทย.

กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พงษ์ศักดิ์ ยวงสะอาด. 2530. "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีในการ

พัฒนาท้องถิ่นอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา." วิทยานิพนธ์ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (สำเนา)

พรทิพย์ สีลาน. 2516. "ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของครอบครัวกับทัศนคติและความ

ต้องการของนักเรียนชั้น ม.ศ.3 โรงเรียนโพธิ์ทองจินตมณี" รายงาน
ประกาศนียบัตรอาสาสมัครชั้นบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- พัฒนาชนบทแห่งชาติ, คณะกรรมการ. 2534. คณะอนุกรรมการแผนพัฒนาระดับภูมิภาค และท้องถิ่น. คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาตำบล 5 ปี (พ.ศ. 2535 - 2539) และ การใช้ประโยชน์ข้อมูล จปฐ. และ กชช.2 ค. ผนวก จปฐ. ในการจัดทำแผนฯ. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาชุมชน.
- พัฒนาที่ดิน, กรม, กองวางแผนการใช้ที่ดิน. 2528. แผนการใช้ที่ดินจังหวัดนครราชสีมา 2520. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- พทยา สายหู. 2518. "การศึกษาลักษณะผู้นำท้องถิ่นในเขตพัฒนาภาคใต้." รายงานการวิจัยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- พิสิฎฐ์ บุญไชย. 2528. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรมการสภาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง". วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ไพรวลัย พิทักษ์สาส์. 2523. "ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลในการสอนกับภูมิหลังของครู." วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญโญ สาร. 2517. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- มหาดไทย, กระทรวง. 2519. กรมพัฒนาชุมชน. รายงานการวิจัยโครงการสารภี ตำบล ขัวมุง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. พระนคร: โรงพิมพ์ท้องถิ่น.
- มูลนิธิโลกสีเขียว. 2537. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย : แนวโน้มสู่วิกฤตการณ์ 2537. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- โยธิน แสงวงศ์. "การสนทนากลุ่ม", วารสารวิธีการวิจัย. (กันยายน-ธันวาคม 2530.)

ราตรี ภาวรา. 2538. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : บริษัทอักษรวิพัฒน์ จำกัด

รุ่งโรจน์ ตรงสกุล. "เงื่อนไขทางสังคมและคุณสมบัติกับการปฏิบัติงานของครูอาสาสมัครในโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) กรณีบ้านปางสาและบ้านธาตุ จังหวัดเชียงใหม่." วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (สำเนา)

ลาวัญญ์ มนต์ไตรเวทย์. 2528. "ศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับสิทธิ์ทำกินต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีเขตป่าไม้วังเพลิง-ม่วงค่อม อำเภอลำานารายณ์ จังหวัดลพบุรี" วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ลัดดาวัลย์ อนุกุล. 2522. "ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ของสตรีอาสาสมัคร". วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

ลือชัย ศรีเงินยวงและผาสุก เอนกวานิช. 2526. "ยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนา(สาธารณสุข) ชนบท" เอกสารประกอบการเสวนาสภาสภาแพชของกลุ่มสังคมศาสตร์สาธารณสุข, 2526.

วรวิทย์ วัฒนกุลจรัส. 2531. "เมืองไทยจะเป็นนิคส์ รายที่ 5 ของเอเชีย", เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการเรื่อง "บทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนต่อการขยายตัวทางอุตสาหกรรม" ณ โรงแรมบางกอกพาเลซ ระหว่างวันที่ 14-16 ธันวาคม 2531.

วรวิทย์ เจริญเลิศ. 2534. เศรษฐกิจไทยในระบบเศรษฐกิจโลก พลวัตของไทย : มุมมองจากเศรษฐศาสตร์การเมือง. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชนีวรรณ วรรณวิทยา. 2525. "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในสหภาพแรงงานประเภทกิจกรรมสิ่งทอ สิ่งถัก เครื่องแต่งกายหนังสัตว์และผลิตภัณฑ์หนังสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานคร". วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (สำเนา)

วิชาญ มณีโชติ. 2535. "พฤติกรรมสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสงขลา". วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

วิชัย เทียนน้อย. ม.ป.พ. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์อักษรวัฒนา.

วิวัฒน์ชัย อัดถากร. 2531,2532. "การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย:แนวพัฒนาการเศรษฐกิจ", วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 ธันวาคม 2531 - พฤษภาคม 2532 นครปฐม:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วุฒิชัย จำรงค์. 2533. พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ:โอเดียนสโตร์.

ศรีปริญญา ฐูประจ่าง. 2529. "การมีส่วนร่วมของพัฒนากรในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชนบท", วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรีเวื่อน แก้วกังวาล. 2531. รู้เรา รู้เขา ด้วยจิตวิทยาบุคคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.

ศักดิ์ สุนทรเสณี. 2531. เจตคติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.

สกันธ์ จันทักษ์. 2528. "ปัจจัยบางประการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบล จังหวัดตรัง", วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถิต วงศ์สุวรรณค์. 2525. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : พีระพินา.

สมยศ นาวิการ และมุสดี รุมาคม. 2517. องค์การ ทฤษฎีและพฤติกรรม. พระนคร :
ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2534. สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษา วิเคราะห์ และปฏิบัติงาน
ชุมชน. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สังคมพัฒนาเชียงใหม่. 2533. การดำรงอยู่ของชุมชน กระบวนการต่อสู้ และการพัฒนา :
กรณีศึกษากลุ่มพัฒนาเขตจอมทอง. ม.ป.ท. : สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทย
เพื่อการพัฒนา.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2523. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2531. ทฤษฎีสังคมวิทยาเนื้อหาและแนวการใช้เบื้องต้น. กรุงเทพฯ :
เจ้าพระยาการพิมพ์.

สาธารณสุข, กระทรง. 2528. สำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน. ชุมชนหัวใจ
ของการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหาร
ผ่านศึก.

สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม. 2520 จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : แพรววิทยา.

สุชาติ ผุดผ่อง. 2520. "พฤติกรรมกรรมการสอนด้านการอภิปรายและด้านการถามตอบของครู
ผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุเทพ สุนทรภัสส์. 2510. "การศึกษาหมู่บ้านอย่างใกล้ชิดเกี่ยวกับลักษณะผู้นำท้องถิ่น",
รายงานวิจัยกรมการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

- สุรพล กาญจนจิตรา และประภาส ศิลปรัศมี. 2529. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ. (สำเนา)
- สุริชัย หวันแก้ว. 2531. "ยุทธศาสตร์การคิดและทิศทางงาน เพื่อทางเลือกการพัฒนาสังคมไทย" อุตสาหกรรมทางเลือกการพัฒนา. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2531) หน้า ข. ค.
- สุริยา ยี่ขุน. "การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในระบบป่าชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลศรีละกอ อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา" วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรัสวดี หุ่นพยนต์. 2524. ปัจจัยที่มีผลต่อการไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชนยากจน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านเขาคีน ตำบลวังน้ำลัด อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2538. จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- เสน่ห์ จามริก และคณะ. 2536. รายงานการวิจัยเรื่อง ป่าชุมชนในประเทศไทย : แนวทางการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. เล่ม 1. ป่าฝนเขตร้อนกับสภาพรวมของป่าชุมชนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- เสรี พงศ์พิศ. 2531. ทิศทางหมู่บ้านไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมู่บ้าน.
- โสภณ เดชมา. 2524. "ทัศนคติของนักศึกษาวิทยาลัยครูที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้", วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อคิน รพีพัฒน์. 2527. อภิปราย "ทำไมต้องพูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน". ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, หน้า 320. ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

อนุชาติ พวงสำลี และกฤตยา อาชวนิจกุล. 2542. ขบวนการประชาสังคมไทย : ความเคลื่อนไหวภาคพลเมือง. นครปฐม : โครงการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา.

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล. 2540. ประชาคม : คำ ความคิด และ ความหมาย. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

อรุณ รักธรรม. ม.ป.พ. การบริหารงานบุคคลในระบบราชการไทย. กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อานภาพ ภิรลภ. 2528. "การวิเคราะห์เชิงสมมุติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี". วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อำนวย ประสิทธิ์พรหม. 2540. จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนในโครงการโลกสดใสในบ้านเกิด. สงขลา : ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคใต้.

อารยา วัฒนกิจ. 2526. "ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี". วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Bellows, R.M. 1961. Case Problems in personnel Management Dubuque, Iowa:Brown.

Bloom, Benjamin S. Hastinas J. Thomas and Modave George F. 1976. Handbook on Formation and Summatic of Student Learning. New York : Mc Grow-Hill Company.

Cob, R.C. and Anand, N. 1974 Report on Some Aspects of Fisheries Development in Thailand Topical Product. Institute.

Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. 1977 "Rural Participaton: concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation." in Rural Development Monograph No.2 The Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University, January, 1977. (Mimographed).

Delon, Corzon Alma G. 1977. "People Particiation". in Philippines Encyclopedia of Social Work.

Dhira Phantumvanit and Theodore Panayotou. 1990 Industrialization and Environmental Quality: Paying the Price. The 1990 TDRI Year-End Conference. Pattaya.

Fenaroff, Arlene. 1980. "Community Involvement in Health System for Primary Health Care." WHO.

Good, Carter V. Dictionary of Education. New York : Mc Graw-Hill Book Company.

Herzbert, Federick. 1950 The Motivation to work. New York: John Wiley and Sons, Inc.

Kaufman, Harald F. 1949, Participation in Organized Activities in Selected Kentucky Localities. Agricultural experiment station Bulletin.

Kolosa, Blair J. 1969. Introduction of Behavioral Science for Business. New York :
John Willey & Son Inc.

Mathews, David. 1996. Elements of a Strong Civil Society and Healthy Public
Life. Washington D.C. : Kettering Foundation Press.

Morgan, Clifford T. and King, Richard A. 1977 The Lexican Webster Dictionary
Encyclopedia Edition. U.S.A.:The English Language Institution.Inc.

R.E. Kasperson and M. Breitbart. 1974. Participation Decentralization and
Advocacy Planning, Resource Paper No.25, Association of American
Geographers, Washington D.C.

Reeder, William W. 1974. "Some Aspects of the Informal Social Participation of
Farm Families in New York State", Cornell University Ph.D.Disertation
(Unpublished).

Roger, E.M. 1973. Communication Strategies for Family Planning. New York :
The Free Press.

Teerana Bhongmakapat. 1990. Structural Change and Industrial Promotion : An
Overview Discussion Paper No 3302. Chulalongkorn Economics
Research Center.

Thomas, John Zadrozny, 1939. Dictionary of Social Sciences. Washington D.C.:
Public Affair Press.

United Nations. 1975. Popular Participation in Dicision Making for Development.
New York : United Nation Publication.

United Nations, Department of International Economic and Social Affairs. 1981. Popular Participation as Strategy for Program Community Level Action and Development. New York : United Nations.

William, Erwin. 1976. Participation Management : Concept, Theory and Implementation. A-Tianta Ga : Georgia State University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล
แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์
สำหรับการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน
กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
ชุดที่ 1 สำหรับสมาชิกกลุ่ม

คำชี้แจง ให้เขียนเครื่องหมาย / ลงในช่อง ( ) และเติมคำหรือข้อความในช่องว่างให้ตรงกับความ
เป็นจริง

ตอนที่ ก. ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ-สกุล (นาง / นางสาว / ดญ.) ..... ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่.....
บ้าน..... ตำบล น้ำขาว อำเภอ จะนะ จังหวัด สงขลา 1 2
ได้อาศัยติดต่อกันมาเป็นเวลา.....ปี (6 เดือน 1 วัน นับเป็น 1 ปี) [ ] [ ]
3 4
2. ปัจจุบันท่านอายุ ..... ปี [ ] [ ]
5
3. สถานภาพการสมรส [ ]
( ) โสด ( ) สมรส ( ) หม้าย (รวมหย่าร้าง)
6
4. ท่านจบการศึกษาสูงสุดระดับใด [ ]
( ) อ่านไม่ออกเขียนหนังสือไม่ได้
( ) ไม่จบชั้นประถมศึกษา
( ) ประถมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า
( ) ประถมศึกษาปีที่ 6-7 หรือเทียบเท่า
( ) มัธยมศึกษาตอนต้นหรือ วิทยาลัย
( ) มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ ปวช. ปกศ. หรือเทียบเท่า
( ) อนุปริญญา
( ) ปริญญาตรี
( ) สูงกว่าปริญญาตรี

8. อาชีพหลักของครอบครัว (อาชีพที่ใช้ระยะเวลาในรอบปีมากกว่าอาชีพอื่น)
- ( ) ค้าขาย ( ) ทำนา
 ( ) ทำสวนยางพารา ( ) ทำสวนผลไม้
 ( ) ลูกจ้าง ( ) องค์กรของรัฐ ( ) องค์กรเอกชน
 ( ) รับจ้าง ( ) ภาคเกษตร ( ) ภาคอุตสาหกรรม
 ( ) อาชีพอื่น ๆ (ระบุ).....

9. ลักษณะการใช้ที่ดิน

การใช้ประโยชน์จากที่ดิน	ลักษณะการถือครอง							
	เป็นเจ้าของ	เช่า						
1. พื้นที่ทำการเกษตร.....	ไร่	ไร่	47	48	49	50	51	52
ทำนา.....	ไร่	ไร่	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
ทำไร่.....	ไร่	ไร่	53	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ] 58
ทำสวนยาง.....	ไร่	ไร่	59	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ] 64
ทำสวนผลไม้.....	ไร่	ไร่	65	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ] 70
ไร่นาสวนผสม.....	ไร่	ไร่	71	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ] 76
บ่อปลา.....	ไร่	ไร่	1	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ] 6
2. พื้นที่ไม่ทำการเกษตร.....	ไร่	ไร่	7	8	9	10	11	12
ที่อยู่อาศัย.....	ไร่	ไร่	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
ที่ให้เช่า.....	ไร่	ไร่	13	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ] 18
ที่ว่างเปล่า.....	ไร่	ไร่	19	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ] 24

25 26

10. ลักษณะบ้านเรือน ( ) เป็นของตนเอง ( ) เช่า [ ] [ ] [ ]
- ( ) เรือนไม้ชั้นเดียว ( ) เรือนไม้สองชั้น
- ( ) ครึ่งตึกครึ่งไม้ ( ) ตึก

27 28

11. ในวันหนึ่ง ๆ ท่านมีเวลาว่าง โดยเฉลี่ย.....ชั่วโมง [ ] [ ]

12. รายได้ของครอบครัวโดยเฉลี่ย.....บาทต่อเดือน

29 30 31 32 33 34

[ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]

35

13. ท่านมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติกับแกนนำของกลุ่มหรือไม่ [ ]

( ) ไม่มี ( ) มี เป็น..... (เช่น เป็นน้ำ)

36 37

14. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มอื่น ๆ หรือไม่ [ ] [ ]

( ) เป็นสมาชิก ( ) อีก 1 กลุ่ม ( ) มากกว่าอีก 1 กลุ่ม

( ) ไม่เป็นสมาชิก

15. การได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉลี่ยในรอบเดือนจากสื่อประเภทต่าง ๆ ดังนี้ (ตอบทุกข้อ ยกเว้นข้อ 10 มีหรือไม่ก็ได้)

สื่อ	ความถี่ในการรับข่าว			38	39
	บ่อย	นานๆครั้ง	ไม่เคย		
1. หนังสือพิมพ์.....	.....	.....	.....	[ ]	[ ]
2. วิทยุ.....	.....	.....	.....	[ ]	[ ] 41
3. โทรทัศน์.....	.....	.....	.....	[ ]	[ ] 43
4. หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน.....	.....	.....	.....	[ ]	[ ] 45
5. วารสาร จุลสาร แผ่นพับหรือสิ่งพิมพ์อื่นๆ	.....	.....	.....	[ ]	[ ] 47
6. เจ้าหน้าที่ของรัฐ.....	.....	.....	.....	[ ]	[ ] 49
7. เจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชน.....	.....	.....	.....	[ ]	[ ] 51
8. แกนนำของกลุ่ม (ไม่สังกัดองค์กร).....	.....	.....	.....	[ ]	[ ] 53
9. สมาชิกบอก-เล่ากันเอง.....	.....	.....	.....	[ ]	[ ] 55
10. อื่น ๆ (ระบุ).....	.....	.....	.....	[ ]	[ ] 57

16. รูปแบบและลำดับความสำคัญของวิธีการรับข่าวสาร

รูปแบบที่รับข่าวสาร	ลำดับที่ความสำคัญ	58
1. รับข่าวโดยตรงจากสื่อสารมวลชน.....	.....	[ ]
2. รับข่าวสารทางอ้อมอย่างไม่เป็นทางการ (เพื่อน /ญาติ เล่าให้ฟัง).....	.....	59 [ ]
3. รับข่าวสารจากการประชุม (จากองค์กรของรัฐและจากองค์กรเอกชน)		60 [ ]

17. ประเภทของข่าวสารและสื่อที่รับข่าวสารประเภทต่าง ๆ

ประเภทของข่าวสารที่รับ	สื่อที่รับและความถี่ที่ได้รับข่าวสาร												0 : ไม่เคย				
	นสพ.			เอกสาร			วิทยุ			โทรทัศน์			บุคคล			1 : นาน ๆ ครั้ง	
	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2 : บ่อย ๆ	
1. ด้านอาชีพ																	61 62 63 64 [ ] [ ] [ ] [ ]
2. ด้านการศึกษา																	65 66 67 68 [ ] [ ] [ ] [ ]
3. ด้านสุขภาพอนามัย																	69 70 71 72 [ ] [ ] [ ] [ ]
4. ด้านสิ่งแวดล้อม																	73 74 75 76 [ ] [ ] [ ] [ ]
5. ด้านการเมือง/ การปกครอง																	77 78 79 80 [ ] [ ] [ ] [ ]
6. ด้านสังคม																	1 2 3 4 [ ] [ ] [ ] [ ]

X ตอนที่ ง. ข้อมูลด้านแรงจูงใจที่ทำให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชุมชน
 คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับท่านมากที่สุด
 ในแต่ละข้อ

แรงจูงใจ	ระดับแรงจูงใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แรงจูงใจภายใน					
1.1 ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์.....	.....	.....	.....	.....	.....
1.2 มีความภูมิใจที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชุมชน	.....	.....	.....	.....	.....
1.3 ต้องการหาความรู้หรือประสบการณ์ใหม่ ๆ	.....	.....	.....	.....	.....
1.4 มีความตระหนักในปัญหาป่าที่ลดลงจึงต้องการ ช่วยแก้ไข.....	.....	.....	.....	.....	.....
1.5 ต้องการอุทิศตนให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชน.....	.....	.....	.....	.....	.....
1.6 คาดว่าจะได้ใช้ไม้จากป่าชุมชน.....	.....	.....	.....	.....	.....
1.7 ต้องการใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ชุมชน.....	.....	.....	.....	.....	.....
2. แรงจูงใจภายนอก					
2.1 เพื่อให้ชาวบ้านยอมรับ ยกย่องนับถือ.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.2 ได้รับการชักชวนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครู พัฒนาการ.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.3 เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.4 เพื่อบ้านหรือญาติพี่น้องชักชวน.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.5 ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทาง ศาสนา ขอร้อง.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.6 ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชน.....	.....	.....	.....	.....	.....
2.7 ต้องการและเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ กับบุคคลอื่น ๆ	.....	.....	.....	.....	.....

ตอนที่ ข. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน

1. ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญต่อมนุษย์เราอย่างไร
  - ( ) เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ
  - ( ) เป็นปัจจัยพื้นฐานในการผลิตสินค้า
  - ( ) เป็นปัจจัยพื้นฐานในการก่อกำเนิดปัจจัยสี่
  - ( ) เป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาเทคโนโลยี
2. ท่านคิดว่าป่าชุมชน หมายถึงอะไร
  - ( ) ป่าที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ
  - ( ) ป่าที่บริษัทล้มปทานขอปลูกไม้โตเร็ว
  - ( ) ป่าที่ทางการจัดสรรและแบ่งให้ชาวบ้านทำกิน
  - ( ) ป่าที่มีการจัดการตามแนวทางการพึงพิงป่าไม้ของประชาชนในพื้นที่ มีการจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน
3. การพัฒนาป่าชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดจะต้องคำนึงถึงอะไร
  - ( ) ความต้องการของตลาด
  - ( ) ความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ
  - ( ) การปลูกไม้โดยคำนึงถึงสภาพพื้นที่
  - ( ) ความรวดเร็วของการขาย (ต้นไม้โตเร็ว)
4. ประโยชน์ของป่าชุมชนที่สำคัญ คือ
  - ( ) ทำให้เกิดฝนตกตลอดปี
  - ( ) ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการขายไม้
  - ( ) ทำให้มีโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้
  - ( ) ทำให้ประชาชนมีโอกาสได้ใช้พื้นที่สาธารณะในหมู่บ้าน เพื่อการประกอบอาชีพและฟื้นฟูสภาพป่าไม้ในชุมชน

5. การรักษาป่าไม้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนควรทำอย่างไร
- ( ) ออกกฎหมายห้ามตัดไม้ทุกชนิด
  - ( ) ควรจัดให้มีการปลูกป่าชุมชนในหมู่บ้าน
  - ( ) ควรกำหนดให้พื้นที่ป่าทุกแห่งเป็นป่าสงวน
  - ( ) ควรห้ามใช้ไม้ทำฟืนหรือถ่านเพื่อหุงต้มอาหาร
6. หากมีการรักษาป่าไม้ให้คงอยู่ในชุมชนของท่านแล้วจะช่วยรักษาสิ่งใดได้อีก
- ( ) ดิน
  - ( ) น้ำ
  - ( ) อากาศ
  - ( ) ทั้งดิน น้ำ อากาศ
7. เหตุผลสำคัญที่จะต้องให้มีการปลูกป่าในระบบป่าชุมชน
- ( ) เป็นนโยบายของรัฐที่จะต้องทำตาม
  - ( ) บริษัททำไม้โรงงานกระดาษให้การสนับสนุนเงินลงทุน
  - ( ) เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหาร/จัดการทรัพยากร
  - ( ) เพื่อให้มีวัตถุดิบไม้ป้อนเข้าสู่โรงงานเพื่อสร้างงานให้ประชาชนในพื้นที่
8. เมื่อมีการตัดต้นไม้ในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ในหมู่บ้านของท่าน เพื่อทำประโยชน์ในแต่ละครั้ง ควรทำอย่างไรต่อไปกับพื้นที่นั้น ๆ
- ( ) ใช้ชาวบ้านร่วมมือกันปลูกป่าทดแทน
  - ( ) เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จัดการเอง
  - ( ) ปล่อยทิ้งไว้เฉย ๆ เพราะไม่นานต้นไม้ก็ขึ้นเองอีก
  - ( ) ปรับพื้นที่โดยเผาหรือใช้รถแทรกเตอร์ไถเพื่อทำไร่
9. การฟื้นฟูสภาพป่าไม้ที่เสื่อมโทรมในหมู่บ้านให้คืนสู่สภาพที่เหมาะสมได้เป็นอย่างดีนั้น ท่านคิดว่าควรทำอย่างไร
- ( ) ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านดำเนินการ
  - ( ) ให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นผู้ดำเนินการเอง
  - ( ) ให้บริษัทหรือโรงงานทำกระดาษดำเนินการ
  - ( ) ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกป่าทดแทนและดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง

10. การบริหารและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่น่าจะได้ผลดีนั้นควรทำอย่างไร
- ( ) รัฐควรสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาป่าไม้
  - ( ) ห้ามมิให้มีการทำประโยชน์ใด ๆ ในพื้นที่ป่าไม้ของชุมชน
  - ( ) รัฐควรรักษาและจัดการเพียงผู้เดียว เพื่อให้มีเอกภาพ
  - ( ) ให้บริษัทหรือโรงงานทำกระดาษที่ได้สัมปทานเป็นผู้ดูแลรักษา
11. การจัดการป่าชุมชนที่ดีควรคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนอย่างไร
- ( ) ให้สามารถประกวดกับหมู่บ้านอื่น ๆ ได้
  - ( ) เพื่อเป็นหมู่บ้านตัวอย่างของทางราชการ
  - ( ) เพื่อให้สามารถพัฒนาปัจจัยในการดำรงชีวิตที่สมดุล
  - ( ) เพื่อชื่อเสียงของหมู่บ้านที่สามารถชนะการประกวด
12. การปลูกป่าชุมชนในหมู่บ้านของท่านควรมีการบริการและจัดการโดยใคร
- ( ) เจ้าหน้าที่เกษตร
  - ( ) กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้
  - ( ) คณะกรรมการในหมู่บ้าน
13. การจัดการในเรื่องป่าชุมชนที่ดีนั้น ใครควรเป็นผู้กำหนดแนวทางการดำเนินจึงจะเหมาะสม
- ( ) เจ้าหน้าที่เกษตร
  - ( ) กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้
  - ( ) ชุมชนร่วมกับองค์กรของรัฐ
14. วิธีในการป้องกันการทำลายป่าชุมชนในหมู่บ้านของท่านที่คิดว่าเหมาะสมและมีความเป็นไปได้นั้นควรกระทำอย่างไร
- ( ) ให้ชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษา
  - ( ) ให้มีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ประจำในหมู่บ้าน
  - ( ) ให้มีเจ้าหน้าที่เกษตรประจำในหมู่บ้าน
  - ( ) ให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำในหมู่บ้าน

15. หากมีการลักลอบตัดไม้ในป่าชุมชนในหมู่บ้านของท่าน ท่านจะอย่างไร
- ( ) ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น
  - ( ) แจ้งกรรมการสวนป่าชุมชน
  - ( ) ช่วยกันปกปิดไว้เป็นความลับ
  - ( ) ไม่สนใจเพราะไม่ใช่เรื่องของเรา
16. หากมีการลงโทษผู้ลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ป่าชุมชนควรจะทำอย่างไร
- ( ) ส่งตัวไปขังในเรือนจำ
  - ( ) ให้เดินประจานตัวเองในหมู่บ้าน
  - ( ) แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดี
  - ( ) ปรับเป็นเงินเพื่อนำเงินเข้ากองทุนหมู่บ้าน
17. อะไรที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการปลูกป่าประสบผลสำเร็จ
- ( ) กำนัน หรือ ผู้ใหญ่บ้าน
  - ( ) การตรวจตราดูแลของเจ้าหน้าที่
  - ( ) ความรับผิดชอบร่วมกันของชาวบ้าน
  - ( ) การปล่อยทิ้งไว้ให้เป็นไปตามธรรมชาติ
18. การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าชุมชนที่กระทำได้ง่ายที่สุดโดย
- ( ) ปล่อยให้เป็นเรื่องของทางการ
  - ( ) ร่วมแรงร่วมใจกันปลูกป่าในวันสำคัญ
  - ( ) ร่วมเป็นกรรมการโครงการปลูกป่าชุมชน
  - ( ) ตัดฟันไม้ที่มีค่ามาเก็บไว้ที่บ้าน หรือขายเพื่อแลกเป็นเงิน

ตอนที่ ค. เจตคติต่อการอนุรักษ์/พัฒนา ป่าชุมชน

แรงจูงใจ	ระดับแรงจูงใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การตัดไม้ทำลายป่าเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้และไม่เป็นเรื่องเสียหายแต่อย่างใด.....	.....	.....	.....	.....	.....
2. การที่รัฐบาลได้สงวนพื้นที่ป่าไม้เอาไว้ทำให้ประชาชนขาดที่ทำกิน.....	.....	.....	.....	.....	.....
3. การดำรงชีวิตในปัจจุบันต้องคำนึงถึงรายได้มากกว่าคำนึงถึงการมีป่าไม้ไว้ในชุมชนของท่าน....	.....	.....	.....	.....	.....
4. รัฐบาลไม่ควรเข้มงวดกวดขันกับการตัดไม้ในหมู่บ้านของท่าน.....	.....	.....	.....	.....	.....
5. บริเวณพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมในหมู่บ้านของท่านควรให้ชาวบ้านไปทำกินได้อย่างเสรี.....	.....	.....	.....	.....	.....
6. ป่าไม้ในชุมชนไม่ใช่สมบัติของใครคนใดคนหนึ่ง...	.....	.....	.....	.....	.....
7. การปลูกป่าชุมชนเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ป่าไม้และเกษตรอำเภอเท่านั้น.....	.....	.....	.....	.....	.....
8. ถ้าชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพทางการเกษตรและอื่น ๆ ดีแล้วไม่จำเป็นต้องมีการปลูกป่าชุมชนในหมู่บ้าน.....	.....	.....	.....	.....	.....
9. การปลูกป่าชุมชนในหมู่บ้านไม่ได้ช่วยให้ชาวบ้านได้เข้าใจในปัญหาทรัพยากรป่าไม้ของหมู่บ้าน.....	.....	.....	.....	.....	.....
10. การปลูกป่าชุมชนเป็นเรื่องของบริษัทที่ได้รับสัมปทาน ควรจะเป็นคนจัดการดูแลมากกว่าที่จะให้ประชาชนเป็นผู้รับผิดชอบ.....	.....	.....	.....	.....	.....
11. ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน.....	.....	.....	.....	.....	.....

เจตคติต่อการอนุรักษ์/พัฒนา ป่าชุมชน (ต่อ)

แรงจูงใจ	ระดับแรงจูงใจ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
12. การตัดไม้ทำลายป่าก่อให้เกิดผลกระทบต่อ ความเป็นอยู่ของประชาชน.....	.....	.....	.....	.....	.....
13. การทำลายป่าไม้เท่ากับเป็นการทำลายดิน แหล่งน้ำและสัตว์ป่าด้วยในขณะเดียวกัน.....	.....	.....	.....	.....	.....
14. ควรให้มีการปลูกป่าในพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรม และพื้นที่สาธารณะในทุกพื้นที่ของหมู่บ้าน.....	.....	.....	.....	.....	.....
15. การปลูกป่าควรเป็นเรื่องที่ประชาชนจะต้อง ช่วยกันรับผิดชอบและร่วมมือกันปลูก.....	.....	.....	.....	.....	.....
16. ควรมีการบำรุงรักษาและดูแลป่าไม้ที่ปลูกใน หมู่บ้านของท่านอย่างต่อเนื่อง.....	.....	.....	.....	.....	.....
17. การให้ทุกคนได้เรียนรู้เรื่องการจัดการป่าชุมชน ทำให้ป่าไม้ถูกทำลายน้อยลง.....	.....	.....	.....	.....	.....
18. ควรมีการปลูกต้นไม้ทดแทนทุกครั้งที่มีการ ตัดไม้	.....	.....	.....	.....	.....
19. การปลูกป่าชุมชนเป็นวิธีการแก้ไขปัญหา ทรัพยากรป่าไม้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบัน.....	.....	.....	.....	.....	.....
20. ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร ป่าไม้ในชุมชนของตน.....	.....	.....	.....	.....	.....

เจตคติต่อผู้นำกลุ่ม (โดยภาพรวม)

29 30

(โปรดขีดเครื่องหมาย / ในช่องระดับพฤติกรรม ที่ตรงกับความเห็นของท่าน)

ข้อที่	พฤติกรรมของแกนนำกลุ่ม	ระดับพฤติกรรม		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
1	สนใจความเป็นอยู่ของคนในชุมชนโดยทั่วไป.....	.....	.....	.....
2	ทำงานเฉพาะกิจกรรมของกลุ่ม.....	.....	.....	.....
3	สนใจในปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน.....	.....	.....	.....
4	มีความกระตือรือร้นต่อการช่วยเหลือชุมชนโดยทั่วไป.....	.....	.....	.....
5	ขอการคบหา/ช่วยเหลือเพื่อนฝูง และมีมิตรมาก.....	.....	.....	.....
6	มีความเห็นอกเห็นใจในความเดือดร้อนของบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกกลุ่มหรือไม่.....	.....	.....	.....
7	ชอบทำความรู้จักและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นโดยทั่วไป....	.....	.....	.....
8	ชอบทำงานคนเดียวมากกว่าทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือทำงานเป็นกลุ่ม...	.....	.....	.....
9	มีบุคลิกเคร่งขรึม พูดเป็นงานเป็นการ ไม่ชอบพูดตลก-หยอกเย้า.....	.....	.....	.....
10	มีบุคลิกร่าเริง พูดตลก หยอกเย้าผู้อื่นเสมอ.....	.....	.....	.....
11	เมื่อไม่มีกิจกรรมของกลุ่มมักเก็บตัวหรือออกนอกพื้นที่ (ตำบล).....	.....	.....	.....
12	ชอบช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือไม่.....	.....	.....	.....
13	เมื่อต้องการประสานงานมักทำเป็นทางการ (เช่นเอาหนังสือมาด้วย....	.....	.....	.....
14	ชอบประสานงานโดยการพูดคุยก่อนแล้วจึงทำเอกสาร.....	.....	.....	.....
15	ชอบทำงานที่ต้องประสานงานกับผู้อื่น.....	.....	.....	.....
16	ชอบทำงานที่มีการแข่งขัน มากกว่าที่จะทำงานเป็นหมู่คณะ.....	.....	.....	.....
17	เป็นคนไม่เอาเปรียบผู้อื่นในขณะเดียวกันไม่ยอมให้ใครเอาเปรียบ ไม่ว่ากับสมาชิกกลุ่มหรือคนทั่วไป.....	.....	.....	.....
18	ในการคบหากับคนในชุมชนชอบเสียประโยชน์ของตนเองมากกว่า ได้ประโยชน์กับตนเอง.....	.....	.....	.....
19	ในการทำงานร่วมเป็นหมู่คณะมักทำตามความเห็นของกลุ่มมากกว่า ความเห็นของตนเอง.....	.....	.....	.....
20	อยู่ร่วมในงานประเพณี/งานพัฒนาชุมชนของหมู่บ้าน/ตำบลเสมอ ไม่ว่าในหรือนอกเวลา.....	.....	.....	.....

แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์

สำหรับการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

กรณีตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ชุดที่ 2 สำหรับผู้นำกลุ่ม

ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชุมชน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม 27 28
ตามที่ท่านได้สังเกตเห็นในการพัฒนาป่าชุมชน และทำเครื่องหมาย
✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

ข้อที่	พฤติกรรมของแกนนำกลุ่ม	ระดับพฤติกรรม			
		ทุก ครั้ง	เกือบ ทุกครั้ง	บาง ครั้ง	ไม่ เคย
1.	เมื่อมีการประชุมเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาป่าชุมชนเข้าร่วมประชุมอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
2.	ในการประชุมได้เสนอปัญหาป่าชุมชนเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
3.	ในการประชุมแต่ละครั้งแสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือคัดค้านในวิธีการแก้ปัญหาอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
4.	มีส่วนร่วมในการรวบรวมข้อมูลกิจกรรมพัฒนาป่าชุมชนอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
5.	ในการกำหนดเป้าหมายการทำกิจกรรมพัฒนาป่าชุมชนมีส่วนร่วมอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
6.	ในการดำเนินกิจกรรมมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
7.	ได้ชักชวนเพื่อนบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชุมชนอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
8.	ในการพัฒนาป่าชุมชนได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....

ข้อที่	พฤติกรรมของแกนนำกลุ่ม	ระดับพฤติกรรม			
		ทุก ครั้ง	เกือบ ทุกครั้ง	บาง ครั้ง	ไม่ เคย
9	ได้ร่วมบริจาคเงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมพัฒนา ป่าชุมชนอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
10	เสียสละวัตถุ อุปกรณ์ สิ่งของที่จำเป็นในกิจกรรมพัฒนาป่า ชุมชนอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
11	เสียสละแรงงานในกิจกรรมพัฒนาป่าชุมชน อย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
12	ในระหว่างดำเนินกิจกรรมเมื่อเกิดปัญหา มีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหา มากน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
13	การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามความก้าวหน้า ระหว่างการทำกิจกรรมพัฒนาป่าชุมชนเล่นมาก น้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
14	มีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขตามที่ติดตามผลการดำเนิน งานอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
15	เมื่อกิจกรรมสิ้นสุดลง มีส่วนร่วมในการประเมินผลการ ดำเนินงานอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
16	มีส่วนร่วมในการประเมินผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจาก กิจกรรมพัฒนาป่าชุมชนอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....
17	มีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบจากกิจกรรมพัฒนาป่า ชุมชน เช่น ความสามัคคีของชุมชน ชุมชนอื่นมาดูงาน เพื่อเป็นตัวอย่างอย่างน้อยเพียงใด.....	.....	.....	.....	.....

ภาคผนวก ข
ผลการวิเคราะห์ความเชื่อถือได้ (Reliability) ของเครื่องมือ
ทั้งหมดนี้ โดยใช้ Cronbach 's Alpha Coefficient (α Coefficient)

1. แบบทดสอบความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับป่าชุมชน.

	SCALE MEAN IF ITEM DELETED	SCALE VARIANCE IF ITEM DELETED	CORRECTED ITEM- TOTAL CORRELATION	SQUARED MULTIPLE CORRELATION	ALPHA IF ITEM DELETED
XC01	3.4474	6.3080	.3803	.	.7579
XC02	13.2632	5.6046	.5211	.	.7432
XC03	12.6842	6.8706	-.0529	.	.7924
XC04	13.3158	5.8435	.4458	.	.7511
XC05	13.0000	5.0270	.7147	.	.7186
XC06	12.6316	5.9687	.5523	.	.7445
XC07	12.5526	6.6323	.2945	.	.7650
XC08	12.5526	6.6863	.2289	.	.7674
XC09	12.5526	6.6323	.2945	.	.7650
XC10	12.5526	6.7404	.1638	.	.7698
XC11	12.5526	6.7404	.1638	.	.7698
XC12	13.0263	5.1615	.6456	.	.7277
XC13	12.5526	6.7945	.0992	.	.7721
XC14	12.5789	6.8450	.0072	.	.7781
XC15	12.5789	6.6828	.1459	.	.7712
XC16	12.6316	6.7795	.0176	.	.7825
XC17	12.7895	5.3058	.6808	.	.7252
XC18	12.6842	5.7354	.5835	.	.7389

RELIABILITY COEFFICIENTS 18 ITEMS

ALPHA = .7700

2. แบบวัดเจตคติของสมาชิกกลุ่มสตรีที่มีต่องานการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

	SCALE MEAN IF ITEM DELETED	SCALE VARIANCE IF ITEM DELETED	CORRECTED ITEM- TOTAL CORRELATION	SQUARED MULTIPLE CORRELATION	ALPHA IF ITEM DELETED
XA01	36.2632	88.9018	.6274	.8796	.8429
XA02	35.3684	92.6174	.4153	.8983	.8535
XA03	35.4474	94.8485	.3054	.9048	.8592
XA04	35.2895	90.6977	.5490	.8554	.8467
XA05	35.2895	95.5626	.3101	.8158	.8580
XA06	35.8947	91.3400	.3484	.6794	.8606
XA07	36.0000	87.8378	.5861	.8738	.8449
XA08	36.2368	91.3208	.6286	.9135	.8439
XA09	35.9474	87.8350	.6266	.7866	.8427
XA10	36.6316	98.6174	.2746	.8748	.8573
XA11	36.7895	94.4410	.7571	.9303	.8446
XA12	36.7895	100.0626	.3478	.8218	.8553
XA13	36.6579	95.3122	.5806	.9479	.8480
XA14	36.5000	101.3919	.1395	.8734	.8608
XA15	36.6842	99.8435	.2951	.9807	.8562
XA16	36.5789	96.3585	.5374	.9742	.8496
XA17	36.4737	97.1209	.4348	.9523	.8522
XA18	36.5789	96.6287	.5166	.9643	.8502
XA19	36.4211	94.1963	.6224	.9127	.8462
XA20	36.6579	97.4744	.5224	.9465	.8508

RELIABILITY COEFFICIENTS 20 ITEMS

ALPHA = .8577 $\cong$ .86

3. แบบวัดเจตคติต่อผู้นำกลุ่ม

	SCALE MEAN IF ITEM DELETED	SCALE VARIANCE IF ITEM DELETED	CORRECTED ITEM- TOTAL CORRELATION	SQUARED MULTIPLE CORRELATION	ALPHA IF ITEM DELETED
XAL01	36.1842	13.3435	.3393	.8254	.7469
XAL02	36.8947	13.9886	-.0061	.7970	.7725
XAL03	35.8947	12.4751	.4260	.9209	.7378
XAL04	36.0000	12.0000	.6281	.9662	.7221
XAL05	35.9737	11.9723	.6188	.9391	.7222
XAL06	36.0000	12.1622	.5733	.9635	.7266
XAL07	35.8947	11.8265	.6279	.9490	.7202
XAL08	37.1842	14.1003	.0061	.9043	.7636
XAL09	37.2105	13.9545	.0892	.9079	.7589
XAL10	35.8684	12.2255	.4960	.8964	.7317
XAL11	36.1842	13.3435	.3393	.8254	.7469
XAL12	35.7368	11.7667	.6337	.9480	.7192
XAL13	37.0263	15.4317	-.4049	.7928	.7961
XAL14	35.9211	11.5882	.6322	.9239	.7176
XAL15	35.7105	11.9410	.5156	.8473	.7287
XAL16	37.1579	13.7041	.1537	.8389	.7567
XAL17	36.7368	14.5235	-.1466	.7889	.7876
XAL18	35.7632	12.8883	.2936	.8535	.7490
XAL19	36.0526	12.6999	.4317	.9071	.7385
XAL20	36.0000	13.0270	.2933	.7876	.7486

RELIABILITY COEFFICIENTS 20 ITEMS

ALPHA = .7564 $\cong$ .76

4. แบบวัดแรงจูงใจต่อการมีส่วนร่วม

	SCALE MEAN IF ITEM DELETED	SCALE VARIANCE IF ITEM DELETED	CORRECTED ITEM- TOTAL CORRELATION	SQUARED MULTIPLE CORRELATION	ALPHA IF ITEM DELETED
XM01	46.2368	43.6991	.4242	.7065	.7481
XM02	46.2368	43.4289	.4758	.8615	.7446
XM03	46.3947	42.4616	.4262	.8559	.7463
XM04	46.6053	46.4075	.1095	.7768	.7757
XM05	46.2368	42.5100	.6048	.8694	.7359
XM06	47.8684	42.0092	.2761	.8388	.7673
XM07	46.9211	41.0477	.5927	.8962	.7315
XM08	47.1579	40.9474	.4717	.7433	.7409
XM09	47.3947	42.8940	.2794	.7451	.7633
XM10	46.2368	41.3748	.6588	.8615	.7292
XM11	46.6316	45.5363	.2375	.7616	.7625
XM12	46.9211	46.5071	.0943	.5648	.7778
XM13	48.5000	40.0946	.4356	.7456	.7454
XM14	46.4737	42.0939	.5248	.7930	.7385

RELIABILITY COEFFICIENTS 14 ITEMS

ALPHA = .7646 $\cong$ .77

ภาคผนวก ค.

ลักษณะของตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา มีดังนี้

สภาพทั่วไปของตำบลน้ำขาว

1. ข้อมูลทั่วไป ตำบลน้ำขาวมีเนื้อที่ทั้งหมด 9,542 ไร่ อยู่ห่างจากตัวอำเภอจะนะ 16 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ทิศเหนือติดต่อกับตำบลแค ทิศตะวันตกติดอำเภอหาดใหญ่ ทิศใต้ติดต่อกับตำบลนาหมอศรี อำเภอนาทวี ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลขุนตดหวาย การติดต่อกับอำเภอจะนะใช้เส้นทางรถยนต์ประจำทาง ใช้เวลาการเดินทางประมาณ 45 นาที และมีบริการรถม้าเสมอทุกฤดูกาล ลักษณะถนนเป็นถนนลาดยางบริเวณถนนใหญ่ทางเข้าตำบล และถนนลูกรังในสายย่อย ๆ ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ

ประชากร มีทั้งหมด 3,098 คน แยกเป็นหญิง 1,541 คน ชาย 1,557 คน จำนวนครัวเรือน 664 ครัวเรือน จำแนกเป็นช่วงอายุได้ดังนี้

1 วัน - 3 ปี	จำนวน 135 คน	หญิง 62 คน	ชาย 73 คน
เกิน 3 - 6 ปี	จำนวน 211 คน	หญิง 109 คน	ชาย 102 คน
เกิน 6 - 12 ปี	จำนวน 304 คน	หญิง 146 คน	ชาย 158 คน
เกิน 12-14 ปี	จำนวน 179 คน	หญิง 81 คน	ชาย 98 คน
เกิน 14-18 ปี	จำนวน 235 คน	หญิง 117 คน	ชาย 118 คน
เกิน 18-50 ปี	จำนวน 1,302 คน	หญิง 654 คน	ชาย 648 คน
เกิน 50-60 ปี	จำนวน 533 คน	หญิง 352 คน	ชาย 181 คน
เกิน 60 ปี ขึ้นไป	จำนวน 380 คน	หญิง 171 คน	ชาย 179 คน

ศาสนา ประชากรนับถือศาสนาพุทธ 90.24% นับถือศาสนาอิสลาม 9.76%

(อาศัยอยู่ในหมู่บ้านคูตินมากที่สุด) มีศาสนสถาน 3 แห่ง (วัด 2 แห่ง มัสยิด 1 แห่ง)

2. แหล่งน้ำ บ่อบาดาลสาธารณะ 4 บ่อ บ่อบาดาลส่วนตัว 81 บ่อ บ่อน้ำตื้นสาธารณะ 14 บ่อ บ่อน้ำตื้นส่วนตัว 432 บ่อ หมู่บ้านที่มีน้ำประปา 4 หมู่บ้าน ไม่มีน้ำประปา 7 หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านจะมีคลอง ยกเว้นหมู่ที่ 1 ที่ไม่มีคลอง

3. บริการสาธารณะในตำบล มีศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน 5 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ศาลาประชาคม 3 แห่ง ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 6 แห่ง ร้านค้าที่ประชาชนรวมตัวในการลงทุน 1 แห่ง สถานที่บริการด้านการไปรษณีย์ (โดยได้รับอนุญาตจากการสื่อสารแห่งประเทศไทย) 4 แห่ง ศูนย์พัฒนาตำบล 1 แห่ง และสถานที่บริการโทรศัพท์สาธารณะ 1 แห่ง

4. ไฟฟ้า ทุกหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้ และส่วนมากจะมีโทรทัศน์เกือบทุกครัวเรือน

5. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า บ้านเรือนมีลักษณะเป็นบ้านหลังคามุงกระเบื้องเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นหลังคามุงสังกะสีมีประมาณ 52 ครัวเรือน และหลังคามุงจากซึ่งมีน้อยมากประมาณ 19 ครัวเรือน และเกือบทั้งหมดของครัวเรือนจะมีส้วมใช้ ทุกหมู่บ้านมีร้านค้าขายของชำ มีจำนวน 3 หมู่บ้านที่มีตลาดนัด

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

อาชีพของประชากร อาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวนยาง รองลงมาคือ สวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง ประชากรประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ มีรายได้ต่อครัวเรือนโดยเฉลี่ย 60,000 บาทต่อปี และประชาชนใช้แหล่งสินเชื่อเพื่อการผลิตจากกลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์ และ ธกส. สำหรับผลผลิตทางการเกษตรจะขายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อ

สิทธิในที่ทำกิน ส่วนมากจะมีที่ดินเป็นของตนเอง บางครัวเรือนแม้จะมีที่ดินเป็นของตนเอง แต่ต้องเช่าเพิ่มเติมบางส่วน สำหรับผู้ที่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองและต้องเช่ามี 2 ครัวเรือน โดยเช่าจากคนในหมู่บ้าน เอกสารสิทธิในที่ดินจะเป็น นส 3 ก.

การเกิดกลุ่มสตรีในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ตำบลน้ำขาว อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ได้มีการจัดตั้งกลุ่มสตรีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตั้งแต่ปี 2534 มีสมาชิกครั้งแรก 22 คน ปี พ.ศ.2535 มีสมาชิก 63 คน และปัจจุบันปี 2542 มีจำนวน 112 คน การเริ่มต้นของกลุ่มเนื่องจากสตรีตำบลน้ำขาวเห็นว่ากลุ่มแรงงานชายร่วมกันทำงานอย่างสนุกสนานและได้ผลดี จึงคิดว่าถ้าสตรีรวมตัวกันบ้างคงไม่แพ้กลุ่มผู้ชาย จากสาเหตุดังกล่าวจึงเกิดกลุ่มแรงงานสตรีเพื่อร่วมกันทำงาน เช่น ถางหญ้า ถางป่า ขุดหลุมยาง หรือทำทุกอย่างเช่นเดียวกับผู้ชาย มีกลุ่มแรงงานสตรีวันเสาร์ ซึ่งกลุ่มแรงงานนี้มีสตรีหลาย ๆ หมู่บ้านรวมกันทำงานการเกษตรและงานอื่น ๆ ทำให้กลุ่มแรงงานสตรีรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง และต่อมาสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ทำเป็นตำบลนำร่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมป่าเขาในปี 2534

การที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่ม มีเงื่อนไขว่าสมาชิกจะปลูกต้นไม้ไม่ต่ำกว่าคนละ 20 ต้น กิจกรรมที่ได้ทำคือ

1. การศึกษาดูงานสิ่งแวดล้อม เช่น ไปทัศนศึกษาวนเกษตรของผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเจริญ เกษตรธรรมชาติและการทำนารธรรมชาติของนายภิม ภคเมธาวิ สอนสมุนไพรรของพระสมเ็นิก นาโถ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น
2. การมาศึกษาดูงานของคนนอกชุมชน ทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับกลุ่มที่มาศึกษาดูงาน จะมีนักวิชาการและบุคคลทั่วไป ซึ่งกลุ่มสตรีได้นำความรู้มาวิเคราะห์เพื่อดูความเหมาะสมกับชุมชน
3. สมาชิกของกลุ่มจะปลูกต้นไม้ผลแซมภายในสวนยาง เป็นกิจกรรมหลักตลอดจนได้ร่วมกันปลูกต้นไม้ตามที่สาธารณะ เช่น ข้างถนน โรงเรียน เป็นต้น ด้านการดูแลรักษา นั้นให้คนในชุมชนเป็นผู้คอยดูแลรักษาพร้อมทั้งนักเรียนด้วย นอกจากนี้แล้วยังเริ่มโครงการทำนาแบบธรรมชาติโดยได้รับการสนับสนุนที่มาจาก นางสาวสมจิตร์ แก้วมหากาฬ จำนวน 1 แปลง เนื้อที่ประมาณ 2 งาน ซึ่งเริ่มดำเนินการเมื่อปี 2535

4. ดำเนินกิจกรรม "ทำพรรค" (ลงแขก) เป็นกิจกรรมร่วมลงแรงของสมาชิกในการช่วยเหลือปรับปรุงตกแต่งพื้นที่ ปราบวัชพืช และปลูกพืชต่าง ๆ หมุนเวียนกันไปตามสวนของสมาชิกสัปดาห์ละหนึ่งครั้ง

จากการเริ่มต้นของกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มสตรีมีความคิดริเริ่มและตกลงกันจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์โดยกำหนดให้ฝากเงินในวันที่ 15 ของทุกเดือน และถือเป็นวันประชุมของสมาชิกด้วย การบริหารกลุ่มเป็นไปในรูปคณะกรรมการ โดยให้สมาชิกกู้ยืมเงินไปใช้ในสิ่งที่เกิดประโยชน์กับชีวิตและครอบครัว สมาชิกเสียค่าบำรุงให้กับกลุ่มในอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือน ซึ่งค่าบำรุงทั้งหมดจะเข้ากองทุนกลางของกลุ่มสตรี เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมร่วมกัน เช่นในการศึกษางานวิชาชีพและอื่น ๆ เพื่อความมั่นคงของกลุ่มสตรีกับสิ่งแวดล้อมต่อไป ตามหลักการพึ่งตนเอง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางพรรณิภา ไสตติพันธ์		
วัน เดือน ปีเกิด	3 เมษายน 2495 จังหวัดสงขลา		
สถานที่เกิด	อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา		
วุฒิการศึกษา			
	วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ปริญญาตรี		รัฐศาสตรบัณฑิต (การทูต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2517
ประกาศนียบัตร		การผลิตรายการวิทยุเพื่อการพัฒนา National Broadcasting School, London, UK	2523
ปริญญาโท		ศึกษาศาสตร์ระดับปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2536

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

พ.ศ. 2519	รับราชการตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 3 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนประจำภาคเหนือ จังหวัดลำปาง ช่วยราชการกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
พ.ศ. 2520 - 2539	รับราชการตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 4 จนถึง อาจารย์ 3 ระดับ 8 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคใต้ จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2539 - 2540	รับราชการตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 8 ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน	รับราชการตำแหน่งผู้อำนวยการ ศูนย์พัฒนาอาชีพจังหวัดสงขลา "ศรีเกียรติพัฒนา"